

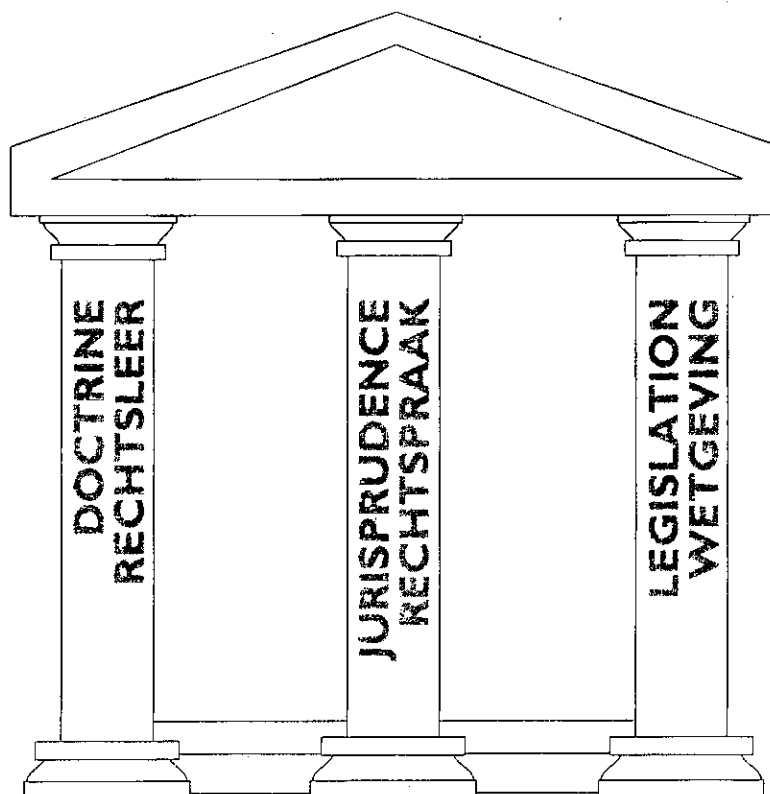
iuvis

Juridisch tijdschrift uitgegeven door de Juridische Commissie
BFE-FIGAS
Revue juridique publiée par la Commission Juridique
FPE-FIGAZ

Prix: 350 BEF
Prijs: 350 BEF

April 1998
Avril 1998

17

Distributie van Elektriciteit en Gas
Distribution d'Electricité et de Gaz

Tijdschrift uitgegeven door de Juridische Commissie van de Beroepsfederatie van de producenten en verdelers van elektriciteit in België (BFE) en het Verbond der Gasnijverheid (FIGAS).
Verschijnt drie maal per jaar.

Revue éditée par la Commission juridique de la Fédération professionnelle des producteurs et distributeurs d'électricité de Belgique (FPE) et de la Fédération du Gaz (FIGAZ).
Paraît trois fois par an.

Redactiecomité / Comité de rédaction

Dirk Devroe, Advocaat te Antwerpen
François Glansdorff, Avocat à Bruxelles

Paul Bouwens
Sabine Claeys
Luc Dekens
Christiane Devos
Pierre D'hulster
Frank Dillen
Geeraard Peeters
Christophe Richard
Marc Schetz
Luc Verbeeck

Sonia Janssens (verslag / rapport)

**Grafisch concept en realisatie /
Concept graphique et réalisation**

Marleen Verduyck

Opmaak / Mise en pages

Dirk Mertens

Administratie / Administration

Chantal Nachtergaele

Hoofdredacteurs / Rédacteurs en chef

Paul Bouwens
Sabine Claeys
Christiane Devos

Verantwoordelijke uitgever / Editeur responsable

Sabine Claeys, Magere Schorre 51, 8300 Knokke-Heist

INHOUD SOMMAIRE

RECHTSLEER - DOCTRINE _____ 813

ASPECTS JURIDIQUES DE L'INTRODUCTION DE L'EURO
JURIDISCHE ASPECTEN VAN DE INVOERING VAN DE EURO _____ 813

MESURES PRISES PAR LES DISTRIBUTEURS SUITE À L'INTRODUCTION DE L'EURO
MAATREGELEN GENOMEN DOOR DE VERDELERS TEN GEVOLGE VAN DE
INVOERING VAN DE EURO _____ 835

RECHTSPRAAK - JURISPRUDENCE _____ 837

Hof van cassatie - 5 maart 1998
c.v. P.B.E. T/ VLAAMSE GEWEST T/ VAN BROECKHOVEN'S ONDERNEMINGEN
T/ BELGISCHE STAAT _____ 837
Teledistributiekabels • Laattijdige verplaatsing • Toepasselijkheid K.B. 24 december 1966 • Strafrechtelijke beteugeling • Burgerlijke vordering • Vijfjarige verjaring. Câbles de télédistribution • Déplacement tardif • Application A.R. 24-décembre 1966 • Répression pénale • Action civile • Prescription quinquennale.

Rechtbank van eerste aanleg te Brussel - 27 februari 1996
p.v.b.a. BERLANGER T/ WEGENFONDS/ASVERLEC/VLAAMS GEWEST/
BELGISCHE STAAT _____ 839
Elektriciteitsinstallaties • Openbaar domein • Verjaring • Verplaatsingen Installations électriques • Domaine public • Prescription • Déplacements

Rechtbank van eerste aanleg te Leuven - 9 oktober 1997
VLAAMSE GEWEST T/ c.v. P.B.E. _____ 843
Elektriciteitsinstallaties • Weigering tot verplaatsing • P.V. van vaststelling • Inbreuk art. 289 Sv. • Vijfjarige verjaring art. 26 V.T. Sv. • Inbreuk art. 24 wet 10 maart 1925 • Eénjarige verjaring art. 26 wet 10 maart 1925 Installations électriques • Refus de déplacement • PV de constatation • Infraction art. 289 C.pén. • Prescription quinquennale art. 26 du C.I.C - Titre préliminaire • Violation art. 24 loi 10 mars 1925 • Prescription annale art. 26 loi 10 mars 1925.

Rechtbank van eerste aanleg te Leuven - 21 oktober 1997 VLAAMS GEWEST T/ c.v. P.B.E. _____	845
<p><i>Électriciteitsinstallaties • Weigering tot verplaatsing • P.V. van vaststelling •</i> <i>Vijfjarige verjaring art. 26 wet 10 maart 1925</i> <i>Installations électriques • Refus de déplacement • PV de constatation •</i> <i>Prescription annale art. 26 loi 10 mars 1925</i></p>	
Tribunal de commerce de Namur - 2 février 1988 s.a. UNERG C/ s.a. BETONAC _____	846
<p><i>Bris de câble • Indemnisation • Prescription</i> <i>Kabelbeschadiging • Schadevergoeding • Verjaring</i></p>	
Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde - 26 september 1997 OPENBAAR MINISTERIE T/NOE - NOE - VAN CAUTER/INTERGEM _____	847
<p><i>Schade aan openbare verlichtingsinstallatie • Schadevergoeding •</i> <i>Overeenkomst BVVO-CETS • Toepasselijkheid t.o.v. niet-aangeslotenen •</i> <i>Uurloon • Oorzakelijk verband • Bijstandskosten</i> <i>Dommage à des installations d'éclairage public • Indemnisation •</i> <i>Convention UPEA-CETS • Applicabilité aux non-adhérents •</i> <i>Tarif horaire • Causalité • Frais d'assistance</i></p>	
Tribunal de première instance de Nivelles - 19 aout 1997 SEDIEC C/CHEREF-KHAN & BAEYENS _____	850
<p><i>Ligne électrique • Surplomb • Frottement avec branches d'arbre •</i> <i>Absence de force majeure • Défaut d'élagage • Responsabilité des</i> <i>propriétaires de l'arbre - Convention UPEA-CETS</i> <i>Elektricitetslijn • Boven privé-terrein • Wrijving met boomtakken •</i> <i>Geen overmacht • Gebrek aan snoeiwerk • Aansprakelijkheid van de</i> <i>eigenaars van de boom • Overeenkomst BVVO - CETS</i></p>	
Vrederegerecht van het kanton Lier - 15 oktober 1996 IVERLEK c.v. T/ OP DE BEECK Gunter _____	852
<p><i>Schade aan hoogspanningslijn • Mechanisch werktuig •</i> <i>Geen liggingplan - Geen lokalisatie • Nalatigheid •</i> <i>Aansprakelijkheid van de aannemer • Overeenkomst BVVO - CETS •</i> <i>Toepasselijkheid t.o.v. niet-aangeslotenen • Schadebegroting</i> <i>Dommage à une ligne haute tension • Engin mécanique •</i> <i>Absence de plan de situation • Défaut de localisation •</i> <i>Négligence • Responsabilité de l'entrepreneur • Convention UPEA-CETS •</i> <i>Applicabilité aux non-adhérents • Evaluation des dommages</i></p>	
Tribunal de première instance de Neufchateau - 5 février 1997 NEY - LA PRESSE LUXEMBOURGEOISE C/ s.a. ELECTRABEL _____	853
<p><i>Dommage aux installations électriques • Indemnisation •</i> <i>Convention UPEA-CETS • Applicabilité aux non-adhérents</i> <i>Schade aan elektrische installaties • Vergoeding • Overeenkomst •</i> <i>BVVO-CETS • Toepasselijkheid t.o.v. niet-aangeslotenen</i></p>	
Rechtbank van eerste aanleg te Hasselt - 24 maart 1986 SNOEKS T/ s.v. INTERELECTRA - PIETERS & JACOBS _____	854
<p><i>Ingesloten en bebouwd perceel • Recht van uitweg • Aansluitkabel</i> <i>elektriciteit in wegzate • Accessorium van recht van uitweg •</i> <i>Geen verzwaren van erfdienstbaarheid • K.B. tot verklaring algemeen nut:</i> <i>niet vereist • Geen vergoedingsplicht</i> <i>Parcelle enclavée et bâtie • Droit de passage • Câble de raccordement</i> <i>électrique enfoui en voirie • Accessoire au droit de passage • Absence de</i> <i>renforcement de servitude • A.R. de déclaration d'utilité publique: non</i> <i>requis • Pas d'obligation d'indemnisation.</i></p>	

Cour d'appel de Mons - 15 mai 1997	
s.a. ELECTRABEL C/ M. TALMAT	857
<i>Limiteur de puissance • Reconnaissance de dette • Non respect de délais de paiement • Exception d'inexécution • Défaut d'urgence Vermogensbegrenzer • Schulderkenning • Niet naleving van afbetalingstermijnen • Exceptie van niet uitvoering • Gebrek aan hoogdringendheid</i>	
Tribunal de première instance de Charleroi - 28 novembre 1996	
s.a. ELECTRABEL C/ WAUTTIEZ	858
<i>Manipulation frauduleuse des compteurs de gaz et d'électricité • Reconnaissance écrite des faits • Remise en état des installations • Calcul des consommations Manipulatie van gas- en elektriciteitsmeter • Schriftelijke erkenning van de feiten • Herstel van de schade aan de installaties • Berekening van het verbruik</i>	
Tribunal de commerce de Nivelles - 11 septembre 1997	
SEDILEC C/ s.a. DISALI	860
<i>Facturation erronée • Rectification • Demande reconventionnelle en dommages et intérêts • Expertise • Absence d'erreur inexcusable dans le chef du distributeur Verkeerde facturering • Rechtzetting • Tegeneis in schadevergoeding • Expertise • Geen onverschoonbare dwaling in hoofde van de verdeler</i>	
Vredegerecht Zandhoven - 24 juni 1997	
MEEUS T/ c.v. IVEKA	861
<i>Onderbreking van elektriciteitsdistributie • Schade • Fout: geen bewijs • Règlement • Exoneratiebeding • Tegenstelbaarheid • Beveiliging door abonnee Interruption de distribution d'électricité • Dommage • Faute: absence de preuve • Règlement • Clause d'exonération • Opposabilité • Protection par l'abonné</i>	
Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk - 13 januari 1997	
OPENBAAR MINISTERIE en c.v.b.a. W.V.E.M. T/ VANBESELAERE-JANSSENS	863
<i>Diefstal van teledistributiesignalen • Misdrijf • Schade • Vergoeding Vol de signaux de télédistribution • Délit • Dommage • Indemnisation</i>	
WETGEVING - LEGISLATION	865

Aspects juridiques de l'introduction de l'euro

I. Introduction: le Traité de Maastricht et la monnaie unique

Le Traité de Maastricht du 7 février 1992, sur l'Union Européenne, a inséré dans le traité de Rome instituant la Communauté européenne un titre nouveau relatif à la politique économique et monétaire de l'Union européenne. L'union économique et monétaire, prévue pour s'accomplir en trois phases, se manifeste de la manière la plus spectaculaire dans l'établissement d'une Banque centrale européenne et d'une monnaie européenne unique dès le début de la troisième phase, soit le premier janvier 1999⁽¹⁾.

Le Conseil européen a déterminé, le 3 mai 1998, quels étaient les Etats membres qui, remplissant les conditions nécessaires pour l'adoption d'une monnaie unique⁽²⁾, se-

⁽¹⁾ Le début de la troisième phase a été fixé à la date ultime permise par le traité, soit le 1 janvier 1999 ("Si, à la fin de 1997, la date du début de la troisième phase n'a pas été fixée, la troisième phase commence le 1er janvier 1999": article 109 J, §4). Les Etats membres ont décidé de ne pas attendre la fin de 1997 pour constater qu'il était plus raisonnable de sélectionner d'ores et déjà cette date ultime pour le début de la troisième phase. voir décision du Conseil 96/736/CE du 13 décembre 1996, JOCE L 335/48 du 24.12.96.

⁽²⁾ Les fameux "critères de Maastricht", notamment stabilité des prix et maîtrise de l'inflation, pas de déficit excessif des finances publiques, convergence des taux d'intérêt des obligations d'Etat à long terme.

Juridische aspecten van de invoering van de euro

I. Inleiding: Het verdrag van Maastricht en de eenheidsmunt

Op 7 februari 1992 werd het Verdrag van Maastricht betreffende de Europese Unie ondertekend. Hierbij werd een nieuw hoofdstuk inzake economisch en monetair beleid toegevoegd aan het Verdrag van Rome dat de oprichting van de Europese Gemeenschap regelde. De Economische en Monetaire Unie die in drie fasen voltooid zal worden, wordt het duidelijkst belichaamd in de oprichting van een Europese Centrale Bank en de invoering van een eenheidsmunt van bij het ingaan van de derde fase, dit wil zeggen vanaf 1 januari 1999⁽¹⁾.

De Europese Raad heeft op 3 mei 1998 bepaald welke lidstaten aan de voorwaarden voldoen om de eenheidsmunt⁽²⁾ aan te nemen. Enkel in deze landen vervangt de

⁽¹⁾ De aanvang van de derde fase werd bepaald op de laatste datum die door het verdrag toegestaan werd, met name 1 januari 1999 ("Indien eind 1997 de datum voor het ingaan van de derde fase niet is vastgelegd, begint de derde fase op 1 januari 1999": artikel 109 J, §4). De lidstaten hebben besloten om niet te wachten tot het einde van 1997 om vast te stellen dat het zinniger was om meteen voor de laatste mogelijke datum voor de aanvang van de derde fase te kiezen: zie besluit van de Raad 96/736/CE van 13 december 1996, PBEG L 335/48 van 24.12.96.

⁽²⁾ De alom bekende "Maastrichtnormen", met name prijsstabiliteit en een beheersing van de inflatie, beperking van het overheidstekort en de overheidsschuld, convergentie van de rentetarieven van de staatsobligaties op lange termijn.

ront les seuls pour lesquels l'euro⁽³⁾ remplace la monnaie nationale dès le début de la troisième phase (les "Etats membres participants")⁽⁴⁾.

Le Traité prévoit que le Conseil européen devait arrêter, au 1 janvier 1999, les taux de conversion auxquels les monnaies des Etats participants à l'euro sont irrévocablement fixés entre elles et le taux auquel l'euro remplace ces monnaies⁽⁵⁾. Dans le souci d'éviter une perturbation des marchés financiers, les gouvernements des états membres, les banques centrales, la Commission européenne et l'Institut monétaire européen, dans une déclaration commune du 3 mai 1998⁽⁶⁾, étaient convenus d'appliquer, pour fixer les taux de conversion irrévocables de l'euro au 1 janvier 1999, les cours pivots bilatéraux en vigueur au sein du mécanisme de change européen⁽⁷⁾.

Il y aura une période transitoire de trois ans, du 1 janvier 1999 au 31 décembre 2001, durant laquelle les monnaies nationales continueront à avoir cours légal mais en qualité d'unité de l'euro. Les anciennes monnaies nationales des Etats participants cesseront d'avoir cours légal le 1 juillet 2002.

euro⁽³⁾ de nationale munt vanaf het ingaan van de derde fase (de "deelnemende lidstaten")⁽⁴⁾.

Zoals voorzien in het verdrag heeft de Europese Raad op 1 januari 1999 de onherroepelijke omrekeningskoersen voor de munteenheden van de deelnemende lidstaten vastgesteld. De munteenheden worden tegen deze omrekeningskoers door euro's vervangen⁽⁵⁾. Om verstoringen van de financiële markten te voorkomen, hebben de regeringen van de lidstaten, de centrale banken, de Europese Commissie en het Europees Monetaire Instituut in een gezamenlijk communiqué van 3 mei 1998⁽⁶⁾ aangekondigd de bilaterale spilkoersen die van kracht zijn binnen het wisselkoersmechanisme van het EMS⁽⁷⁾ op 1 januari 1999 te gebruiken voor het bepalen van de onherroepelijke omrekeningskoersen van de euro.

Er zal een overgangperiode zijn van drie jaar, met name van 1 januari 1999 tot 31 december 2001, tijdens dewelke de nationale munten rechtsgeldig zullen blijven, maar als euro-eenheid. De oude nationale munten van de deelnemende lidstaten zullen hun rechtsgeldigheid verliezen vanaf 1 juli 2002.

⁽³⁾ La monnaie unique, baptisée "écu" dans le traité de Maastricht, a ultérieurement, lors d'un conseil européen de décembre 1995, été rebaptisée "euro": voir règlement n°974/98 du Conseil, du 3 mai 1998, concernant l'introduction de l'euro (JOCE, 11.5.98, L 139), commenté ci-après.

⁽⁴⁾ Il s'agit des pays suivants: Belgique, Allemagne, Espagne, France, Irlande, Italie, Luxembourg, Pays-Bas, Autriche, Portugal et Finlande. Seules la Grèce et la Suède ne remplissaient pas les conditions de participation à la monnaie unique. En application de Protocoles particuliers annexés au Traité de Maastricht, et des dérogations qui leur ont été consenties, le Danemark et le Royaume-Uni ont choisi de ne pas participer à la troisième phase de l'UEM (le Royaume-Uni se réservant d'y participer ultérieurement).

⁽⁵⁾ Article 109 L, §4 du traité. Ces taux ont été fixés au 31 décembre 1998: voir règlement (CE) n° 2866/98 du Conseil, du 31 décembre 1998, concernant les taux de conversion entre l'euro et les monnaies des Etats membres adoptant l'euro (JOCE, 31.12.98, L 359/1).

⁽⁶⁾ JOCE, C 160/1, du 27 mai 1998.

⁽⁷⁾ Les taux de conversion irrévocables de l'euro devaient être identiques, le 31 décembre 1998, à la valeur de l'écu officiel exprimée en unités des monnaies des états participants à la monnaie unique (voir notamment article 109L, §4 du Traité).

⁽³⁾ De eenheidsmunt die in het Verdrag van Maastricht "ecu" genoemd werd, werd later tijdens een Europese Raad in december 1995, omgedoopt tot "euro": zie verordening nr. 974/98 van de Raad van 3 mei 1998 met betrekking tot de invoering van de euro (PBEG, 11.5.98, L 139), die hierna besproken wordt.

⁽⁴⁾ Het betreft de volgende landen: België, Duitsland, Spanje, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal en Finland. Enkel Zweden en Griekenland voldoen niet aan de voorwaarden om deel uit te maken van de Euro-zone. Door toepassing van de bijzondere protocollen die aan het Verdrag van Maastricht geannexveerd werden, en de derogaties die hen toegestaan werden, hebben Denemarken en het Verenigd Koninkrijk verkozen niet deel te nemen aan de derde fase van de EMU (het Verenigd Koninkrijk houdt zich het recht voor om later toe te treden).

⁽⁵⁾ Artikel 109 L, §4 van het Verdrag. Deze koersen werden op 31 december 1998 vastgelegd: zie verordening (EG) nr 2866/98 van de Raad van 31 december 1998, betreffende de wisselkoersen tussen de euro en de munten van de deelnemende lidstaten (PBEG, 31.12.98, L 359/1).

⁽⁶⁾ PBEG, C 160/1, van 27 mei 1998.

⁽⁷⁾ Op 31 december 1998 heeft de Raad de omrekeningskoersen aangenomen die voor de munteenheden van de lidstaten onherroepelijk worden vastgesteld, en waartegen deze munteenheden vervangen worden door de ecu (officiële waarde van de ecu op 31/12/98 uitgedrukt in de munteenheid van de deelnemende landen, zie met name artikel 109L, §4 van het Verdrag).

2. Les règlements européens relatifs à l'introduction de l'euro

Le statut de l'euro et les principes de base relatifs à son introduction et au remplacement des monnaies nationales sont régis par deux règlements communautaires⁽⁸⁾: un règlement, du 17 juin 1997⁽⁹⁾, "fixant certaines dispositions relatives à l'introduction de l'euro" ("Règlement de 1997"), et un règlement, du 3 mai 1998⁽¹⁰⁾, "concernant l'introduction de l'euro" ("Règlement de 1998"). Il se justifie de les étudier séparément⁽¹¹⁾.

A. Le Règlement de 1997 et le souci de sécurité juridique

Ce Règlement a été adopté pour répondre au souci de sécurité juridique réclamé par les milieux d'affaires. Son objectif est "d'établir la sécurité juridique pour les citoyens et les entreprises dans tous les Etats membres, en ce qui concerne certaines dispositions relatives à l'introduction de l'euro, bien avant l'entrée dans la troisième phase; (...) l'établissement précoce de la sécurité juridique permettra aux citoyens et aux entreprises de se préparer dans de bonnes conditions"⁽¹²⁾.

Comme tout règlement communautaire, il s'impose à tous les Etats membres de la Communauté européenne, sans qu'il y ait lieu de faire une distinction entre les Etats membres participants et les états non participants à l'euro. En d'autres termes, les principes qu'il contient s'imposent également à ces derniers.

2. Europese verordeningen met betrekking tot de invoering van de euro

Het statuut van de euro en de basisbeginselen betreffende de invoering en de vervanging van de nationale munten worden geregeld door twee communautaire verordeningen⁽⁸⁾: een verordening van 17 juni 1997⁽⁹⁾, "over enkele bepalingen betreffende de invoering van de euro" ("Verordening van 1997"), en een verordening van 3 mei 1998⁽¹⁰⁾, "over de invoering van de euro" ("Verordening van 1998"). We zullen deze afzonderlijk bespreken⁽¹¹⁾.

A. De verordening van 1997 en de vraag naar een gegarandeerde rechtszekerheid

Deze verordening werd aangenomen om tegemoet te komen aan de vrees voor het wegvallen van rechtszekerheid in het bedrijfsleven. De verordening heeft als doel "de burgers en het bedrijfsleven in alle lidstaten inzake enkele bepalingen met betrekking tot de euro rechtszekerheid te verschaffen, en dit nog ruimschoots vóór het ingaan van de derde fase; (...) deze rechtszekerheid, mits in een vroeg stadium aanwezig, zal het de burgers en het bedrijfsleven mogelijk maken om hun voorbereidingen onder goede omstandigheden te laten verlopen"⁽¹²⁾.

Zoals alle communautaire verordeningen, geldt ze voor alle lidstaten van de Europese Unie, waarbij geen onderscheid gemaakt wordt tussen de deelnemende lidstaten en de landen die niet zullen deelnemen aan de euro. Met andere woorden, de beginselen die in deze verordeningen vervat zijn, gelden ook voor de laatste groep.

⁽⁸⁾ Le règlement est la loi communautaire par excellence. Le traité de Rome le définit comme suit: "Le règlement a une portée générale. Il est obligatoire dans tous ses éléments et il est directement applicable dans tout Etat membre" (article 189). Rappelons que l'applicabilité directe signifie que le règlement est apte par lui-même à créer des droits et des obligations à charge de tous. D'autres règlements ont été adoptés qui sont relatifs à l'euro, de nature généralement technique. Ainsi le règlement n° 975/98 du Conseil, du 3 mai 1998, sur les valeurs unitaires et les spécifications techniques des pièces libellées en euros destinées à la circulation, JOCE du 11 mai 1998, n° L 139/6. Des règlements viennent d'être adoptés pour le paiement des rémunérations et pensions aux fonctionnaires et agents des Communautés européennes, en euro (voir JOCE L 307, du 17 novembre 1998).

⁽⁹⁾ Règlement n° 1103/97, publié au JOCE du 19 juin 1997, L 162/1.

⁽¹⁰⁾ Voir référence sous note 3 ci-dessus. Ce règlement, quoique ayant fait l'objet de certaines adaptations, avait déjà été publié à l'état de projet au JOCE. Il ne pouvait techniquement être adopté officiellement qu'après la détermination des états participants à l'euro.

⁽¹¹⁾ Le règlement de 1998 est en effet exceptionnel tant ratione personae que ratione temporis: il ne s'applique que dans les états participants à l'euro; il n'entraîne en vigueur qu'au 1 janvier 1999.

⁽¹²⁾ 4ème considérant du Règlement.

⁽⁸⁾ De verordening is de communautaire wet bij uitstek. Het Verdrag van Rome definieert ze als volgt: "Een verordening heeft een algemene strekking. Zij is bindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat" (artikel 189). We herinneren eraan dat de directe toepasbaarheid betekent dat de verordening zelf rechten en plichten voor iedereen kan creëren. Andere verordeningen die in verband met de euro aangenomen werden, zijn over het algemeen technisch van aard. Zo heeft de verordening nr. 975/98 van de Raad, daterend van 3 mei 1998 betrekking op de unitaire waarden en de technische specificaties van de stukken die in euro opgesteld zijn en betrekking hebben op het verkeer. PBEG van 11 mei 1998, nr. L 139/6. Er werden recent verordeningen aangenomen voor de betaling in euro van de lonen en pensioenen van de ambtenaren en de actoren van de Europese Gemeenschappen (zie PBEG L 307, van 17 november 1998).

⁽⁹⁾ Verordening nr. 1103/97, gepubliceerd in het PBEG van 19 juni 1997, L 162/1.

⁽¹⁰⁾ Zie referentie onder voetnoot 3 hierboven. Deze verordening, ofschoon ze nog op enkele punten aangepast werd, werd reeds toen ze nog slechts een voorstel was, in het PBEG gepubliceerd. Ze kon vanuit technisch standpunt slechts aangenomen worden na het officieel vastleggen van de landen die aan de euro zullen deelnemen.

⁽¹¹⁾ De verordening van 1998 is inderdaad uitzonderlijk, zowel ratione personae als ratione temporis: ze heeft enkel betrekking op de landen van de Euro-zone; ze is pas van kracht geworden op 1 januari 1999.

⁽¹²⁾ 4de considerans van deze verordening.

Ce Règlement est entré en vigueur le 20 juin 1997. Il prévoit les principes suivants:

1. La modification du nom de la monnaie unique et la parité entre l'euro et l'écu

L'article 2 du Règlement de 1997 prévoit qu'à partir du 1er janvier 1999, toute référence à l'écu dans tout instrument juridique⁽¹³⁾ quelconque est remplacée par une référence à l'euro au taux d'un euro pour un écu⁽¹⁴⁾. Les parties peuvent cependant écarter cette présomption dans leurs contrats.

2. la continuité des contrats et autres instruments juridiques libellés en devises nationales

- Le principe de la continuité des contrats⁽¹⁵⁾ nonobstant la substitution de l'euro à la monnaie du contrat au 1er janvier 1999, est exprimé à l'article 3 du Règlement de 1997: "L'introduction de l'euro n'a pas pour effet de modifier les termes d'un instrument juridique ou de libérer ou de dispenser de son exécution, et elle ne donne pas à une partie le droit de modifier un tel instrument ou d'y mettre fin unilatéralement. La présente disposition s'applique sans préjudice de ce que les parties sont convenues"⁽¹⁶⁾.

Cet article exprime en réalité deux principes: d'une part, le principe de la continuité des contrats proprement dit;

⁽¹³⁾ Le règlement s'applique à tout "instrument juridique" défini à l'article 1 comme étant les dispositions législatives (lois, arrêtés royaux et ministériels, décrets), les actes administratifs, les décisions de justice, les contrats, les actes juridiques unilatéraux, les instruments de paiement autres que les billets et les pièces (les chèques par exemple), et les autres instruments ayant des effets juridiques (article 1). La définition se veut la plus large possible. Pour qu'il n'y ait pas d'ambiguïté à ce sujet, le 9ème considérant spécifie même que "le terme "contrat" utilisé dans la définition des instruments juridiques englobe tous les types de contrats, indépendamment de la manière dont ils ont été conclus".

⁽¹⁴⁾ Pour autant qu'il s'agisse de l'écu officiel, les parties pouvant conventionnellement modifier la composition de l'écu pour les besoins de leur contrat. Remarquons que l'écu constituait un panier de monnaies, dont certaines étaient celles d'Etats ne participant pas à l'euro. En Belgique, un arrêté royal du 26 novembre 1998, a organisé la démonétisation des pièces de monnaie libellées en écu (Moniteur b., 1 décembre 1998, p. 38422).

⁽¹⁵⁾ L'expression "continuité des contrats" est couramment utilisée par commodité pour désigner la continuité des contrats et autres instruments juridiques au sens des règlements en question.

⁽¹⁶⁾ L'article 7 du règlement de 1998 prévoit un principe assez similaire mais d'une portée différente: "le remplacement de la monnaie de chaque Etat membre participant par l'euro n'a pas en soi pour effet de modifier le libellé des instruments juridiques existant à la date du remplacement". Ceci signifie que pendant la période transitoire, les contrats conclus avant le 1er janvier 1999 conserveront leur libellé dans l'ancienne unité monétaire nationale. Ils représenteront une créance en euro mais libellée dans l'unité monétaire concernée. Au terme de la période transitoire, l'instrument en question sera présumé exprimer une créance en euro, payable bien entendu en euro uniquement: "Les références aux unités monétaires nationales qui figurent dans des instruments juridiques existant à la fin de la période transitoire doivent être lues comme des références à l'unité euro..." (article 14 du Règlement de 1998).

Deze verordening werd van kracht op 20 juni 1997. Ze stelt de volgende beginselen:

1. De wijziging van de naam van de eenheidsmunt en de gelijkheid tussen de euro en de ecu

Artikel 2 van de verordening van 1997 bepaalt dat vanaf 1 januari 1999 elke verwijzing naar de ecu in om het even welk rechtsinstrument⁽¹³⁾ vervangen wordt door de euro tegen een koers van één euro voor één ecu⁽¹⁴⁾. Partijen kunnen dit vermoeden echter uit hun contracten verwijderen.

2. De continuïteit van contracten en andere rechtsinstrumenten die in nationale deviezen opgesteld zijn

- Het beginsel van de continuïteit van contracten⁽¹⁵⁾ niettegenstaande de vervanging van de munt van het contract door de euro vanaf 1 januari 1999, wordt vermeld in artikel 3 van de Verordening van 1997: "De invoering van de euro heeft niet tot gevolg dat wijziging wordt gebracht in enige bepaling in een rechtsinstrument of dat een partij wordt ontslagen of ontheven van de uitvoering van enig rechtsinstrument, en geeft een partij niet het recht een rechtsinstrument eenzijdig te wijzigen of te beëindigen. Partijen mogen bij overeenkomst afwijken van deze bepaling"⁽¹⁶⁾.

Dit artikel betreft eigenlijk twee beginselen: enerzijds het

⁽¹³⁾ De verordening is van toepassing op elk "rechtsinstrument" dat in artikel 1 omschreven wordt als wettelijke bepalingen (wetten, koninklijke en ministeriële besluiten, decreten), bestuursakten, rechterlijke uitspraken, contracten, eenzijdige rechtsakten, betaalmiddelen andere dan bankbiljetten en munstukken (bijvoorbeeld cheques), alsmede andere instrumenten die rechtsgevolgen hebben (artikel 1). De definitie wil zo ruim mogelijk zijn. Omdat er hierover geen misverstanden zouden kunnen ontstaan, specificeert de 9de considerans dat de term "contract" zoals gebruikt in de definitie van rechtsinstrument alle typen contracten omvat, ongeacht de manier waarop ze tot stand gekomen zijn."

⁽¹⁴⁾ Voor zover het de officiële ecu betreft, kunnen de partijen bij overeenkomst de samenstelling van de ecu wijzigen ten behoeve van het contract. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de ecu een valutamand was, waartoe eveneens valuta behoorden die niet afkomstig waren van een lid van de Eurozone. In België werd de demonetisatie van de munstukken uitgegeven in ecu georganiseerd door een KB van 26 november 1998 (B.S. 1 december 1998, blz. 38422).

⁽¹⁵⁾ De uitdrukking "continuïteit van contracten" wordt courant en gemakshalve gebruikt om de continuïteit van contracten en andere rechtsinstrumenten aan te duiden volgens de betekenis van de betreffende verordeningen.

⁽¹⁶⁾ Artikel 7 van de Verordening van 1998 voorziet een tamelijk gelijkend beginsel, maar met een verschillende draagwijdte: "De vervanging van de munteenheid van elke deelnemende lidstaat door de euro heeft als zodanig niet tot gevolg dat de muntaanduiding in rechtsinstrumenten die op de dag van vervanging bestaan, wordt gewijzigd". Dit betekent dat tijdens de overgangperiode, de contracten afgesloten voor 1 januari 1999 hun vermelding in de vroegere nationale munteenheid behouden: ze vormen dus een schuldverdring in euro, maar opgesteld in de betrokken munteenheid. Aan het einde van de overgangperiode wordt het instrument geacht een schuldverdring in euro uit te drukken die uiteraard enkel in euro betaald kan worden: "Verwijzingen naar de nationale munteenheden in rechtsinstrumenten die aan het einde van de overgangperiode bestaan, worden gelezen als verwijzingen naar de euro-eenheid..." (artikel 14 van de Verordening van 1998).

d'autre part, le principe de l'autonomie de la volonté des parties: ce que les parties auront convenu primera. Ainsi les parties peuvent-elles convenir que leur contrat prendra fin ou sera révisé ou modifié, au jour de l'introduction de l'euro. Les parties peuvent prévoir qu'elles continueront à utiliser les unités monétaires nationales (les anciennes devises) ou qu'elles utiliseront l'euro dès son introduction.

Le principe de continuité des contrats signifie concrètement qu'une partie à un contrat ne pourra pas demander la résiliation du contrat, ou la révision de ses engagements, en raison de l'introduction de l'euro en remplacement des anciennes devises des Etats participants⁽¹⁷⁾. De même, une telle partie ne peut-elle invoquer une clause générale de type "*hardship*" ou de type "*changement de lois*" qui serait mentionnée au contrat (sauf bien entendu si le cas de l'euro est expressément cité au contrat comme constituant un tel événement⁽¹⁸⁾). Une partie ne pourrait pas non plus, en principe, faire jouer une clause du type "*increased costs*" pour réclamer à la contrepartie le remboursement de tout ou partie de certains coûts liés à l'introduction de l'euro⁽¹⁹⁾.

(17) *Différentes théories juridiques autorisent une partie à être déliée de ses engagements, ou à voir ces engagements être renégociés, lorsque surviennent certains événements, imprévus à l'origine et non imputables à l'une des parties, qui entraînent un bouleversement de l'équilibre contractuel au détriment d'une partie qui se verrait sinon imposer une charge trop lourde. Parmi ces théories, citons la "frustration" du droit anglais, devenue en droit américain la "frustration of purpose" (résiliation du contrat perdant sa raison d'être) et l'"impracticability" (révision du contrat en cas de déséquilibre des prestations), la théorie du "Wegfall der Geschäftsgrundlage" du droit allemand (révision du contrat en cas de bouleversement des circonstances à la base du contrat), et la théorie de l'"imprévision", connue du droit français mais rejetée en Belgique.*

Ces théories requièrent en général un bouleversement profond des circonstances qui prévalaient à la date de signature du contrat, en manière telle que leur application peut être considérée comme exceptionnelle. Ainsi que la Commission l'a elle-même déclaré, "dans la mesure où l'UEM [Union Economique et monétaire] ne peut être qualifiée ni d'événement imprévisible ni de bouleversement des circonstances, l'introduction de l'euro ne justifie pas que soient invoqués la théorie de l'imprévision, le "principe of frustration" le "Wegfall der Geschäftsgrundlage" ou d'autres principes aux effets comparables". La Commission a cependant préféré répondre aux préoccupations relatives à l'insécurité juridique que pourrait entraîner l'introduction de l'euro si aucune mesure d'ordre législatif n'était prise avant le passage à la troisième phase de l'union économique.

(18) En ce sens, voir C. SUNT, *De invoering van de "euro"*, R.W. 1996-1997, p. 1177 à 1188, p. 1185., et A.F. VERDAM, *Juridische Aspecten van de euro*, in TVVS, 1997, nr. 97/10, p. 304.

(19) En ce sens dans certaines limites, voir la recommandation de la Commission, du 23 avril 1998, concernant les frais bancaires de conversion vers l'euro (JOCE du 1 mai 1998, n° L 130/22°).

eigenlijke beginsel van de continuïteit van contracten en anderzijds het beginsel van de autonomie van de wil van de partijen: dat wat de partijen overeengekomen zijn, primeert. Zo kunnen de partijen overeenkomen dat hun contract ten einde loopt, herzien of gewijzigd zal worden op de dag van de invoering van de euro. De partijen kunnen voorzien dat ze de nationale munteenheden blijven gebruiken (de oude deviezen) of dat ze de euro zullen gebruiken van bij de invoering ervan.

Het beginsel van de continuïteit van de contracten betekent concreet dat een van de partijen van het contract geen onthinding van het contract kan vragen, of een herziening van de verbintenissen door de invoering van de euro ter vervanging van de oude deviezen van de deelnemende lidstaten⁽¹⁷⁾. Zo kan een dergelijke partij ook geen algemene clausule van het type "*hardship*" of het type "*wetswijziging*" invoeren indien deze in het contract voorzien is (tenzij de euro natuurlijk uitdrukkelijk in het contract genoemd wordt als een van de mogelijkheden voor zo'n verbreking⁽¹⁸⁾). Zo kan een partij in beginsel ook geen beroep doen op een clausule van het type "*increased costs*" om van de tegenpartij een terugbetaling te krijgen van een geheel of gedeelte van bepaalde kosten die verbonden zijn aan de invoering van de euro⁽¹⁹⁾.

(17) *Verskillende juridische theorieën staan een partij toe om zich te onttrekken aan zijn verbintenissen of om zijn verbintenissen opnieuw te onderhandelen wanneer bepaalde gebeurtenissen plaatsvinden die in het begin niet voorzien waren en die niet aan een van beide partijen toegeschreven kunnen worden, en die voor een verstoring zorgen van het contractuele evenwicht ten nadele van een partij die zo een te zware last opgelegd zou krijgen. Bij deze theorieën, vermoemen we de "frustration" uit het Engelse recht, hetgeen in de Amerikaanse wetgeving de "frustration of purpose" geworden is (verbreking van een contract dat zijn bestaansreden verloren heeft) en de "impracticability" (herziening van een contract bij een onevenwicht in de prestaties), de theorie van de "Wegfall der Geschäftsgrundlage" van het Duitse recht (herziening van het contract bij een verstoring van de omstandigheden aan de basis van het contract), en de theorie van de "imprévision", die gekend is in de Franse wetgeving, maar in België verworpen wordt.*

Deze theorieën vereisen over het algemeen een grondige verstoring van de omstandigheden die doorslaggevend waren op de dag van ondertekening van het contract, op een zodanige wijze dat hun toepassing als uitzonderlijk beschouwd kan worden. Zo heeft de Commissie zelf verklaard dat, "in de mate dat de EMU [Economische en Monetaire Unie] niet beschouwd kan worden als een onvoorziene gebeurtenis of een verstoring van de omstandigheden, rechtvaardigt de invoering van de euro in geen geval het invoeren van de theorie van de "imprévision", het "principe of frustration", het "Wegfall der Geschäftsgrundlage" of andere beginselen met vergelijkbaar effect". De Commissie heeft echter willen antwoorden op de rees met betrekking tot de rechtsonzekerheid die de invoering van de euro met zich mee zou kunnen brengen indien er geen enkele wetgevende maatregel genomen werd vóór het ingaan van de derde fase van de Economische Unie.

(18) In deze zin, zie C. SUNT, *De invoering van de "euro"*, R.W. 1996-1997, blz. 1177 tot 1188, blz. 1185., et A.F. VERDAM, *Juridische Aspecten van de euro*, in TVVS, 1997, nr. 97/10, blz. 304.

(19) In deze zin binnen bepaalde grenzen, zie de aanbeveling van de Commissie, van 23 april 1998, met betrekking tot de bankkosten naar aanleiding van de omrekening in de euro (PBEG van 1 mei 1998, nr. L 130/22°).

• On pourrait penser que les termes d'un contrat exprimé en unité monétaire nationale restent inchangés en vertu du principe de continuité. Le 7ème considérant du Règlement de 1997 donne l'exemple suivant: "pour les instruments à taux d'intérêt fixe, l'introduction de l'euro ne modifie pas le taux d'intérêt nominal payable par le débiteur". Un crédit en FB avec un taux d'intérêt fixe de 10% reste un crédit à 10% lorsqu'il devient un crédit en euro.

Mais dans certains cas, des termes importants du contrat pourraient ne plus être appropriés: c'est le cas, lorsque tout ou partie des devises d'un contrat est remplacé par l'euro, des indices de référence des taux d'intérêts variables (BIBOR, LIBOR, etc.) ou des références aux taux de banques centrales nationales, des règles d'arrondis éventuellement prévues pour le calcul des intérêts ou pour la détermination des montants en principal dans des crédits multidevises. Il semble inévitable que les parties au contrat devront se concerter après l'introduction de l'euro, même si diverses institutions organisent le règlement de certaines questions techniques devant faciliter la transition⁽²⁰⁾.

• Le principe de la continuité des contrats s'appliquera également aux Etats membres qui ne participent pas à l'euro, ce qui signifie que les contrats soumis au droit de ces Etats (par exemple, les contrats soumis au droit anglais) ne peuvent être révisés ou résiliés de par le simple fait de l'introduction de l'euro.

Le Règlement ne s'applique évidemment pas aux Etats non membres de l'Union européenne⁽²¹⁾. Les contrats régis par le droit d'un Etat tiers (par exemple, le droit américain) ne bénéficient donc pas de la sécurité juridique que procure le Règlement de 1997.

• Men zou kunnen denken dat de bepalingen van het contract uitgedrukt in de nationale munteenheid onveranderd blijven krachtens het beginsel van continuïteit. De 7de considerans van de Verordening van 1997 geeft het volgende voorbeeld: "in geval van vastrentende instrumenten, brengt de invoering van de euro geen wijziging in de door de debiteur verschuldigde nominale rente". Een krediet in BEF tegen een vaste rentevoet van 10%, blijft een krediet van 10% wanneer het een krediet in euro wordt.

In bepaalde gevallen kunnen belangrijke bepalingen van het contract echter niet meer geschikt zijn: dit is bijvoorbeeld het geval wanneer alle of een gedeelte van de deviezen van een contract door de euro vervangen worden, wanneer er sprake is van referentie-indici van variabele interestvoeten (BIBOR, LIBOR, enz.) of verwijzingen naar rentevoeten van nationale centrale banken, afrondingsregels die eventueel voor de berekening van interesten gebruikt worden, of nog voor de bepaling van hoofdsommen bij kredieten in meerdere deviezen. Het lijkt hier onvermijdelijk dat de contracterende partijen overleg plegen na de invoering van de euro, zelfs al organiseren verschillende instellingen voor dergelijke technische problemen regelingen die de overgang moeten vereenvoudigen⁽²⁰⁾.

• Het beginsel van de continuïteit van contracten heeft evenzeer betrekking op lidstaten die geen deel uitmaken van de Euro-zone, wat betekent dat de contracten die aan de wetgeving van die lidstaten onderworpen zijn (bijvoorbeeld contracten onderworpen aan het Engelse recht) niet herzien of verbroken kunnen worden, enkel en alleen door de invoering van de euro. De verordening is uiteraard niet van toepassing op landen die geen deel uitmaken van de Europese Unie⁽²¹⁾. De contracten die onderworpen zijn aan het recht van een derde land (bijvoorbeeld het Amerikaanse recht) kunnen dus niet van de juridische bescherming van de verordening van 1997 genieten.

⁽²⁰⁾ Voir par exemple, en Belgique, les « recommandations techniques pour le secteur financier », du groupe « FIN EURO » du Commissariat général à l'euro, signées par le Ministre des Finances, le Gouverneur de la Banque Nationale, le Président de la Commission bancaire et financière, le Président du Comité directeur de la Bourse de Bruxelles, le Président de l'Association belge des banques et le Commissaire général à l'euro.

⁽²¹⁾ Sans qu'il y ait là une quelconque exception à ce principe, le Conseil de l'Union européenne a adopté une décision, du 23 novembre 1998, concernant les questions de change relatives au franc CFA et au franc comorien (JOCE, L 320 du 28.11.1998, p. 58). Cette décision autorise la France à maintenir ses accords monétaires avec certains Etats africains, relatifs à la parité entre le franc CFA et le franc comorien, et l'euro qui se sera substitué au franc français.

⁽²⁰⁾ Zie in België bijvoorbeeld de "technische aanbevelingen voor de financiële sector", van de groep "FIN EURO" van het Commissariaat-generaal van de euro, ondertekend door de Minister van Financiën, de Gouverneur van de Nationale Bank van België, de Voorzitter van de Commissie voor het Bank- en Financieuzen, de Voorzitter van het Directiecomité van de Beurs van Brussel, de Voorzitter van de Belgische Vereniging der Banken en de Commissaris-generaal voor de euro.

⁽²¹⁾ Zonder dat er hierdoor een uitzondering op dit beginsel ontstaat, heeft de Raad van de Europese Unie op 23 november 1998 een besluit genomen met betrekking tot de C.F.A.-frank en de Comoorse frank (PBEG, L 320 van 28.11.1998, blz. 58). Dit besluit geeft Frankrijk toestemming om zijn monetaire akkoorden met bepaalde Afrikaanse landen te behouden inzake de pariteit tussen de C.F.A.-frank en de Comoorse frank, en de euro die de plaats van de Franse frank zal innemen.

Le critère à prendre en considération est celui du droit qui régit la convention (soit celui que les parties ont explicitement désigné, soit celui qui serait applicable en vertu de règles de rattachement ou de principes ou conventions de droit international privé)⁽²²⁾. Il n'y a pas lieu de se préoccuper de la nationalité ou du siège social de la contrepartie.

Si un contrat est conclu avec une entreprise japonaise ou américaine, mais soumis au droit anglais ou au droit belge, le principe de continuité du contrat prévu au règlement s'impose en tant que droit applicable au contrat. Le droit de la plupart des pays de l'OCDE reconnaissant le principe de la liberté contractuelle, les tribunaux de ces pays qui auraient à connaître d'un tel contrat, feront généralement référence au droit anglais ou au droit belge choisi par les parties, et ainsi au principe de continuité du contrat⁽²³⁾.

Het te beschouwen criterium is dat van het recht dat op de overeenkomst van toepassing is (hetzij het recht dat de partijen expliciet aangeduid hebben, hetzij het recht dat van toepassing is krachtens de regels voor de bepaling van de nationale of vreemde wet toepasselijk in een gegeven geval, of de beginselen of conventies van het internationaal privaatrecht)⁽²²⁾. De nationaliteit of de ligging van de maatschappelijke zetel van de tegenpartij is hierbij niet van betekenis.

Indien er een contract afgesloten werd met een Japanse of Amerikaanse firma, dat echter onderworpen is aan het Belgische of Engelse recht, is het continuïteitsbeginsel van het contract dat in de verordening voorzien is, van rechtswege van toepassing op het contract. Het recht van het merendeel van de landen van de OESO erkent het beginsel van de contractuele vrijheid, waardoor de rechtbanken van deze landen die met een dergelijk contract te maken krijgen, eveneens verwijzen naar het Engelse of Belgische recht dat door de contractanten gekozen is, en hierdoor ook naar het continuïteitsbeginsel van het contract⁽²³⁾.

⁽²²⁾ En ce sens, C. SUNT, op. cit., p. 1185.

⁽²³⁾ En fonction de la distinction classique entre monnaie de compte et monnaie de règlement ou de paiement (voir RIGAUD et FALLON, Droit International Privé, tome II, Droit Positif Belge, p. 537 et so.), un tribunal étranger qui aurait reconnu que la monnaie de compte d'un contrat serait devenue l'euro (reconnaissance de la lex monetae), pourrait néanmoins imposer, en vertu de sa législation nationale, le paiement de la dette dans la monnaie du for, tel était le cas en Belgique notamment jusqu'à la modification de la loi du 30 décembre 1885 par la loi du 12 juillet 1991 (voir J.-V. LOUIS, Le franc belge n'est plus requis dans les actes publics et administratifs, J.T., 1991, p. 669-670).

⁽²²⁾ In deze zin, C. SUNT, op. cit., blz. 1185.

⁽²³⁾ In functie van het klassieke onderscheid tussen de rekenmunt en de betaalmunt (zie RIGAUD en FALLON, Droit International Privé, deel II, Droit Positif Belge, blz. 537 en volgende), kan een rechtbank van een derde land die erkent heeft dat de rekenmunt van een contract de euro is (erkenning van de lex monetae), toch, krachtens de nationale wetgeving, als betaalmunt de plaatselijke munt opleggen; dit was het geval in België tot aan de wijziging van de wet van 30 december 1885 door de wet van 12 juli 1991 (zie J.-V. LOUIS, Le franc belge n'est plus requis dans les actes publics et administratifs, J.T., 1991, blz. 669-670).

Par contre, si le contrat est soumis au droit d'un Etat tiers (américain par exemple), le tribunal américain n'est bien évidemment pas tenu par le droit communautaire. Il pourrait donc considérer que, malgré une référence à la *lex monetae* (le remplacement de la devise concernée par l'euro s'imposant au tribunal⁽²⁴⁾), il y a lieu de faire application de l'une ou l'autre théorie autorisant la résiliation ou la révision du contrat (à supposer que les conditions d'application de cette théorie soient

Indien het contract daarentegen onderworpen is aan het recht van een derde land (bijvoorbeeld het Amerikaanse), zijn de rechtbanken van dit land uiteraard niet gehouden het communautaire recht toe te passen. Men zou er dan van uit kunnen gaan dat men, ondanks een verwijzing naar de *lex monetae* (het vervangen van de betreffende deviezen door de euro dat ook aan de rechtbank opgelegd wordt⁽²⁴⁾), de mogelijkheid heeft om een of andere theorie toe te passen die de ontbinding of herziening van het contract toelaat (in de veronderstelling dat de toepassingsvoorwaarden voor deze

⁽²⁴⁾ Plusieurs arguments militent en faveur de la reconnaissance de l'euro par les Etats tiers:

⁽¹⁾ Le droit de déterminer sa monnaie est considéré en droit international comme un attribut de la souveraineté de l'Etat; la législation monétaire d'un Etat s'impose aux autres Etats (principe de la "*lex monetae*"). Dans deux affaires, dites "*des emprunts serbes et des emprunts brésiliens en France*", soumises en 1929 devant la Cour permanente de justice internationale (l'ancêtre de la Cour internationale de justice, qui est l'organe juridictionnel des Nations-Unies) relatives à des emprunts libellés en francs français et lancés dans le public avant 1914, respectivement par le gouvernement serbe et par le gouvernement brésilien, la Cour a déclaré que "C'est un principe généralement reconnu que tout Etat a le droit de déterminer lui-même ses monnaies" (cité in F. RIGAUX, *Droit public et droit privé dans les relations internationales*, Pédone, Paris, 1977, p. 138 et sv. Sur le sujet, voir aussi CARREAU, JUILLARD, FLORY, *Droit international économique*, LGDJ, Paris, 1980, p. 100 et sv.).

⁽²⁾ Un second argument réside dans la théorie du "nominalisme", par opposition à la théorie dite du "métallisme", encore appelée théorie "valoriste". Selon la théorie du métallisme, la monnaie reste une marchandise comme une autre, dont la valeur dépend de sa substance. La valeur de la monnaie serait ainsi fonction de son poids en métal précieux. Cette théorie prévalait dans les siècles passés mais n'a en principe plus cours à l'époque contemporaine (il existait cependant jusqu'en 1988 une loi belge prévoyant que "le franc, unité monétaire belge, est constitué par 19.74824173 milligrammes d'or au titre de 900 millièmes de fin" (loi du 12 avril 1957)) qui lui préfère le nominalisme selon lequel la valeur nominale d'une monnaie l'emporte sur sa valeur (principe consacré en droit belge à l'article 1895 du Code civil. Il signifie que quelles que soient les fluctuations du franc belge par rapport à d'autres monnaies ou à l'or, un franc reste un franc. Les prêts exprimés en francs belges resteront valables lorsque le franc sera remplacé par l'euro (continuité des contrats de prêt en droit belge). Sur le sujet, voir M. VERWILGHEN, *Les effets des dépréciations monétaires sur les rapports contractuels. Etude de la jurisprudence belge du droit international privé*, J.C.B., 1971, p. 744-768.

⁽³⁾ Au sein de la Communauté européenne, les Etats membres ont accepté de transférer certains de leurs droits souverains - au l'exercice de ceux-ci - à la Communauté. Les traités de Rome et Maastricht confèrent clairement à la Communauté les compétences nécessaires pour l'instauration de l'euro et la poursuite d'une politique monétaire et de change au niveau de l'Union européenne.

⁽²⁴⁾ Meerdere argumenten pleiten voor de erkenning van de euro door derde landen:

⁽¹⁾ Het recht om zijn munt te bepalen wordt in het internationale recht beschouwd als een onderdeel van de soevereiniteit van de Staat; de monetaire wetgeving van een Staat wordt aan andere Staten opgelegd (beginsel "*lex monetae*"). In twee zaken, genoemd "*over de Servische en Braziliaanse leningen in Frankrijk*", die in 1929 voorgelegd werden aan het Permanente Hof van Internationale Justitie (de voorloper voor het Internationale Gerechtshof, het gerechtelijke orgaan van de Verenigde Naties) met betrekking tot leningen in Franse frank die voor 1914 bij het publiek geïntroduceerd werden, respectievelijk door de Servische en de Braziliaanse regering, heeft het Hof verklaard dat "het een algemeen aanvaard beginsel is dat elke Staat zelf zijn munteenheid mag bepalen" (geciteerd in F. RIGAUX, *Droit public et droit privé dans les relations internationales*, Pédone, Paris, 1977, blz. 138 en volgende. Zie met betrekking hierover ook CARREAU, JUILLARD, FLORY, *Droit international économique*, LGDJ, Paris, 1980, blz. 100 en volgende).

⁽²⁾ Een tweede argument schuilt in de theorie van het "nominalisme", in tegenstelling tot de theorie van het "metallisme". Volgens de theorie van het metallisme blijft de munt een handelsgoed als een ander. De waarde ervan hangt af van haar substantie. De waarde van de munt wordt bepaald in functie van haar gewicht in edelmetaal. Deze theorie haalde het in de voorbije eeuwen, maar is in principe vandaag de dag niet meer gebruikelijk (tot in 1988 was er een Belgische wet die bepaalde dat "de frank, de Belgische munteenheid bestaat uit 19.74824173 milligram goud van het voorgeschreven gehalte van 900 duizendste" (wet van 12 april 1957)). Vandaag geeft men de voorkeur aan het nominalisme waarin de nominale waarde van een munt voorrang heeft op de grondstofwaarde (beginsel vastgelegd in artikel 1895 van het Burgerlijk Wetboek). Het betekent dat welke ook de schommelingen ten opzichte van andere munten of goud zijn, een frank blijft een frank. De leningen uitgedrukt in Belgische frank zullen geldig blijven wanneer de frank door de euro vervangen wordt (continuitet van de leningen in het Belgische recht). Zie hierover M. VERWILGHEN, *Les effets des dépréciations monétaires sur les rapports contractuels. Etude de la jurisprudence belge du droit international privé*, J.C.B., 1971, blz. 744-768.

⁽³⁾ Binnen de Europese Gemeenschap hebben de lidstaten aanvaard om bepaalde van hun soevereine rechten, of de uitoefening ervan, aan de Gemeenschap over te dragen. De verdragen van Rome en Maastricht verlenen de Gemeenschap duidelijk de nodige bevoegdheden voor de invoering van de euro en het verder zetten van een monetair- en wisselbeleid op het niveau van de Europese Unie.

remplies⁽²⁵⁾). La prudence imposerait de prévoir dans ces contrats une clause de continuité du contrat⁽²⁶⁾. Quelques Etats étrangers ont adopté des législations qui reconnaissent le passage à l'euro et la continuité des contrats libellés en devises remplacées par l'euro⁽²⁷⁾.

3) Des règles de conversion

L'article 4 du Règlement prévoit plusieurs règles techniques de conversion:

- les taux de conversion sont exprimés par la valeur d'un euro en chacune des monnaies des Etats participants, en comportant six chiffres significatifs (en comptant par la gauche à partir du premier chiffre qui n'est pas un zéro⁽²⁸⁾):

1 EUR = 40,3052 BEF ou 1 EUR = 0,730928 IEP

- Les taux de conversion ne peuvent pas être arrondis ou tronqués lors des conversions:

1 EUR = 40,3052 BEF et non 40,31 BEF.

- Il est interdit d'utiliser des taux inverses calculés à partir des taux de conversion, l'utilisation de taux inverses pour la conversion conduisant à arrondir les taux et pouvant entraîner des imprécisions significatives notamment lorsque la conversion porte sur des montants élevés⁽²⁹⁾:

1 EUR = 40,3052 BEF et non 1 BEF = 0,0248107 EUR

- Toute somme d'argent à convertir d'une unité monétaire nationale dans une autre doit d'abord être convertie en euro, arrondi à au moins trois décimales, puis converti dans l'autre unité monétaire nationale. D'autres méthodes de calcul peuvent être utilisées si elles aboutissent aux mêmes résultats.

⁽²⁵⁾ Ce qui ne serait a priori pas le cas, semble-t-il.

⁽²⁶⁾ Même pendant la période transitoire. On peut s'inspirer, pour cette clause, du texte de l'article 3 du Règlement.

⁽²⁷⁾ Par exemple, la section 1663 nouvellement introduite dans le Code civil Californien, prévoit, en son paragraphe 3 (b) que "... the euro shall be a commercially reasonable substitute and substantial equivalent that may be either tendered or used in determining the value of the ECU or currency, in each case at the conversion rate specified in, and otherwise calculated in accordance with, the regulations adopted by the Council of the European Union"; le paragraphe 3 (c) poursuit: "... the introduction of the euro (...) shall neither have the effect of discharging or excusing performance under any contract, security or instrument, nor give a party the right unilaterally to alter or terminate any contract, security or instrument". De nombreux états américains ont adopté des législations similaires, notamment le Michigan.

⁽²⁸⁾ Attendu 12 du Règlement.

⁽²⁹⁾ Attendu 10 du Règlement.

theorie vervuld zijn⁽²⁵⁾). Uit voorzichtigheid valt het aan te bevelen om in deze contracten een continuïteitsclausule op te nemen⁽²⁶⁾.

Enkele derde landen hebben weten aangenomen die de overgang naar de euro erkennen alsook de continuïteit van contracten opgesteld in door de euro vervangen deviezen⁽²⁷⁾.

3) Omrekeningsregels

Artikel 4 van de Verordening voorziet meerdere technische omrekeningsregels:

- de omrekeningskoersen worden vastgesteld door de waarde van één euro in de afzonderlijke munteenheden van de deelnemende lidstaten. Deze koersen worden vastgesteld in zes significante cijfers (te rekenen vanaf links en te beginnen met het eerste cijfer dat geen nul is⁽²⁸⁾):

1 EUR = 40,3052 BEF of 1 EUR = 0,730928 IEP

- Bij omrekeningen worden de omrekeningskoersen niet afgerond of verkort:

1 EUR = 40,3052 BEF en niet 40,31 BEF.

- Het is niet toegestaan om inverse koersen berekend op basis van de omrekeningskoersen te gebruiken. Het gebruik van inverse koersen voor de omrekening zou koersaf rondingen kunnen impliceren en significante onnauwkeurigheden tot gevolg kunnen hebben, met name wanneer het grote bedragen betreft⁽²⁹⁾:

1 EUR = 40,3052 BEF en niet 1 BEF = 0,0248107 EUR

- Geldbedragen die van de ene in de andere nationale munteenheid moeten worden omgerekend, moeten eerst worden omgerekend in een geldbedrag in euro, dat op niet minder dan drie decimalen wordt afgerond en vervolgens worden omgerekend in de andere nationale munteenheid. Alternatieve berekeningsmethoden mogen niet gebruikt worden, tenzij zij tot dezelfde resultaten leiden.

⁽²⁵⁾ Wat naar het schijnt niet a priori het geval is.

⁽²⁶⁾ Zelfs tijdens de overgangperiode. Men kan zich voor deze clausule laten inspireren op artikel 3 van de Verordening.

⁽²⁷⁾ Zo voorziet bijvoorbeeld sectie 1663 die recent in het Burgerlijk Wetboek van Californië opgenomen werd, in haar paragraaf 3 (b) dat "... the euro shall be a commercially reasonable substitute and substantial equivalent that may be either tendered or used in determining the value of the ECU or currency, in each case at the conversion rate specified in, and otherwise calculated in accordance with, the regulations adopted by the Council of the European Union"; paragraaf 3 (c) gaat hierop verder: "... the introduction of the euro (...) shall neither have the effect of discharging or excusing performance under any contract, security or instrument, nor give a party the right unilaterally to alter or terminate any contract, security or instrument". Tal van Amerikaanse staten hebben vergelijkbare wetten aangenomen, waaronder ook Michigan.

⁽²⁸⁾ Considerans 12 van de Verordening.

⁽²⁹⁾ Considerans 10 van de Verordening.

4) Des règles relatives aux arrondis

L'article 5 prévoit des règles relatives aux arrondis⁽³⁰⁾. Les sommes d'argent converties en euro sont arrondies au cent supérieur ou inférieur (un euro valant 100 cent).

B. Le Règlement de 1998

Le Règlement de 1998 ("concernant l'introduction de l'euro"), n'est entré en vigueur que le 1 janvier 1999 (article 17). En application du traité lui-même, ce règlement n'est applicable qu'aux Etats membres participant à l'euro⁽³¹⁾. Il distingue entre les principes s'appliquant pendant une période transitoire, du 1 janvier 1999 au 31 décembre 2001, et les principes s'appliquant à l'expiration de cette période. Il prévoit essentiellement ce qui suit:

- 1) le remplacement des monnaies des Etats membres participants par l'euro au 1 janvier 1999 selon les taux de conversion qui ont été fixés irrévocablement par le Conseil au 31 décembre 1998 (articles 2 et 3)⁽³²⁾. L'euro n'existe cependant que comme monnaie scripturale (pour les paiements autres qu'en numéraire) jusqu'à la fin de la période transitoire durant laquelle les anciennes monnaies nationales (rebaptisées "unités monétaires nationales") subsisteront et formeront une division de l'euro sur la base des taux de conversion. Un euro est divisé en 100 cents (article 2); il est également divisé en anciennes monnaies nationales durant la période de transition, pendant laquelle le droit monétaire des Etats membres participants continue de s'appliquer, sous réserve des dispositions du Règlement (article 6). L'euro devient l'unité de compte de la Banque centrale européenne et des banques centrales des Etats membres participants (article 4).

- 2) le maintien du libellé en unités monétaires nationales des instruments juridiques existant au 1er janvier 1999, et ce pendant toute la période transitoire (article 7). A la fin de la période de transition, les références aux an-

⁽³⁰⁾ Le 11ème attendu souligne que « lesdites règles ne portent pas atteinte aux pratiques, conventions ou dispositions nationales relatives aux arrondis qui assurent un degré plus élevé de précision pour les calculs intermédiaires ». La loi belge relative à l'euro a ainsi apporté des précisions en matière d'arrondis et donne au Roi le pouvoir d'adopter des règles complémentaires (voir *infra*).

⁽³¹⁾ Le Règlement prévoit qu'« il est obligatoire dans tous ses éléments et directement applicable dans tout Etat membre, conformément aux dispositions du traité, et sous réserve des dispositions des protocoles n° 11 et n° 12 et de l'article 109K, paragraphe 1 » (nous soulignons).

⁽³²⁾ Il est souligné, dans l'attendu n°6, que les « dispositions législatives doivent être interprétées compte tenu de l'absence de risque de change entre l'unité euro et les unités monétaires nationales ou entre ces dernières » (nous soulignons).

4) Voorschriften in verband met afrondingen

Artikel 5 bepaalt de voorschriften met betrekking tot afrondingen⁽³⁰⁾. De geldbedragen moeten naar boven of naar beneden afgerond worden op de dichtstbijzijnde cent (één euro is 100 cent waard).

B. De Verordening van 1998

De Verordening van 1998 ("over de invoering van de euro"), is slechts in werking getreden op 1 januari 1999 (artikel 17). Overeenkomstig het Verdrag is deze verordening enkel van toepassing op de lidstaten die tot de Euro-zone zullen behoren⁽³¹⁾. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de beginselen die van toepassing zijn tijdens de overgangperiode van 1 januari 1999 tot 31 december 2001 en de beginselen die na afloop van deze periode van kracht worden. De Verordening voorziet voornamelijk in hetgeen volgt:

- 1) de vervanging van de munteenheden van de deelnemende lidstaten door de euro op 1 januari 1999 volgens de omrekeningskoersen op 31 december 1998 onherroepelijk door de Raad vastgesteld (artikelen 2 en 3)⁽³²⁾.

De euro bestaat echter enkel als giraal betaalmiddel (voor andere dan contante betalingen) tot aan het einde van de overgangperiode tijdens dewelke de oude nationale munten (nu "nationale munteenheden" genoemd) blijven bestaan en eurodeviezen vormen op basis van de omrekeningskoersen.

Eén euro is verdeeld in honderd cent (artikel 2); en wordt eveneens onderverdeeld in nationale munteenheden gedurende de overgangperiode tijdens dewelke het monetaire recht van de deelnemende lidstaten van toepassing blijft, maar onder voorbehoud van de bepalingen van de Verordening (artikel 6).

De euro wordt de rekeneenheid van de Europese Centrale Bank en de centrale banken van de deelnemende lidstaten (artikel 4).

- 2) het behoud van de aanduiding in nationale munteenheden in rechtsinstrumenten die op 1 januari 1999 bestaan, en dit gedurende de volledige overgangperiode (artikel 7). Aan het einde van de overgangperiode zul-

⁽³⁰⁾ De 11^e considerans stelt dat "deze regels geen gevolgen hebben voor afrondingsmethoden, afrondingsovereenkomsten of nationale bepalingen inzake afrondingen die bij tussenberekeningen een hogere nauwkeurigheid opleveren". De Belgische wet met betrekking tot de euro heeft de afrondingsmaterie nader omschreven en heeft de Koning de bevoegdheid gegeven om bijkomende maatregelen te nemen (zie *infra*).

⁽³¹⁾ De verordening voorziet dat ze "bindend is in al haar elementen en rechtstreeks toepasbaar in elke lidstaat, conform de bepalingen van het Verdrag en onder voorbehoud van de bepalingen van de protocollen nr. 11 en nr. 12 en van artikel 109K, lid 1" (we wensen dit te benadrukken).

⁽³²⁾ In considerans 6 wordt bevestigd dat "wettelijke bepalingen moeten uitgelegd worden, rekening houdende met het feit dat er geen valutarisico bestaat tussen de euro-eenheid en de nationale munteenheden of voor deze laatste ten opzichte van elkaar" (onderlijning van de auteur).

ciennes monnaies nationales sont considérées comme des références à l'euro (article 14).

3) les modalités de paiement pendant la période transitoire se feront selon le principe "no compulsion, no prohibition", "pas d'obligation, pas d'interdiction" (partiellement exact seulement⁽³³⁾).

Pendant la période transitoire, "les actes à exécuter en vertu d'instruments juridiques prévoyant l'utilisation d'une unité monétaire nationale ou libellés dans une unité monétaire nationale sont exécutés dans ladite unité monétaire nationale. Les actes à exécuter en vertu d'instruments prévoyant l'utilisation de l'unité euro ou libellés dans l'unité euro sont exécutés dans cette unité" (article 8, §1 du Règlement).

Le principe de la liberté contractuelle est ainsi respecté, le second alinéa de cet article prévoyant d'ailleurs que les parties peuvent déroger par convention aux dispositions du paragraphe 1. Le Règlement prévoit cependant une exception à ce principe en disposant que le débiteur d'une dette libellée en euro (par exemple, les dettes exprimées anciennement en écus) ou dans une unité monétaire nationale d'un Etat membre participant, et à régler dans cet état membre en créditant un compte du créancier, peut être payée en euro ou dans l'unité monétaire nationale de l'état membre concerné (article 8, §3 du Règlement). Il paraît possible de déroger⁽³⁴⁾ conventionnellement à ce dernier principe.

L'article 8, §4, prévoit, par exception au principe "pas d'obligation, pas d'interdiction", que chaque état membre participant peut "relibeller"⁽³⁵⁾ en euro l'encours des dettes émises par ses administrations publiques lorsqu'elles sont libellées dans son unité monétaire nationale et soumise à sa législation. La même disposition s'applique aux titres de la dette de personnes privées, sous forme d'obligations et autres titres de créances négociables sur le marché des capitaux, et aux instruments du marché monétaire. De même, les Etats participants peuvent-ils permettre aux marchés et

len de verwijzingen naar de oude nationale munteenheden gelezen worden als verwijzingen naar de euro (artikel 14).

3) de betalingsmodaliteiten tijdens de overgangperiode gebeuren volgens het beginsel "no compulsion, no prohibition", "geen verplichting, geen verbod" (echter slechts gedeeltelijk juist⁽³³⁾).

Tijdens de overgangperiode geldt het volgende, "handelingen die moeten worden verricht op grond van rechtsinstrumenten waarin het gebruik van een nationale munteenheid bepaald is of die in een nationale munteenheid luiden, moeten in deze nationale munteenheid verricht worden. Handelingen die worden verricht op grond van rechtsinstrumenten waarin het gebruik van de euro-eenheid is bepaald of die in euro-eenheden luiden, moeten in deze munteenheid worden verricht" (artikel 8, §1 van de Verordening).

Het beginsel van de contractuele vrijheid wordt op deze manier gerespecteerd. Het tweede lid van dit artikel bepaalt trouwens dat de partijen bij overeenkomst mogen afwijken van het bepaalde in lid 1. De Verordening voorziet niettemin een uitzondering op dit beginsel door te bepalen dat de debiteur van een schuld opgesteld in euro (bijvoorbeeld schulden die voorheen in ecu's opgesteld werden) of in een nationale munteenheid van een deelnemende lidstaat, en te betalen in deze lidstaat door een rekening van de schuldeiser te crediteren, in euro of in de nationale munteenheid van de betreffende lidstaat betaald mag worden (artikel 8, §3 van de Verordening). Het schijnt mogelijk te zijn om bij overeenkomst van dit laatste beginsel af te wijken⁽³⁴⁾.

Artikel 8, §4 voorziet als uitzondering op het beginsel "geen verplichting, geen verbod", dat elke deelnemende lidstaat haar uitstaande schuld die is uitgegeven door openbare besturen van die lidstaat, luidende in de nationale munteenheid van die lidstaat en uitgegeven volgens zijn nationale recht, mag "wijzigen"⁽³⁵⁾ in euro. Dezelfde bepaling is ook van toepassing op schulden van privé-personen in de vorm van obligaties of andere vormen van in effecten belichaamde schuld

⁽³³⁾ Le Comité économique et social considérait d'ailleurs que "le principe "aucune obligation, aucune interdiction" est donc en pratique abandonné pour laisser la place au principe opposé: "choix du débiteur, obligation du créancier" (avis du 31 octobre 1996, JOCE, 24.2.1997, n° C 56/65). Sur cette controverse, voir F-O MANSION, L'utilisation de l'euro pendant la période transitoire (janvier 1999-décembre 2001): ni obligation, ni interdiction, in *Revue du droit des affaires internationales*, n°7, 1998, p. 827-834.

⁽³⁴⁾ Le paragraphe 3 s'appliquant nonobstant les dispositions du paragraphe 1, mais étant sans préjudice des dispositions du paragraphe 2 établissant la liberté contractuelle.

⁽³⁵⁾ Ce verbe fait l'objet de la définition suivante à l'article premier du Règlement: "relibeller": modifier l'unité dans laquelle le montant de l'encours des dettes est exprimé, l'unité monétaire nationale étant remplacée par l'unité euro, ..., cette opération n'entraînant aucune autre modification des conditions dont sont assorties les créances, lesquelles relèvent de la législation nationale".

⁽³³⁾ Het Economische en Sociaal Comité ging er trouwens van uit dat "Het beginsel "geen verplichting, geen verbod" in de praktijk dus zou worden losgelaten en vervangen door het tegengestelde beginsel "keuze van de debiteur, verplichting van de crediteur" (advies van 31 oktober 1996, PBEG, 24.2.1997, nr. C 56/65). Zie met betrekking tot dit uitgangspunt F-O MANSION, L'utilisation de l'euro pendant la période transitoire (janvier 1999-décembre 2001): ni obligation, ni interdiction, in *Revue du droit des affaires internationales*, nr. 7, 1998, blz. 827-834.

⁽³⁴⁾ Lid 3 is van toepassing, niettegenstaande de bepalingen van lid 1, maar onverminderd de bepalingen van lid 2 met betrekking tot de contractuele vrijheid.

⁽³⁵⁾ Dit werkwoord wordt gedefinieerd in artikel 1 van de Verordening: "wijziging van de muntaanduiding": het wijzigen van de munteenheid waarin het bedrag van een uitstaande schuld is uitgedrukt van een nationale munteenheid in de euro-eenheid, ..., waarbij deze handeling evenwel niet leidt tot wijziging van enige andere schuldvoorwaarde, welke aangelegenheden aan het geldende nationale recht zijn onderworpen".

systemes où se traitent des opérations relatives à des valeurs mobilières et se font des paiements, de remplacer l'unité monétaire nationale par l'euro.

Il est aussi prévu que les états ne peuvent prendre des dispositions imposant l'utilisation de l'euro que conformément à un calendrier fixé par la législation communautaire⁽³⁶⁾.

L'article 8, §6, prévoit que les dispositions juridiques nationales des états membres participants qui autorisent ou imposent la compensation ou des effets similaires, s'appliquent aux obligations de sommes d'argent, entre des créances libellées en euro ou en unité monétaire nationale, la conversion étant effectuée aux taux de conversion.

4) Alors que pendant la période transitoire, les billets et pièces libellés dans une unité monétaire nationale conservent dans leur territoire le cours légal qu'ils avaient avant la date d'entrée en vigueur du Règlement (article 9), la banque centrale européenne et les banques centrales des états membres participants mettront en circulation, dès le 1 janvier 2002, des billets en euro qui auront seuls cours légal. Des pièces libellées en euro ou en cents seront mis en circulation à la même date par les banques centrales des Etats participants, les pièces et billets libellés dans les anciennes devises cessant d'avoir cours légal six mois plus tard⁽³⁷⁾ (articles 11 et 15). Il est encore prévu que nul ne sera tenu d'accepter en paiement plus de cinquante pièces en euro lors d'un seul paiement (article 11), et que les Etats membres devront prévoir des sanctions contre la contrefaçon et la falsification des billets et pièces en euro (article 12).

die op de kapitaalmarkt verhandelbaar zijn, evenals op geldmarktinstrumenten. De deelnemende lidstaten kunnen eveneens de markten en systemen voor de geregelde behandeling, verrekening en vereffening van effecten, de toestemming geven om de nationale munteenheid door de euro te vervangen.

Het is eveneens voorzien dat de deelnemende lidstaten andere bepalingen die het gebruik van de euro opleggen, enkel mogen vastleggen volgens een tijdschema dat in de communautaire wetgeving bepaald is⁽³⁶⁾.

Artikel 8, §6 voorziet dat de nationale rechtsbepalingen van de deelnemende lidstaten die verrekeningen, compensatie of methoden met vergelijkbare gevolgen toestaan of opleggen, van toepassing zijn op monetaire verplichtingen, ongeacht de munteenheid waarin deze luiden, indien die munteenheid de euro-eenheid of een nationale munteenheid is; daarbij wordt de eventuele omrekening uitgevoerd tegen de omrekeningskoersen.

4) Terwijl tijdens de overgangperiode de bankbiljetten en muntstukken in een nationale munteenheid binnen de territoriale grenzen als wettig betaalmiddel dezelfde waarde behouden als voor de inwerkingtreding van de Verordening (artikel 9), zullen de Europese Centrale Bank en de centrale banken van de deelnemende lidstaten vanaf 1 januari 2002 in euro luidende bankbiljetten in omloop brengen. Enkel deze in euro luidende bankbiljetten zullen in alle betrokken lidstaten de hoedanigheid van wettig betaalmiddel hebben. Op dezelfde datum zullen de centrale banken van de lidstaten ook in euro of in cent luidende muntstukken uitgeven. De stukken en biljetten in de nationale munteenheid zullen hun waarde als wettig betaalmiddel zes maanden later verliezen⁽³⁷⁾ (artikelen 11 en 15). Verder wordt bepaald dat geen enkele partij verplicht is voor één betaling meer dan vijftig euromuntstukken te aanvaarden (artikel 11), en dat de deelnemende lidstaten moeten zorgen voor een adequate bestraffing van vervalsing en namaak van eurobankbiljetten en -muntstukken (artikel 12).

⁽³⁶⁾ Article 8, §5. L'attendu 10 du Règlement prévoit que "chaque Etat membre participant peut autoriser l'usage général de l'unité euro sur son territoire pendant la période transitoire".

⁽³⁷⁾ Le législateur national pourant abrégier ce délai de six mois (article 15). Il est aussi prévu que les autorités émettrices de billets et pièces libellés en unité monétaire nationale pourront continuer à les échanger contre des euros, aux taux de conversion, selon les lois et pratiques de chaque état membre participants (article 16).

⁽³⁶⁾ Artikel 8, §5. Considerans 10 van de Verordening stelt dat "elke lidstaat het onbeperkte gebruik van de euro-eenheid op zijn grondgebied tijdens de overgangperiode kan toestaan".

⁽³⁷⁾ De nationale wetgever kan deze termijn van zes maanden inkorten (artikel 15). Het is verder ook voorzien dat de beroegde emittenten van bankbiljetten en muntstukken de eerder door hen uitgegeven bankbiljetten en muntstukken kunnen blijven aanvaarden, ter omwisseling in euro tegen de omrekeningskoersen, en dit volgens de wetten en gewoonten van elke deelnemende lidstaat (artikel 16).

3. L'adaptation de l'ordre juridique et de l'environnement économique belges à l'euro.

Les règlements européens envisagés ci-dessus fixent les grands principes juridiques régissant l'euro. Les conséquences pratiques de ces principes dans de nombreux domaines de la vie économique et sociale n'y sont pas réglés. Que l'on songe aux questions en matière de comptabilité, de fiscalité, de droit des sociétés, sans parler de l'informatique, de la facturation aux clients, des terminaux de paiement et de l'affichage des prix en détail, et de tant d'autre domaines.

En vertu du principe de subsidiarité exprimé au traité⁽³⁸⁾, il revient aux États membres de traduire, dans la limite de ce qui leur est permis en vertu du droit européen⁽³⁹⁾, ces règles en droit national ou de prendre des mesures non législatives visant à assurer la transition du passage à l'euro.

La Belgique a adopté en août 1996 un Schéma National de Place qui énumère les mesures que le Gouvernement belge, en concertation avec les principaux agents économiques du pays, entend adopter dans différents domaines. Ce Schéma national de Place a fait l'objet de trois volets d'application dans des secteurs spécifiques, appelés "lignes de force", négociés au sein de groupes de travail du Commissariat général à l'euro⁽⁴⁰⁾: il y a ainsi les "lignes de force financières du schéma national de place", les "lignes de force pour le passage des administrations publiques à l'euro" et les "lignes de force économiques du schéma national de place". Plusieurs des recommandations émises dans ces lignes de force ont été introduites dans l'ordre juridique belge par la loi relative à l'euro, du 30 octobre 1998⁽⁴¹⁾.

⁽³⁸⁾ "(...). Dans les domaines qui ne relèvent pas de sa compétence exclusive, la Communauté n'intervient, conformément au principe de subsidiarité, que si et dans la mesure où les objectifs de l'action envisagée ne peuvent pas être réalisés de manière suffisante par les États membres et peuvent donc, en raison des dimensions ou des effets de l'action envisagée, être mieux réalisés au niveau communautaire. (...) (article 3B du traité instituant la Communauté européenne, introduit par le traité de Maastricht).

⁽³⁹⁾ Le Règlement de 1998 interdit aux États participants d'adopter des dispositions imposant l'utilisation de l'euro autrement que sur la base d'un calendrier fixé par la législation communautaire (article 8, §5).

⁽⁴⁰⁾ Créé par décision du conseil des ministres du 22 novembre 1996. Les Lignes de force citées ci-après peuvent être trouvées sur le site Internet du Commissariat général à l'euro: <http://euro.fgov.be>.

⁽⁴¹⁾ *Moniteur belge* du 10 novembre 1998. La Belgique s'était déjà conformé au traité instituant la communauté européenne par la loi du 22 février 1998 fixant le statut organique de la Banque nationale de Belgique, l'article 108 du Traité prévoyant l'obligation pour les États membres d'adapter leur législation et les statuts de leur banque centrale au traité et au système européen de banques centrales.

3. De aanpassing van de Belgische rechtsorde en de economische omgeving aan de euro.

De hoger behandelde Europese verordeningen bepalen de belangrijkste juridische beginselen die op de euro van toepassing zijn. De praktische gevolgen van deze beginselen in tal van domeinen van het sociale en economische leven worden er niet door geregeld. Het volstaat te denken aan vraagstukken inzake boekhouding, fiscaliteit, vennootschapsrecht, informatica, klantenfacturatie, betaalterminals, prijsaanduiding in de kleinhandel, en dit om er maar enkele te noemen.

Krachtens het subsidiariteitsprincipe in het verdrag⁽³⁸⁾, valt het onder de bevoegdheid van de lidstaten om deze regels, binnen de grenzen van het Europese recht⁽³⁹⁾, om te zetten in nationale wetten of om niet-wetgevende maatregelen te nemen om de overgang naar de euro vlot te laten gebeuren.

In augustus 1996 heeft België een Nationaal Overgangsplaan opgesteld dat een overzicht geeft van de maatregelen die de Belgische regering, in overleg met de belangrijkste economische actoren van het land in de verschillende domeinen, uitgewerkt heeft. Dit Nationaal Overgangsplaan omvat drie luiken, elk voor een specifieke sector, "krachtlijnen", genoemd, die besproken en onderhandeld werden binnen de werkgroepen van het Commissariaat-generaal voor de euro⁽⁴⁰⁾: zo zijn er de "financiële krachtlijnen van het Nationaal Overgangsplaan", de "krachtlijnen voor de overgang van de openbare besturen naar de euro" en de "economische krachtlijnen voor het Nationaal Overgangsplaan". Een aantal van deze krachtlijnen vond via de wet met betrekking tot de euro van 30 oktober 1998 een toegang tot de Belgische rechtsorde⁽⁴¹⁾.

⁽³⁸⁾ "(...). Op gebieden die niet onder haar exclusieve bevoegdheid vallen, treedt de Gemeenschap, overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel, slechts op indien en voor zover de doelstellingen van het overwogen optreden niet voldoende door de lidstaten kunnen worden verwezenlijkt en derhalve vanwege de omvang of de gevolgen van het overwogen optreden door de Gemeenschap beter kunnen worden verwezenlijkt. (...) (artikel 3B van het verdrag ter oprichting van de Europese Gemeenschap, ingevoegd door het Verdrag van Maastricht).

⁽³⁹⁾ De verordening van 1998 verbiedt de deelnemende lidstaten om bepalingen aan te nemen die het gebruik van de euro opleggen volgens een tijdschema verschillend van het schema bepaald in de communautaire wetgeving (artikel 8, §5).

⁽⁴⁰⁾ Opgericht bij een besluit van de ministerraad van 22 november 1996. De hierboven geciteerde krachtlijnen kunnen geraadpleegd worden op de website van het Commissariaat-generaal voor de euro: <http://euro.fgov.be>.

⁽⁴¹⁾ *Belgisch Staatsblad* van 10 november 1998. België had zich al in regel gesteld met het verdrag ter oprichting van de Europese Gemeenschap door de wet van 22 februari 1998 waarbij het organiek statuut van de Nationale Bank van België bepaald wordt. Artikel 108 van het verdrag voorziet de verplichting voor de lidstaten om hun wetgeving en de statuten van hun centrale bank aan te passen aan het verdrag en het Europese systeem van centrale banken.

C'est cette loi dont nous exposons les principales dispositions ci-après. Dans la mesure cependant où certaines lignes de force n'ont pas été traduites dans la loi sur l'euro, celles-ci seront brièvement exposées ensuite.

1. La loi belge relative à l'euro

La loi est divisée en plusieurs titres couvrant différents secteurs de la vie économique et sociale. Conformément à la disposition⁽⁴²⁾ habilitant le Roi à déterminer la date d'entrée en vigueur de la loi, un arrêté royal⁽⁴³⁾ prévoit que certains articles sont entrés en vigueur au 1 décembre 1998⁽⁴⁴⁾, et d'autres au 1 janvier 1999⁽⁴⁵⁾.

La loi commence par préciser, **dans les dispositions générales**, des règles de conversion et d'arrondis complétant les dispositions du Règlement de 1997. Globalement, on peut dire que toute conversion se fait avec un arrondi à deux décimales; il est cependant prévu que le Roi peut prescrire un autre degré de précision pour l'arrondissement du montant qui résulte de la conversion en euro⁽⁴⁶⁾ (article 3). Une somme convertie en francs belges sera arrondie au franc supérieur ou inférieur selon que le nombre après la virgule est supérieur ou égal, ou inférieur à cinquante centimes (article 4).

La précision des montants exprimés en euro et en cent étant légèrement supérieure à celle des montants exprimés en franc belge, des différences résultant d'arrondis peuvent apparaître dans le cas de conversions successives menant à une différence positive ou négative d'un cent⁽⁴⁷⁾. C'est pourquoi l'article 6 de la loi prévoit que *"(D)a différence d'un cent constatée entre le montant originel d'une créance libellée en euros et le montant résultant de la conversion successive de celle-ci en francs, puis en euros, n'affecte pas le caractère libératoire du paiement ou l'exactitude de l'inscription en compte dont la créance originelle a fait l'objet, lorsque cette différence résulte de l'application normale des règles de conversion et d'arrondi définies aux articles 4 et 5 du même règlement. Cette différence ne donne pas lieu à indemnisation"*. Le Roi est aussi habilité à déterminer les conditions d'attribution d'un label de conformité aux instruments et systèmes destinés à opérer des conversions et arrondis⁽⁴⁸⁾.

⁽⁴²⁾ Article 62.

⁽⁴³⁾ Arrêté royal du 18 novembre 1998, publié au Moniteur belge du 28 novembre 1998.

⁽⁴⁴⁾ Il s'agit des articles 1 à 8, 25, 28 à 38, 58, 61 et 62.

⁽⁴⁵⁾ Il s'agit des articles 9 à 24, 26 et 27, 39 à 57, 59 et 60.

⁽⁴⁶⁾ Suivant en cela les recommandations du Commissariat général à l'euro en matière de conversions et d'arrondis (annexe 1 aux Lignes de Force Économiques du Schéma National de Place), on s'est rendu compte qu'une précision supplémentaire pourrait être nécessaire dans certains cas.

⁽⁴⁷⁾ Exposé des motifs, p. 12.

⁽⁴⁸⁾ Article 5.

Het is van deze wet dat we hierna de belangrijkste bepalingen uiteenzetten. In de mate dat bepaalde krachtlijnen niet vertaald werden in de wet over de euro, zullen we ze aansluitend kort uiteenzetten.

1. De Belgische wet met betrekking tot de euro

De wet is onderverdeeld in meerdere titels die verschillende domeinen van het economisch en sociaal leven bestrijken. Conform de bepaling⁽⁴²⁾ die regelt dat de Koning voor iedere bepaling van deze wet de datum van inwerkingtreding vaststelt, heeft een koninklijk besluit⁽⁴³⁾ voorzien dat een aantal bepalingen ingingen op 1 december 1998⁽⁴⁴⁾, en andere op 1 januari 1999⁽⁴⁵⁾.

De wet vangt aan met een precisering, **in de algemene bepalingen**, van de omrekenings- en afrondingsregels ter aanvulling van de bepalingen van de Verordening van 1997. Globaal kan gesteld worden dat elke omrekening gebeurt tot op twee decimalen; de Koning kan evenwel een andere graad van nauwkeurigheid voorschrijven voor de afronding van een bedrag dat voortvloeit uit de omrekening in euro⁽⁴⁶⁾ (artikel 3). Een som omgerekend naar Belgische frank zal worden afgerond op de frank naar boven of naar beneden, naargelang het bedrag na de komma hoger of gelijk is aan vijftig centiemen enerzijds, of lager dan vijftig centiemen anderzijds (artikel 4).

Daar de bedragen in euro en eurocent iets preciezer zijn dan de bedragen in Belgische frank, kunnen er afrondingsverschillen ontstaan in het geval van opeenvolgende omrekeningen, deze kunnen tot een positief of negatief verschil van één cent leiden⁽⁴⁷⁾. Daarom voorziet artikel 6 van de wet: *"Het vastgestelde verschil van een cent tussen het oorspronkelijke bedrag van een in euro uitgedrukte vordering en het resultaat van de opeenvolgende omrekening van die vordering in frank en, nadien, in euro, heeft geen weerslag op het bevrijdende karakter van de betaling of de nauwkeurigheid van de boeking van de oorspronkelijke vordering op rekening, wanneer het verschil voortvloeit uit de normale toepassing van de in de artikelen 4 en 5 van de bovenbedoelde verordening omschreven voorschriften voor omrekening en afronding. Dit verschil geeft geen aanleiding tot vergoeding"*. De Koning kan bepalen onder welke voorwaarden en op welke wijze een conformiteitslabel kan worden toegekend of ingetrokken voor toestellen of systemen die dienen om omrekeningen en afrondingen⁽⁴⁸⁾ uit te voeren.

⁽⁴²⁾ Artikel 62.

⁽⁴³⁾ Koninklijk besluit van 18 november 1998, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 28 november 1998.

⁽⁴⁴⁾ Het betreft de artikelen 1 tot 8, 25, 28 tot 38, 58, 61 en 62.

⁽⁴⁵⁾ Het betreft de artikelen 9 tot 24, 26 en 27, 39 tot 57, 59 en 60.

⁽⁴⁶⁾ Door de aanbevelingen van het Commissariaat-generaal voor de euro inzake omrekeningen en afrondingen (bijlage 1 bij de Economische Krachtlijnen van het Nationaal Overgangspan), heeft men ingezien dat in bepaalde gevallen een bijkomende precisie nodig kan zijn.

⁽⁴⁷⁾ Memorie van toelichting, blz. 12.

⁽⁴⁸⁾ Artikel 5.

Dans son article 7, la loi prévoit que les "références aux taux de la Banque nationale de Belgique et de l'Institut de réescompte et de garantie figurant dans les dispositions légales, réglementaires ou contractuelles sont remplacées par des références aux taux de la Banque centrale européenne, selon les modalités à déterminer par le Roi. Les références aux taux BIBOR (Belgian Interbank Offered Rate) figurant des les dispositions réglementaires ou contractuelles sont remplacées par des références aux taux EURIBOR multipliées par 365 et divisées par 360. Le Roi peut fixer des précisions supplémentaires"⁽⁴⁹⁾. Ces taux ont disparu au 1 janvier 1999⁽⁵⁰⁾. On peut supposer aussi que ces dispositions sont sans préjudice à ce que les parties pourraient éventuellement avoir convenu dans leur contrat.

En **matière fiscale**, les adaptations de différents codes fiscaux préservent le choix du contribuable, pendant la période transitoire, d'utiliser ou non l'euro (avec la réserve cependant que la déclaration soit faite dans l'unité monétaire des comptes annuels, lorsque ceux-ci doivent être remis). Le choix du contribuable d'utiliser l'euro est irrévocable, séparément toutefois pour chaque grande catégorie d'impôts⁽⁵¹⁾.

Un article spécifique assouplit les règles d'amortissement des logiciels qui soit subiraient des réductions de valeur anormales en raison d'un lien direct avec le passage à l'euro, soit sont acquis ou constitués spécifiquement pour opérer le passage à l'euro⁽⁵²⁾.

En **matière monétaire**, en application d'ailleurs du Règlement de 1998⁽⁵³⁾, il est prévu que certains titres de la dette publique -obligations linéaires et certificats de

In haar artikel 7 stelt de wet: "De verwijzingen naar de rentevoeten van de Nationale Bank van België en het Herdiscontering- en Waarborginstituut die voorkomen in wettelijke, reglementaire of contractuele bepalingen, worden vervangen door verwijzingen naar de rentevoeten van de Europese Centrale Bank, op de door de Koning bepaalde wijze. De verwijzingen naar de BIBOR-rentevoeten (Belgian Interbank Offered Rate) die voorkomen in reglementaire of contractuele bepalingen, worden vervangen door verwijzingen naar de EURIBOR-rentevoeten vermenigvuldigd met 365 en gedeeld door 360. De Koning kan voorzien in bijkomende preciseringen"⁽⁴⁹⁾. Deze rentevoeten zijn verdwenen op 1 januari 1999⁽⁵⁰⁾. Er kan verondersteld worden dat deze bepalingen van kracht zijn onverminderd hetgeen de partijen eventueel in het contract overeengekomen zijn.

Inzake **inkomstenbelastingen** wordt de keuze van de belastingplichtige om tijdens de overgangperiode al dan niet de euro te gebruiken, behouden (met uitzondering van de belastingplichtigen die een jaarrekening moeten opstellen: jaarrekening en aangifte moeten in dezelfde munt gebeuren). De keuze van de belastingplichtige om de euro te gebruiken is onherroepelijk, maar geldt afzonderlijk voor elke grote categorie van belastingen⁽⁵¹⁾. Een specifiek artikel versoepelt de afschrijvingsregels voor software die hetzij abnormale waardeverminderingen ondergaat tengevolge van een rechtstreeks verband met de overgang naar de euro, hetzij in het bijzonder is verkregen of tot stand werd gebracht om de overgang naar de euro te realiseren⁽⁵²⁾.

Inzake **monetair beleid**, en door toepassing van de Verordening van 1998⁽⁵³⁾, is het voorzien dat bepaalde effecten van de openbare schuldlineaire obligaties en

⁽⁴⁹⁾ Article 7. Pour une explication de ces détails techniques, voir rapport de la commission des finances et du budget, document n° 1509/7-97/98, du 2 juin 1998, p. 14 et 15. Voir arrêté royal relatif à la détermination des taux de référence, du 26 novembre 1998, *Moniteur b.*, 1 décembre, p. 38415.

⁽⁵⁰⁾ Différents taux de la Banque centrale ont été supprimés dès le 1er septembre 1998, la Banque ayant proposé des taux de référence alternatifs jusqu'à la fin 1998 (et ayant introduit un système transitoire de réserves obligatoires): voir avis de la Banque Nationale de Belgique relatif aux références aux taux d'intérêt de la Banque Nationale supprimés dans le cadre des nouveaux instruments de la politique monétaire, repris en annexe des Recommandations techniques pour le secteur financier, du groupe "FIN EURO" du Commissariat général à l'euro.

⁽⁵¹⁾ "Le choix ainsi exprimé dans une déclaration est irrévocable pour cette déclaration elle-même, ainsi que pour toutes les déclarations suivantes, mais tout d'abord séparément pour les impôts sur les revenus, pour chaque catégorie de précomptes et pour chaque catégorie de taxes assimilées aux impôts sur les revenus" (article 9, alinéa 2).

⁽⁵²⁾ Article 10, qui déroge à l'article 63 du Code des impôts sur les revenus 1992.

⁽⁵³⁾ Article 8, §4 du Règlement de 1998. Cet article constitue une exception au principe de la continuité des instruments juridiques, qui doivent être exécutés dans la monnaie nationale prénée. Cet article prévoit la possibilité de "retirer" en euro les titres d'emprunts publics et privés. Voir arrêté royal d'application, du 26 novembre 1998, p. 38417.

⁽⁴⁹⁾ Artikel 7. Voor een verklaring van deze technische details, zie het rapport van de commissie voor financiën en begroting, document nr. 1509/7-97/98, van 2 juni 1998, blz. 14 en 15. Zie het koninklijk besluit betreffende de vaststelling van de referentierentevooten van 26 november 1998, B.S., 1 december, blz. 38415.

⁽⁵⁰⁾ Verschillende rentevoeten van de Centrale Bank werden met ingang van 1 september 1998 afgeschaft, de Bank stelt tot aan het einde van 1998 alternatieve referentierentetarieven voor (er werd een overgangssysteem met verplichte reserves ingevoerd): zie de aanbeveling van de Nationale Bank van België met betrekking tot de referentierentevooten van de Nationale Bank die geschrapt werden in het kader van de nieuwe instrumenten voor monetair beleid, hernomen als bijlage bij de Technische aanbevelingen ter voorbereiding van de financiële sector, van de groep "FIN EURO" van het Commissariaat-generaal voor de euro.

⁽⁵¹⁾ "De aldus in een aangifte uitgedrukte keuze is onherroepelijk ten aanzien van die aangifte zelf, alsmede ten aanzien van alle daaropvolgende aangiften, doch geldt afzonderlijk voor de inkomstenbelastingen, voor elke categorie van voorbepalingen en voor elke categorie van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen" (artikel 9, lid 2).

⁽⁵²⁾ Artikel 10, dat afwijkt van artikel 63 van het Wetboek van inkomstenbelastingen 1992.

⁽⁵³⁾ Artikel 8, §4 van de verordening van 1998. Dit artikel vormt een uitzondering op het beginsel van de continuïteit van rechtsinstrumenten die in de voorzienen nationale munt uitgereikt moeten worden. Dit artikel staat toe de munt aanduiding van effecten van openbare of privé-leningen in euro te wijzigen. Zie het toepasselijke koninklijk besluit van 26 november 1998, blz. 38417.

trésorerie- seront relibellés en euro (avec deux décimales) au 2 janvier 1999, alors que pour d'autres titres, notamment les bons d'état, les émissions pourraient être faites en euro et en francs belges pendant la période transitoire⁽⁵⁴⁾. Des dispositions concernent les emprunts de l'état libellés dans la devise d'un autre état, en distinguant selon que ces emprunts sont soumis au droit belge ou au droit de cet autre état⁽⁵⁵⁾. Une autre disposition concerne les emprunts émis par d'autres entités du secteur public, notamment les Communautés et Régions, qui malgré leurs compétences propres, se voient imposées une procédure de relibellisation unique⁽⁵⁶⁾.

L'article 19 de la loi, quoique qu'utilisant la notion d'"autres émetteurs" en général vise essentiellement la dette privée⁽⁵⁷⁾. La loi prévoit que ces émetteurs peuvent relibeller en euro leurs obligations et autres titres de créance négociables sur les marchés de capitaux ainsi que les instruments du marché monétaire si ces titres et instruments sont libellés en francs belges ou dans la monnaie d'un Etat membre qui a pris des mesures pour relibeller sa dette. Le principe de la primauté du contrat est réaffirmé ainsi que le principe de droit international privé selon lequel la relibellisation d'instruments soumis à un droit étranger se fait en conformité avec ce droit. Sans préjudice des dispositions contractuelles éventuelles, la méthode choisie par l'émetteur pour la relibellisation est la même que celle de l'état; ainsi dans le cas d'un emprunt obligataire, celle-ci se fera sans convoquer d'assemblée des obligataires.

L'article 20 règle la procédure à suivre en cas de relibellisation en euro de ces titres d'emprunt. La relibellisation a lieu par le moyen d'une déclaration unilatérale de l'émetteur aux créanciers, de la manière prescrite par les conditions d'émission pour les communications de l'émetteur. A défaut, la déclaration doit être publiée au Moniteur belge. Elle doit être faite ou publiée, selon le cas, au moins un mois avant la date de prise d'effet, en précisant la dénomination de la dette à relibeller avec indication du code –titre, le taux de conversion et la date de prise d'effet. Une émission doit être relibellée dans

schatkistcertificaten- gewijzigd zullen worden in euro (met twee decimalen) op 2 januari 1999, terwijl andere effecten, met name de staatsbons tijdens de overgangsperiode zowel in euro als in Belgische frank uitgegeven kunnen worden⁽⁵⁴⁾. De wet bevat bepalingen met betrekking tot staatsleningen die in de munteenheid van een andere staat opgesteld zijn, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de leningen die aan het Belgische recht of aan het recht van het andere land onderworpen zijn⁽⁵⁵⁾. Een andere bepaling betreft de leningen die uitgegeven zijn door andere emittenten van de overheidssector, in het bijzonder de Gemeenschappen en Gewesten die ondanks hun eigen bevoegdheden, onderworpen worden aan een unieke procedure voor de wijziging van de muntaanduiding⁽⁵⁶⁾.

Hoewel artikel 19 het begrip "andere emittenten" gebruikt, is het in de eerste plaats gericht op de private schuld⁽⁵⁷⁾. De wet voorziet dat deze emittenten hun obligaties en andere vormen van in effecten belichaamde schuld die op de kapitaalmarkten verhandelbaar zijn, evenals de geldmarktinstrumenten, kunnen wijzigen in euro indien deze effecten en instrumenten in Belgische frank zijn uitgedrukt, of in de munt van een lidstaat die maatregelen heeft genomen om zijn schuld in euro te wijzigen. Het beginsel van de voorrang van het contract wordt opnieuw bevestigd alsook het beginsel van het internationale privaatrecht volgens hetwelk het wijzigen van de munteenheid van rechtsinstrumenten die onderworpen zijn aan een buitenlands recht, zal geschieden conform dit recht. Onverminderd eventuele contractuele bepalingen zal de door de emittent gekozen methode voor het wijzigen van de munteenheid dezelfde zijn als de door de Staat toegepaste; dezelfde bepalingen zijn van toepassing op obligatieleningen, de wijziging van de munteenheid zal gebeuren zonder een vergadering van obligatiehouders te moeten samenroepen.

Artikel 20 regelt de te volgen procedure wanneer voor deze effecten de munteenheid in euro omgezet wordt. De omzetting van schulden geschiedt door middel van een eenzijdige verklaring van de emittent aan de schuldeisers. De eenzijdige verklaring wordt afgelegd op de wijze die in de uitgiftevoorwaarden voorgeschreven wordt voor mededelingen van de emittent. Bij gebreke hiervan wordt de verklaring bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. De verklaring moet minstens één maand voor de datum waarop ze uitwerking heeft afgelegd worden of, in voorkomend geval, bekendgemaakt

⁽⁵⁴⁾ En raison notamment de ce que les bons d'état sont des produits à destination des particuliers également (voir Lignes de force financières, point 2.2). Le Roi est habilité à fixer les règles pour la conversion des emprunts autres que les OLO et les certificats de trésorerie, notamment pour les titres dématérialisés (article 15, §2 et §3 de la loi).

⁽⁵⁵⁾ Articles 16 et 17.

⁽⁵⁶⁾ L'Exposé des motifs affirmant que "Seul l'Etat fédéral est compétent pour initier le processus de relibellisation" (Exposé des motifs susmentionné, p. 19). L'article 18 prévoit que ces émetteurs "sont autorisés à relibeller leur dette en euro conformément aux articles 15 à 17 [articles régissant les emprunts fédéraux]".

⁽⁵⁷⁾ Exposé des motifs susmentionné, p. 20.

⁽⁵⁴⁾ Met name omdat staatsbons producten zijn die ook voor particulieren bestemd zijn (zie financiële krachtlijnen, punt 2.2). De Koning kan de omrekeningsregels voor leningen, andere dan OLO's en schatkistcertificaten, met name voor de gedematerialiseerde effecten, vastleggen (artikel 15, §2 en §3 van de wet).

⁽⁵⁵⁾ Artikelen 16 en 17.

⁽⁵⁶⁾ De memorie van toelichting stelt dat "Enkel de federale Staat bevoegd is om het proces van wijziging te starten" (Mémorie van toelichting, blz. 19). Artikel 18 stelt dat deze emittenten "hun schuld in euro kunnen wijzigen conform de artikelen 15 tot 17 [artikelen met betrekking tot federale leningen]".

⁽⁵⁷⁾ Hoger vermelde memorie van toelichting, blz. 20.

son entièreté de manière à éviter la confusion dans l'esprit des investisseurs⁽⁵⁸⁾. L'article 21 vise à assurer la sécurité juridique en limitant les causes et le délai d'introduction d'une action en justice visant à contester les conditions de la relibellisation⁽⁵⁹⁾.

Les articles 22 à 45 apportent une série d'amendements à diverses lois financières et monétaires.

Un article interdit, sous peine de sanctions pénales, d'apposer sur des **médailles et jetons métalliques**, certains signes monétaires officiels susceptibles de faciliter l'acceptation de ces médailles et jetons en lieu et place des espèces ayant cours légal⁽⁶⁰⁾.

Un court chapitre de la loi est consacré au **capital social des sociétés**⁽⁶¹⁾. Est ainsi prévue, par dérogation aux lois coordonnées sur les sociétés commerciales, et de façon temporaire, une procédure simplifiée d'augmentation du capital social en vue de sa conversion en euro. Cette procédure simplifiée d'augmentation du capital social répond au souci, exprimé dans une recommandation de la Commission des Communautés européennes⁽⁶²⁾, de ne pas pénaliser les sociétés qui, souhaitant adapter leur capital social à l'euro, auraient dû suivre les procédures normales, lourdes et coûteuses. C'est pourquoi, nonobstant toute disposition contraire des statuts, les sociétés anonymes, les sociétés en commandite par actions, les sociétés privées à responsabilité limitée et les coopératives peuvent, en vue de la conversion de leur capital social en euros, entre le 1 janvier 1999 et le 31 décembre 2001, par décision de l'assem-

zijn. Ze bevat de benaming van de te wijzigen schuld met opgave van effectencode, de opgave van de omrekeningskoers en de datum waarop de wijziging van kracht wordt. Om verwarring in hoofde van de investeerders te vermijden, wordt voorgeschreven dat een uitgifte als één geheel te wijzigen is⁽⁵⁸⁾. Artikel 21 beoogt een garantie voor de rechtszekerheid door de redenen en de termijnen voor het inleiden van een rechtsvordering met het doel de voorwaarden van de wijziging te betwisten, te beperken⁽⁵⁹⁾.

De artikelen 22 tot 45 brengen een reeks amendementen aan in diverse financiële en monetaire wetten.

Een artikel verbiedt, op straffe van gevangenisstraffen, om op **medailles of metalen penningen** bepaalde officiële munttekens aan te brengen die de aanvaarding van deze medailles en metalen penningen in plaats van stukken met wettelijke betaalkracht zou kunnen vergemakkelijken⁽⁶⁰⁾.

Een kort hoofdstuk van de wet is gewijd aan **het maatschappelijk kapitaal** van vennootschappen⁽⁶¹⁾. Zo wordt voorzien, in afwijking van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen dat ondernemingen tijdelijk een vereenvoudigde procedure kunnen volgen voor de verhoging van hun maatschappelijk kapitaal met het oog op de wijziging in euro. Deze vereenvoudigde procedure voor de verhoging van het maatschappelijk kapitaal komt tegemoet aan de vraag van de Commissie van de Europese Gemeenschappen⁽⁶²⁾, om de vennootschappen die hun maatschappelijk kapitaal met het oog op de euro willen aanpassen, niet te straffen door hen de normale, zware en dure procedures te doen volgen. Dit verklaart waarom, niettegenstaande elke andersluidende bepaling in de statuten, naamloze vennootschappen, commanditaire vennootschappen op aandelen, besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid en coöperatieve vennootschappen, in het kader van de omzetting van hun maatschappelijk kapitaal in euro, hun maatschappelijk kapitaal tussen 1 januari en 31 decem-

⁽⁵⁸⁾ *Exposé des motifs, susmentionné, p. 20.*

⁽⁵⁹⁾ *Sous peine de déchéance, l'action en justice doit être introduite dans un délai d'un an après la date de prise d'effet de la relibellisation. L'action peut seulement avoir pour but de faire constater que la présente loi n'est pas d'application, ou que la relibellisation était exclue par les conditions d'émission, ou que la procédure de relibellisation n'a pas été correctement suivie.*

⁽⁶⁰⁾ *Article 46. Cet article fixe des règles plus strictes que celles actuellement en vigueur, en vue de mieux protéger les consommateurs (voir document de la chambre, du 2 juin 1998, n° 1509/7-97/98, rapport fait au nom de la commission des finances et du budget, page 20).*

⁽⁶¹⁾ *Articles 47 à 54.*

⁽⁶²⁾ *Cité à l'exposé des motifs, susmentionné, p. 29.*

⁽⁵⁸⁾ *Hoger vermelde memorie van toelichting, blz. 20.*

⁽⁵⁹⁾ *Iedere rechtsvordering moet op straffe van vervel worden ingeleid uiterlijk één jaar nadat deze wijziging van kracht is geworden. De rechtsvordering kan enkel tot doel hebben te laten vaststellen dat deze wet op de gewijzigde schuld niet van toepassing is, dat de wijziging uitdrukkelijk werd uitgesloten door de uitgiftevoorwaarden, of dat de procedure voor de wijziging niet correct werd nageleefd.*

⁽⁶⁰⁾ *Artikel 46. Dit artikel schrijft regels voor die strikter zijn dan de huidige die van kracht zijn met het oog op een betere bescherming van de consument (zie document van de Kamer, van 2 juni 1998, nr. 1509/7-97/98, namens de commissie voor de financiën en de begroting, blz. 20, zie in dit document bij artikel 45).*

⁽⁶¹⁾ *Artikelen 47 tot 54.*

⁽⁶²⁾ *Geciteerd in de hoger vermelde memorie van toelichting, blz. 29.*

blée générale⁽⁶³⁾ statuant à la majorité simple, par acte sous seing privé, exprimer leur capital social en euro et procéder à une augmentation de capital⁽⁶⁴⁾ par incorporation de réserves, de primes d'émission, de plus-values de réévaluation ou de bénéfice reporté. Cette augmentation de capital ne peut cependant excéder au choix, soit mille euros ou 4% du montant du capital souscrit avant l'augmentation de capital. Si le capital est représenté par des actions ou des parts avec mention de valeur nominale, l'assemblée peut, selon la même procédure, adapter ou supprimer cette valeur. Alors que la publication au *Moniteur* de cet acte sous seing privé d'augmentation du capital social se fera sans frais⁽⁶⁵⁾, est prévue une procédure d'enregistrement de cet acte, et le paiement des droits d'enregistrement⁽⁶⁶⁾ en résultant.

La Commission des communautés européennes a eu très tôt le souci à la fois de protéger les consommateurs lors du passage à l'euro, ainsi que le souci de l'éducation d'un public le plus large possible à cette nouvelle monnaie. Dans cette perspective, elle a adopté en avril 1998 une recommandation concernant le **double affichage des prix**, dans laquelle elle développait un certain nombre de principes de bonne pratique⁽⁶⁷⁾. Ces principes ont été développés au sein des groupes de travail du Commissariat à l'euro, dans les "Lignes de force

ber 2001, bij beslissing die de algemene vergadering⁽⁶³⁾ met gewone meerderheid neemt en bij onderhandse akte, hun maatschappelijk kapitaal kunnen uitdrukken in euro en mogen overgaan tot een kapitaalverhoging⁽⁶⁴⁾ door incorporatie van reserves, van uitgiftepremie, van herwaarderingsmeerwaarden of van overgedragen winst. Deze kapitaalverhoging mag naar keuze maximaal 1000 euro bedragen of max. 4% van het geplaatst kapitaal vóór de kapitaalverhoging. Indien het kapitaal vertegenwoordigd wordt door aandelen met vermelding van de nominale waarde, kan de algemene vergadering volgens dezelfde procedure de nominale waarde van de aandelen aanpassen of schrappen. Tervijl de publicatie in het Belgisch Staatsblad van deze onderhandse akte ter verhoging van het maatschappelijk kapitaal kosteloos gebeurt⁽⁶⁵⁾, werd er toch voorzien in een procedure voor de registratie van deze akte en de betaling van de hieruit voortvloeiende registratierechten⁽⁶⁶⁾.

De Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft in een heel vroeg stadium aandacht gehad voor enerzijds de bescherming van de consument bij de overgang naar de euro, alsook de wens om het publiek op een zo breed mogelijk basis vertrouwd te maken met de nieuwe munt. Met het oog hierop werd er in april 1998 een aanbeveling aangenomen met betrekking tot de **dubbele prijsaanduiding**, waarin een aantal normen voor een goede praktijk opgenomen zijn⁽⁶⁷⁾. Deze normen werden uitgewerkt binnen de werkgroepen van het Commissariaat-generaal voor de euro, in de "Economische Krachtlijnen van het Nationaal

⁽⁶³⁾ Il était prévu à l'origine que cette décision puisse être prise au niveau du conseil d'administration de la société. Un amendement du Gouvernement a été introduit prévoyant que la décision devrait être prise en assemblée générale. Le Gouvernement aurait suivi en cela un avis interne de la Commission européenne considérant que si la décision de modifier le capital peut être prise selon une procédure simplifiée, en dérogation à la deuxième directive européenne sur le droit des sociétés, il ne peut être dérogé à l'intervention nécessaire de l'assemblée générale (voir rapport fait au nom de la commission chargée des problèmes de droit commercial et économique, document de la chambre n° 1509/8-97/98, du 2 juin 1998, p. 2).

⁽⁶⁴⁾ Le cas de diminution du capital a volontairement été exclu de la procédure simplifiée, pour éviter de léser les créanciers et éviter que certaines sociétés ne tombent sous le capital minimum légal (ibidem).

⁽⁶⁵⁾ Article 48.

⁽⁶⁶⁾ Articles 49 et sv.

⁽⁶⁷⁾ Recommandation du 23 avril 1998, JOCE du 1 mai 1998, L 130/26.

⁽⁶³⁾ Oorspronkelijk was het voorzien dat deze beslissing door de Raad van Bestuur genomen kon worden. Er werd echter een regeringsamendement ingediend om deze beslissing door de algemene vergadering te doen nemen. De regering volgde op die manier een interne aanbeveling van de Europese Commissie meldend dat: " ofschoon de beslissing tot wijziging van het kapitaal mag worden genomen volgens een vereenvoudigde procedure (hierbij afwijkend van de tweede Europese richtlijn met betrekking tot het vennootschapsrecht), er toch niet afgeweken kan worden van de noodzakelijke tussenkomst van de algemene vergadering (zie het rapport namens de commissie belast met problemen uit het handelsrecht en economisch recht, document van de Kamer nr. 1509/8-97/98, van 2 juni 1998, blz. 2).

⁽⁶⁴⁾ Het verminderen van het kapitaal werd bewust uit de vereenvoudigde procedure geweerd om schuldeisers niet te benadelen en om te voorkomen dat sommige ondernemingen onder het wettelijk vereiste maatschappelijk kapitaal zouden gaan (ibidem).

⁽⁶⁵⁾ Artikel 48.

⁽⁶⁶⁾ Artikelen 49 en volgende.

⁽⁶⁷⁾ Aanbeveling van 23 april 1998, PBEG van 1 mei 1998, L 130/26.

Economiques du Schéma National de Place”⁽⁶⁸⁾ La loi relative à l’euro se borne à habiliter le Roi à imposer la double indication des prix et tarifs en francs belges et en euro pour la période qu’il déterminera, soit de façon générale, soit pour certains produits et services⁽⁶⁹⁾. Un souci souvent répété dans les travaux préparatoires est d’obliger les commerçants qui affichent leurs prix en euro, à les afficher également en francs belges pendant la période transitoire⁽⁷⁰⁾. La loi habilite également le Roi à prendre des mesures pour la double indication des montants dans les offres et contrats de crédit à la consommation et de crédit hypothécaire⁽⁷¹⁾.

Est enfin introduite dans la loi sur les pratiques du commerce et l’information et la protection du consommateur une disposition définissant comme abusive et donc nulle, une clause du contrat visant à permettre la résiliation ou la modification du contrat en raison de l’introduction de l’euro, à tout le moins si le vendeur ne peut pas prouver que cette clause a fait l’objet d’une négociation

Overgangsplan”⁽⁶⁸⁾. De wet met betrekking tot de euro beperkt zich tot het machtigen van de Koning om de dubbele aanduiding van prijzen en tarieven in euro en Belgische frank op te leggen gedurende een door hem te bepalen periode, hetzij in het algemeen, hetzij voor bepaalde producten en diensten⁽⁶⁹⁾. Tijdens de voorbereidende werkzaamheden werd vaak vermeld dat het belangrijk is om handelaren die tijdens de overgangperiode hun prijzen in euro afficheren, te verplichten de prijs ook in Belgische frank te vermelden⁽⁷⁰⁾. De wet machtigt de Koning eveneens om maatregelen te nemen voor de dubbele prijsaanduiding in kredietaanbiedingen en –overeenkomsten (zowel consumenten- als hypothecaire kredieten)⁽⁷¹⁾.

Aan de wet betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument werd een bepaling toegevoegd met betrekking tot de onrechtmatigheid en dus nietigheid van een contractclausule die voorziet dat het contract verbroken of gewijzigd kan worden naar aanleiding van de invoering van de euro, tenminste als de verkoper niet kan aantonen dat deze

⁽⁶⁸⁾ Il est ainsi notamment prévu que: l’indication obligatoire du prix en francs belges est maintenue; l’indication du prix en euros n’implique pas l’obligation dans le chef du vendeur d’accepter un paiement en euros pendant la période de transition; le vendeur qui pratique un double affichage doit indiquer s’il accepte les paiements en euros (par exemple, logo ou affichette à l’entrée du magasin ou à la caisse); le consommateur doit être renseigné correctement sur les taux de conversion qui doivent être conformes aux règles européennes et belges. Conformément à la recommandation de la Commission déjà mentionnée, qui évoque « les documents servant de « points de repère » » (article 3), les émetteurs importants de factures avec bulletins de récépissé indiqueront le montant de la facture en francs belges et en euros.

⁽⁶⁹⁾ Cette disposition est insérée dans la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l’information et la protection du consommateur. L’habilitation tend à permettre une certaine souplesse dans la double indication des prix, certains secteurs pouvant être gênés par celle-ci (l’exposé des motifs donne l’exemple des taximètres et des pompes à essence). Il est également envisagé, dans l’exposé des motifs, de déroger à l’article 5 de la loi du 14 juillet 1991 ainsi qu’à l’arrêté royal du 30 juin 1996 relatif à l’indication des prix des produits et services et au bon de commande, pour éviter de devoir afficher 4, 6 ou même 8 prix (Exposé des motifs, susmentionné, p. 31).

⁽⁷⁰⁾ Voir par exemple le rapport fait au nom de la commission de l’économie, document de la chambre n° 1509/9-97/98, du 2 juin 1998, p. 6. Fut également débattue mais non tranchée la question de savoir si la double indication des prix devra être maintenue pendant la période de retrait des espèces monétaires en francs belges de la circulation, soit du 1 janvier 2002 au 30 juin 2002. Par contre, le ministre annonce clairement qu’il contiendra de prendre une mesure interdisant l’indication en francs belges après cette période (idem, p. 9).

⁽⁷¹⁾ Articles 56 et 57.

⁽⁶⁸⁾ Zo is in het bijzonder voorzien dat: de verplichte prijsaanduiding in Belgische frank behouden blijft; de prijsaanduiding in euro verplicht de verkoper echter niet een betaling in euro te aanvaarden tijdens de overgangperiode; de verkoper die de dubbele prijsaanduiding toepast, moet aangeven of hij betalingen in euro aanvaardt (bijvoorbeeld een logo, of vignet aan de ingang van de winkel of aan de kassa); de consument moet correct geïnformeerd worden over de omrekeningskoersen die conform de Belgische en Europese voorschriften moeten zijn. Conform de hoger vermelde aanbeveling van de Commissie, die melding maakt van “referentiedocumenten” (artikel 3), zullen de belangrijke emittenten van facturen met overschrijvingsformulieren het bedrag in Belgische frank en in euro vermelden.

⁽⁶⁹⁾ Deze bepaling vormt een aanvulling bij de wet van 14 juli 1991 over de handelspraktijken, de voorlichting en de bescherming van de consument. Deze bevoegdheidsverklaring neigt naar een zekere soepelheid met betrekking tot de dubbele prijsaanduiding aangezien bepaalde sectoren hierdoor gehinderd kunnen worden (de memorie van toelichting geeft het voorbeeld van taximeters en benzinepompen). In de memorie van toelichting wordt eveneens overwogen af te wijken van artikel 5 van de wet van 14 juli 1991 en het koninklijk besluit van 30 juni 1996 met betrekking tot de prijsaanduiding van producten en diensten en de bestelbon, die de verplichte aanduiding van 4, 6 of zelfs 8 prijzen voor getoet zou hebben (hogervermelde memorie van toelichting, blz. 31).

⁽⁷⁰⁾ Zie bijvoorbeeld het rapport namens de commissie voor economie, document van de Kamer nr. 1509/9-97/98, van 2 juni 1998, blz. 6. Er werd gedebatteerd, maar er werd geen beslissing genomen, over de vraag of de dubbele prijsaanduiding ook behouden moet blijven tijdens de periode dat de specien in Belgische frank uit circulatie genomen worden, met andere woorden, van 1 januari 2002 tot 30 juni 2002. De minister heeft echter duidelijk aangegeven dat het wenselijk zou zijn een verbod in te stellen om na deze periode nog prijsaanduidingen in Belgische frank te vermelden (idem, blz. 9).

⁽⁷¹⁾ Artikelen 56 en 57.

individuellet⁽⁷²⁾. Cette disposition paraissait nécessaire parce que le principe de la continuité des contrats affirmé par le droit européen admet les conventions contraires⁽⁷³⁾.

Un article 59 a été introduit tardivement dans la loi, sous le titre "Conversions et échanges par les institutions financières". Cet article fait suite à une autre recommandation de la Commission "concernant les frais bancaires de conversion à l'euro"⁽⁷⁴⁾, dans laquelle la Commission recommandait⁽⁷⁵⁾ aux banques et à leurs associations l'application d'une série de "principes de bonne pratique" en matière de conversion sans frais. La Commission y exprimait à la fois son point de vue selon lequel "les banques ne sont pas habilitées par la loi à facturer" certains frais de conversion à l'euro pendant la période transitoire ou à la fin de celle-ci, et son désir que les banques aillent "au-delà du minimum exigé par la loi en procédant gratuitement à la conversion en euros" pour quelques autres opérations, l'ensemble se voulant couvert par l'appellation de "principes de bonne pratique"⁽⁷⁶⁾. Ce sont ces principes qui sont repris, non plus sous forme conditionnelle mais bien impérative⁽⁷⁷⁾, dans l'article susmentionné de la loi.

La loi contient une disposition (article 60) permettant dans le secteur social, de communiquer des données libellées en euro aux institutions de sécurité sociale, relative aux cotisations et aux autres prélèvements. Chaque fois que l'intéressé a fait choix de communiquer en euro avec une institution, ce choix est irrévocable.

La loi termine enfin par une disposition (article 61) sanctionnant pénalement les contraventions aux règles en matière de conversion et d'arrondis. Ces sanctions sont les mêmes que celles prévues en cas de violation de la loi sur les pratiques du commerce et l'information et la

clause het voorwerp geweest is van een individuele onderhandeling⁽⁷²⁾. Deze bepaling lijkt noodzakelijk omdat het continuïteitsbeginsel van contracten dat door het Europese recht bevestigd werd, afwijkende contracten toelaat⁽⁷³⁾.

Artikel 59 werd pas laat aan de wet toegevoegd onder de titel "Omrekeningen en omwisselingen door financiële instellingen". Dit artikel is het gevolg van een andere aanbeveling van de Commissie "betreffende de bankkosten voor de omrekening in euro"⁽⁷⁴⁾, waarin de Commissie de banken en aanverwante instellingen aanbeveelt⁽⁷⁵⁾ om een reeks "normen voor een goede praktijk" inzake kosteloze omrekeningen aan te nemen. De Commissie vermeldt tegelijk haar standpunt volgens hetwelk "de banken bepaalde kosten voor de omrekening in euro niet mogen aanrekenen" tijdens de overgangperiode of aan het einde hiervan, en haar wens dat de banken "verder gaan dan het wettelijke minimum door gratis de omrekeningen in euro te maken" voor enkele andere operaties; dit geheel wordt gedekt via de benaming "normen voor een goede praktijk"⁽⁷⁶⁾. Het zijn deze principes die door het hoger vernoemde artikel van de wet hernomen worden, hier weliswaar niet meer als aanbeveling maar met een verplichtend karakter⁽⁷⁷⁾.

De wet bevat verder een bepaling (artikel 60) waardoor de sociale sector gegevens met betrekking tot bijdragen en andere heffingen in euro aan de instellingen van sociale zekerheid mag doorgeven. Telkens een betrokkene voor zijn communicatie met een instelling gekozen heeft voor de euro, wordt deze keuze onherroepelijk.

De wet eindigt met een bepaling (artikel 61) ter bestraffing van zij die de regels inzake omrekeningen en afrondingen niet naleven. Deze sancties zijn dezelfde als die voorzien in geval van schending van de wet op de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming

⁽⁷²⁾ Le vendeur a la charge de prouver que la clause a bien fait l'objet d'une négociation individuelle. Sera considérée de manière irréfragable comme n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle une clause qui a été rédigée préalablement à la conclusion du contrat, le consommateur n'ayant de ce fait, pas pu avoir une influence sur son contenu, notamment dans le cadre d'un contrat d'adhésion (article 58 de la loi sur l'euro).

⁽⁷³⁾ Exposé des motifs susmentionné, p. 31.

⁽⁷⁴⁾ Du 23 avril 1998, JOCE du 1er mai 1998, L 130/22.

⁽⁷⁵⁾ Rappelons que selon l'article 189 du traité, les recommandations que peut formuler la Commission "ne lient pas".

⁽⁷⁶⁾ Attendus 2, 3 et 4 notamment de la recommandation.

⁽⁷⁷⁾ Il s'agit de la conversion sans frais des paiements entrants et sortants de l'unité monétaire nationale en euro, et vice-versa, durant la période transitoire, de la conversion sans frais des comptes libellés dans l'unité monétaire nationale en euro durant et à la fin de la période transitoire, de la facturation identique pour les services selon qu'ils soient prestés en euro ou en unité monétaire nationale et de l'échange sans frais pour les clients de billets et pièces en monnaie nationale contre des billets et pièces en euro, pendant la période finale (soit après le 1 janvier 2002, les banques devant préciser les proportions et fréquences selon lesquelles elles procéderont à l'échange gratuit, avant le 1 octobre 2001).

⁽⁷²⁾ Als de verkoper beweert dat het beding het voorwerp is geweest van een individuele onderhandeling dan draagt hij daarvan de bewijslast. Een beding wordt echter onweerlegbaar geacht niet het voorwerp geweest te zijn van een individuele onderhandeling als het is opgesteld voorafgaand aan de sluiting van het contract en de consument daardoor geen invloed heeft kunnen hebben op de inhoud ervan, zoals in het kader van een toetredingscontract (artikel 58 van de wet over de euro).

⁽⁷³⁾ Hoger vermeldde memorie van toelichting, blz. 31.

⁽⁷⁴⁾ Van 23 april 1998, PBEG van 1 mei 1998, L 130/22.

⁽⁷⁵⁾ We willen in herinnering brengen dat volgens artikel 189 van het verdrag, de aanbevelingen die de Commissie mag formuleren "niet bindend zijn".

⁽⁷⁶⁾ Met name consideransen 2, 3 en 4 van de aanbeveling.

⁽⁷⁷⁾ Het betreft met name de kosteloze omrekening van inkomende en uitgaande betalingen van de nationale munteenheid in de euro-eenheid en omgekeerd tijdens de overgangperiode, kosteloze omrekening van bankrekeningen van de nationale munteenheid in de euro-eenheid tijdens en aan het einde van de overgangperiode, voor de in euro-eenheid luidende diensten een aanrekening van provisies die niet verschillen van die voor identieke, in de nationale munteenheid luidende diensten, omwisseling zonder kosten van muntstukken en biljetten tegen eurobankbiljetten en muntstukken tijdens de eindperiode (d.w.z. na 1 januari 2002, waarbij de banken het volume en de frequenties waarvoor de omwisselingen kosteloos zullen gebeuren, moeten kwantificeren vóór 1 oktober 2001).

protection du consommateur, tenant compte cependant que le champ d'application *ratione personae* est plus large que dans cette dernière loi. Celle-ci ne s'applique qu'aux relations entre commerçants et consommateurs, alors que les sanctions de la loi sur l'euro s'appliquent à toute infraction aux règles de conversion et d'arrondis, que ce soit dans les relations entre entreprises, entre entreprises et particuliers ou entre particuliers⁽⁷⁸⁾.

2. Quelques autres Lignes de Force

- la Banque Nationale ouvrira des comptes en euro à ses contreparties dès le 1 janvier 1999, date à laquelle les opérations de clearing et les paiements interbancaires se feront également en euro (Lignes de Force Financières, section 1). Plus généralement en matière financière, voir les Recommandations techniques pour le secteur financier, du Commissariat général à l'euro;
- les cotations sur les marchés réglementés se font exclusivement en euro depuis le 1 janvier 1999 mais avec des conversions en francs belges à l'attention du public. Les ordres des particuliers pourront se faire en euro ou en francs durant la période transitoire (idem, section 3);
- durant la période de transition et à la demande des clients, les banques convertiront les avoirs en compte en euro, sans frais pour le client (pour autant que l'opération soit unique). Les paiements scripturaux se feront au choix des clients en francs ou en euro, sans frais (idem);
- les administrations publiques belges continueront à travailler en francs au plan interne. Mais au plan externe, les communications se feront en francs ou en euro selon le choix des intéressés (idem, section 5); voir plus généralement les Lignes de force pour le passage des administrations publiques à l'euro.
- au plan comptable, les entreprises peuvent choisir de tenir leur comptabilité en euro selon les modalités déterminées dans différents arrêtés⁽⁷⁹⁾. Les communications avec les administrations fiscales et sociales se feront alors en euro également, le choix devant être irrévocable. La Commission des normes comptables a rendu un avis sur les aspects de droit comptable du passage à l'euro (n° 173/1 en annexe II aux Lignes de force économiques du Schéma National de Place, publié aussi au bulletin n° 37 de janvier 1997).
- les entreprises qui le souhaitent peuvent payer leur

⁽⁷⁸⁾ Deux exceptions toutefois: les sanctions ne s'appliquent pas dans les relations non contractuelles entre administrations publiques et administrés, ni non plus dans les relations contractuelles entre employeurs et travailleurs, où ce seront les sanctions en vigueur dans la matière concernée qui s'appliqueront.

⁽⁷⁹⁾ Voir divers arrêtés royaux du 26 novembre 1998, relatifs aux comptes annuels, *Mouiteur b.*, 1 décembre 1998.

van de consument, echter rekening houdend met het feit dat het toepassingsgebied *ratione personae* ruimer is dan deze laatste wet. Deze is enkel van toepassing op de relaties tussen handelaren en consumenten terwijl de sancties in de wet op de euro gelden voor elke inbreuk tegen de omrekenings- en afrondingsregels, of het nu relaties tussen bedrijven onderling, of tussen bedrijven en particulieren of particulieren onderling betreft⁽⁷⁸⁾.

2. Enkele andere krachtlijnen

- Vanaf 1 januari 1999 opent de Nationale Bank rekeningen op naam van de tegenpartij in euro. Vanaf deze datum zullen ook de interbancaire betalingen en clearingoperaties in euro gebeuren (Financiële krachtlijnen, sectie 1). Voor algemene informatie op financieel vlak verwijzen we naar de Technische aanbevelingen ter voorbereiding van de financiële sector van het Commissariaat-generaal voor de euro;
- Sinds 1 januari 1999 gebeuren de noteringen op de gereglementeerde markten uitsluitend in euro, maar zijn er omrekeningen in Belgische frank voor het publiek. Orders van particulieren kunnen tijdens de overgangperiode zowel in euro als in frank gebeuren (idem, sectie 3);
- Tijdens de overgangperiode zullen de banken, op vraag van de klant, de tegoeden op zijn rekeningen kosteloos in euro omrekenen (voor zover deze omrekening eenmalig is). Girale betalingen zullen volgens de keuze van de klant kosteloos in frank of in euro gebeuren (idem, sectie 4);
- De Belgische openbare besturen zullen op intern niveau in frank blijven werken. Op extern niveau zullen de communicaties volgens de keuze van de betrokkene in euro of in frank kunnen gebeuren (idem, sectie 5); voor een algemeen overzicht verwijzen we naar de Krachtlijnen voor de overgang van de overheidsbesturen naar de euro.
- Sinds 1 januari 1999 hebben de ondernemingen de mogelijkheid hun boekhouding in euro te voeren volgens de in verschillende koninklijke besluiten⁽⁷⁹⁾ gedefinieerde modaliteiten. In dat geval werken ze met de fiscale en sociale administraties in euro. Deze overgang draagt een onomkeerbaar karakter. De Commissie voor boekhoudkundige normen heeft een advies over de boekhoudrechtelijke aspecten voor de overgang naar de euro uitgebracht (nr. 173/1 bijlage II van de Economische krachtlijnen van het Nationaal Overgangsplan, ook gepubliceerd in het Staatsblad nr. 37 van januari 1997).
- De bedrijven die dit wensen kunnen sinds 1 januari

⁽⁷⁸⁾ Er zijn hierop twee uitzonderingen: de sancties zijn niet van toepassing op niet-contractuele verhoudingen tussen openbare besturen en de burgers, noch op de contractuele relaties tussen werkgevers en werknemers, waar de in voege zijnde sancties van toepassing zijn.

⁽⁷⁹⁾ Zie verschillende koninklijke besluiten van 26 november 1998 met betrekking tot de jaarrekening, *B.S.*, 1 december 1998.

personnel en euro depuis le 1 janvier 1999⁽⁸⁰⁾. Mais le compte du bénéficiaire sera crédité dans la monnaie dans laquelle ce compte est tenu, la banque se chargeant de la conversion (Lignes de force financières, section 7). Plus généralement, en matière sociale, voir l'avis conjoint du Conseil central de l'Economie et du Conseil National du Travail, reproduit en annexe aux Lignes de Force Economiques;

- Pour les contrats d'assurance, de crédit hypothécaire ou de crédit à la consommation en cours, une information sera mise par l'entreprise concernée à la disposition du consommateur lui permettant de transposer en euros les montants en francs belges mentionnés dans les contrats, qui ne devront donc pas être modifiés (Ligne de Force économiques, section 2.4);
- les titres au porteur en BEF (obligations, bons de caisse, etc.) ne devront pas être échangés contre du papier libellé en euro. Mais dès le moment de l'introduction des billets et pièces en euro, le paiement des coupons et le remboursement de ces titres seront effectués exclusivement en euro (Lignes de force financières, section 7.6).

4. Conclusion

Il est évident que l'introduction de l'euro comme monnaie unique de différents Etats membres de l'Union européenne constitue un événement exceptionnel, d'une ampleur inégalée dans l'histoire économique et monétaire mondiale. Pour le juriste également, pourtant blasé par l'inflation législative du monde moderne, il est exceptionnel d'être confronté à un phénomène qui a indubitablement des répercussions dans de très nombreux domaines du droit, et donc dans sa pratique professionnelle quotidienne. C'est sans aucun doute cependant dans notre vie quotidienne de citoyens, que nous expérimenterons la véritable révolution que constitue l'euro.

Guido STARKLE
Conseiller juridique TRACTEBEL ENGINEERING

1999 hun personeel in euro betalen⁽⁸⁰⁾. De rekening van de begunstigde zal echter gecrediteerd worden in de munt van de rekening, de bank zal belast zijn met de omrekening (Financiële krachtlijnen, sectie 7). Zie meer algemeen voor het sociale luik het Gemeenschappelijk advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en van de Nationale Arbeidsraad, als bijlage bij de Economische Krachtlijnen van het Nationaal Overgangsplan.

- Voor de lopende verzekeringscontracten, contracten voor hypothecaire kredieten of voor het verbruikerskrediet, zal informatie ter beschikking van de consument gesteld worden die hem in staat zal stellen om in de contracten de in Belgische frank vermelde bedragen om te zetten in euro, waardoor de contracten dus niet gewijzigd moeten worden (Economische krachtlijnen, sectie 2.4);
- De effecten aan toonder in BEF (obligaties, kasbons, enz.) zullen niet moeten omgewisseld worden tegen waardepapieren in euro. Vanaf de invoering van muntstukken en biljetten in euro wordt de betaling van de coupons en de terugbetaling van deze effecten op hun normale vervaldag evenwel uitsluitend in euro verricht (Financiële krachtlijnen, sectie 7.6).

4. Conclusie

Het spreekt voor zich dat de invoering van de euro als eenheidsmunt voor de verschillende lidstaten van de Europese Unie een uitzonderlijke gebeurtenis vormt, met een nooit eerder geziene omvang in de economische en monetaire wereldgeschiedenis. Ook voor de jurist, die nochtans ongevoelig geworden is voor de legislatieve inflatie van de moderne wereld, gebeurt het uiterst zelden dat hij te maken krijgt met een fenomeen dat ongetwijfeld een weerslag heeft op tal van rechtsgebieden, en dus op zijn dagelijkse professionele praktijk. Nochtans zullen we vooral in het dagelijkse leven als burger merken welke (r)evolutie de euro inhoudt.

Guido STARKLE
Juridisch raadgever TRACTEBEL ENGINEERING

⁽⁸⁰⁾ L'un arrêt royal du 27 novembre 1998, organise "la neutralité du passage à l'euro dans le secteur social" (Moniteur b., 1 décembre 1998, p. 38478).

⁽⁸⁰⁾ Een koninklijk besluit van 27 november 1998 organiseert de "neutrale overgang naar de euro in de sociale sector" (B.S., 1 december 1998, blz. 38478).

Mesures prises par les distributeurs suite à l'introduction de l'euro

L'introduction de l'euro exigera des adaptations importantes dans les systèmes d'information et de gestion des entreprises. Dans ce contexte les sociétés et les intercommunales du secteur, ont pris les mesures suivantes au 1er janvier 1999:

a) factures

- tous les montants restent édités en BEF (prix unitaire, montant par produit, montant TVA, cotisation sur l'énergie,...) selon la structure actuelle;
- le montant total à payer en BEF (qui correspond au montant préimprimé sur le bulletin de virement/versement) est également exprimé en Euro; contrairement aux montants en BEF, le montant en euro comprendra 2 décimales (ex: total à payer = 4.000 FB, soit 99,70 euro);
- le montant préimprimé sur le bulletin de versement, joint à la facture, reste en BEF.

b) paiements

- en cas de paiement par virement, la société perçoit toujours des montants en BEF (après conversion par la banque des paiements effectués au départ d'un compte Euro);
- le client ayant payé au départ d'un compte en euro recevra des extraits de comptes bancaires en euro et pourra vérifier que le montant débité correspond bien au montant en euro repris sur la facture;
- les mécanismes d'imputation des recettes ne devront pas être adaptés durant cette période: en effet, tout paiement en euro (obtenu par conversion) effectué par un client correspondra toujours au franc près au montant BEF d'origine après conversion par la banque.

L'objectif principal de cette approche est de permettre aux consommateurs de se familiariser à l'euro sans perturbations par rapport à la situation actuelle. D'autre part, il faut tenir compte du souci de maintenir la gestion de la clientèle des distributeurs en BEF étant donné que leur comptabilité restera établie en BEF en raison notamment des nombreux flux de données échangées entre les distributeurs et les autorités pu-

Maatregelen genomen door de verdelers ten gevolge van de invoering van de euro

De invoering van de euro zal ingrijpende veranderingen vragen in de informatie- en beheerssystemen van de bedrijven. In dit verband hebben de verdelers van gas en elektriciteit vanaf 1 januari 1999 volgende maatregelen voorzien:

a) facturen

- alle bedragen blijven in BEF opgegeven (eenheidsprijs, bedrag per product, BTW bedrag, energiebijdrage,...) volgens de huidige structuur;
- het totaal te betalen bedrag in BEF (bedrag dat overeenstemt met het voorgedrukt bedrag op het overschrijvings/stortingsformulier) wordt eveneens in euro uitgedrukt, in tegenstelling tot het bedrag in BEF zal het bedrag in euro 2 decimalen bevatten (bv: totaal te betalen = 4.000 BEF, hetzij 99,70 euro);
- het vooraf gedrukt bedrag op het stortingsformulier, dat bij de factuur wordt gevoegd, blijft in BEF uitgedrukt.

b) betalingen

- in geval van betalingen per overschrijving, zal de maatschappij steeds bedragen ontvangen in BEF (na omrekening door de bank van de betalingen die uitgevoerd worden vanuit een rekening in euro);
- de klant die betaalt vanuit een rekening in euro, zal rekeninguitreksels ontvangen in euro en kan aldus nagaan dat het gedebiteerd bedrag wel degelijk overeenstemt met het bedrag in euro zoals vermeld op de factuur;
- de toeschrijvingsmechanismen voor de ontvangsten zullen niet moeten aangepast worden in deze periode: inderdaad, iedere betaling die door de klant wordt uitgevoerd in euro (bekomen door omrekening) zal steeds overeenstemmen op de frank na met het oorspronkelijk bedrag in BEF na omrekening door de bank.

De hoofdbedoeling van deze benadering wil het de klant toelaten zich vertrouwd te maken met de euro zonder enige storing teweeg te brengen in zijn huidige toestand.

Anderzijds moet er rekening gehouden worden met de bekommernis om het beheer van de klanten van de verdelers in BEF te behouden aangezien hun boekhouding in BEF blijft opgemaakt omwille van de veelheid van uit-

bliques (communes, CPAS, ministères et autres institutions publiques).
Il faut savoir que durant la période transitoire il a été décidé⁽¹⁾ que les pouvoirs publics dans leur ensemble continueront à travailler en interne en BEF tout en traitant les données en euro transmises par les entreprises et les particuliers.

gewisselde gegevens tussen deze verdelers en de openbare besturen (gemeenten, OCMW, ministeries en andere publieke instellingen).
Men moet weten dat er tijdens de overgangperiode beslist werd⁽¹⁾ dat het geheel van de openbare machten blijven verder werken in BEF voor interne zaken met de behandeling in euro van de gegevens die overgemaakt worden door de bedrijven en de particulieren.

⁽¹⁾ Document "Lignes de force pour le passage des administrations publiques à l'Euro" approuvé le 18 juillet 1997 par le Conseil Fédéral des Ministres.

⁽¹⁾ Document "Kerichtlijnen inzake de overgang van de openbare administraties naar de Euro" goedgekeurd op 18 juli 1997 door de Federale Ministerraad.

RECHTSPRAAK JURISPRUDENCE

HOF VAN CASSATIE - 5 MAART 1998

Iste Kamer

*Zetelend: hb. Verougstraete, voorzitter, Forrier, Wauters, Bourgeois, Londers en Bresseleers
Advocaten: mrs. De Gryse en van Hecke*

c.v. P.B.E. T/ VLAAMSE GEWEST T/ VAN BROECKHOVEN'S ONDERNEMINGEN
T/ BELGISCHE STAAT

Teledistributiekabels • Laattijdige verplaatsing • Toepasselijkheid K.B. 24 december 1966 • Strafrechtelijke beteugeling • Burgerlijke vordering • Vijfjarige verjaring

Câbles de télédistribution • Déplacement tardif • Application A.R. 24 décembre 1966 • Répression pénale • Action civile • Prescription quinquennale.

De wijziging van de ligging van teledistributiekabels ten tijde van de feiten (lees 1976) werd geregeld door de bepalingen van het K.B. van 24 december 1966 betreffende de netten voor distributie van radio- en omroepuitzendingen in de woningen van derden, waarvan de overtreding strafrechtelijk beteugeld werd overeenkomstig art. 6 van de wet van 14 mei 1930 en art. 16 van de wet van 26 januari 1960. De burgerlijke vordering, in zoverre gesteund op de laattijdige verplaatsing van teledistributiekabels, is bijgevolg onderworpen aan de vijfjarige verjaringstermijn overeenkomstig art. 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek voor Strafvordering.

La modification de pose des câbles de télédistribution au moment des faits (à savoir en 1976), a été réglée par les dispositions de l'A.R. du 24 décembre 1966 relatif aux réseaux de distribution d'émissions de radiodiffusion aux habitations de tiers, dont la transgression a été réprimée conformément à l'art. 6 de la loi du 14 mai 1930 et l'art. 16 de la loi du 26 janvier 1960. L'action civile, basée sur le déplacement tardif des câbles de télédistribution, est par conséquent soumise au délai de prescription quinquennale conformément à l'art. 26 du Titre Préliminaire du Code de procédure pénale

Gelet op het bestreden arrest op 27 februari 1990 op verwijzing gewezen door het Hof van Beroep te Antwerpen:

Gelet op het arrest van het Hof van 17 juni 1987;

Over het middel van niet-ontvankelijkheid van de voorziening opgeworpen

door de verweerders sub 1 en sub 3: die verweerders waren geen partij voor de appelrechters.

Overwegende dat het bestreden arrest

uitspraak doet, na verwijzing, in het geding gevoerd tussen, enerzijds, eiseres, anderzijds, het Wegenfonds en de n.v. Van Broeckhoven's Algemene Ondernemingen;

Dat de voorziening niet ontvankelijk is in zoverre zij gericht is tegen de Belgische Staat en tegen het Vlaamse Gewest in zoverre het niet optreedt als rechtvolger.

Dat het middel van niet-ontvankelijkheid gegrond is.

Over het eerste middel, gesteld als volgt: schending van het enig artikel van de wet van 17 januari 1938 tot regeling van het gebruik door de openbare besturen, de verenigingen van gemeenten en de concessiehouders van openbare diensten van openbaar nut van de openbare domeinen van de Staat, van de provinciën, van de gemeenten, voor het aanleggen en het onderhouden van leidingen en inzonderheid van gas- en waterleidingen, van artikelen 4 en 6 van de wet van 14 mei 1930 op de radiotelegrafie, de radiotelefonie en andere radioverbindingen, 13 van de wet van 26 januari 1930 betreffende de taksen op de toestellen voor het ontvangen van radio-omroepuitzendingen (gewijzigd bij de wet van 7 augustus 1961), 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9 van het Koninklijk Besluit van 24 december 1966 betreffende de netten voor distributie van radio-omroepuitzendingen in de woningen van derden, 26 van de wet van 17 april 1978, houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, gewijzigd door de wet van 30 mei 1961. Doordat het bestreden arrest de door eerste verweerder tegen eiseres ingestelde vordering in vrijwaring, in zoverre gesteund op de laattijdige verplaatsing van de teledistributiekabel, ontvankelijk verklaard heeft op grond van volgende overwegingen:

"(...) dat de P.B.E. langs het tracé van de weg met de verbetering waarvan de n.v. Van Broeckhoven's gelast was, niet enkel elektriciteitskabels had liggen maar eveneens televisiedistributiekabels en dat zij verzocht was de ligging van beide soorten kabels te wijzigen;

"(...) dat de wijziging van de ligging van de elektriciteitskabels valt onder de

wet van 10 maart 1925 (art. 13); dat de teledistributiekabels t.t.v. de feiten vielen onder het toepassingsgebied van de wet van 17 januari 1938 die alle soorten leidingen betreft, op uitzondering natuurlijk van deze waarvoor een specifieke wetgeving geldt wat ten tijde van de feiten nog niet het geval was voor de teledistributiekabels, de betreffende wet pas uitgevaardigd zijnde in het jaar 1987;

"(...) dat (eiseres) ten onrechte aanvoert dat teledistributiesignalen immateriële dingen zijn die niet zouden vallen onder de wet van 17 januari 1938; dat die signalen wel degelijk tot het materiële behoren alhoewel niet waarneembaar door de zintuigen alleen;

"(...) dat art. 26 van de wet van 10 maart 1925 een algemene verjaringstermijn van 1 jaar voorziet voor alle soorten vorderingen die op haar gesteund worden; dat de vordering in vrijwaring dus niet mag steunen op die wet daar de verjaringstermijn bereikt was toen zij werd ingesteld;

"(...) dat de wet van 17 januari 1938 geen speciale verjaringstermijn voorziet zodat de dertigjarige verjaring hiervoor geldt; dat de vordering in vrijwaring dus ontvankelijk is en haar grondigheid dient onderzocht te worden voor zover zij steun vindt in de wet van 17 januari 1938 d.w.z. de niet naleving door (eiseres) van haar verplichtingen i.v.m. haar teledistributiekabels aanvoert";

terwijl het aanleggen en exploiteren van teledistributienetten ten tijde van de feiten geregeld werd door het Koninklijk Besluit van 24 december 1966 betreffende de netten voor distributie van radio-omroepuitzendingen in de woningen van derden; de desbetreffende bepalingen van dit besluit genomen werden ter uitvoering van artikel 4 van de wet van 14 mei 1930 over de radiotelegrafie, de radiotelefonie en andere radioverbindingen en artikel 13 van de wet van 26 januari 1960 betreffende de taksen op de toestellen voor het ontvangen van radio-omroepuitzendingen, gewijzigd bij de wet van 7 augustus 1961; de wet van 17 januari 1938 tot regeling van het gebruik door de openbare besturen, de vereniging van gemeenten en de con-

cessiehouders van openbare diensten van openbaar nut, van de openbare domeinen van den Staat, van de provinciën en van de gemeenten, voor het aanleggen en het onderhouden van leidingen en inzonderheid van gas- en waterleidingen, geen rechtsgrond biedt voor het Koninklijk Besluit van 24 december 1966; artikel 6 van de wet van 14 mei 1930 de overtredingen van de krachtens artikel 4 van voormelde wet genomen besluiten strafbaar stelt met een gevangenisstraf van acht dagen tot drie maand en met een geldboete van 100 tot 1.000 frank of alleen met een dezer straffen; artikel 16 van de wet van 26 januari 1960 voorziet dat de overtredingen van de bepalingen van deze wet of van de besluiten ter uitvoering ervan genomen, gestraft worden met een geldboete van 26 frank tot 500 frank,

terwijl uit de voorgaande bepalingen volgt dat inbreuken daarop strafrechtelijk worden beteugeld,

en terwijl de vordering in tussenkost en vrijwaring derhalve een burgerlijke vordering gesteund op een misdrijf uitmaakt waarop de vijfjarige verjaringstermijn, bepaald bij artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, van toepassing is; het bestreden arrest derhalve ten onrechte heeft geoordeeld dat de vordering in vrijwaring onderworpen was aan de dertigjarige verjaringstermijn, zodat het bestreden arrest niet wettelijk tot de ontvankelijkheid van de vordering in vrijwaring heeft kunnen besluiten, zonder vast te stellen dat geen vijf jaar verlopen waren tussen de litigieuze feiten en het instellen van de vrijwaringsvordering (schending van alle in het middel ingeroepen wetsbepalingen);

Overwegende dat op het ogenblik van de feiten van het geding, het aanleggen en het exploiteren van de teledistributienetten geregeld werd, door het Koninklijk Besluit van 24 december 1966 betreffende de netten voor distributie van radio-omroepuitzendingen in de woningen van derden; dat de desbetreffende bepalingen van dit besluit werden genomen ter uitvoering van artikel 13 van de wet van 26 januari 1960 betreffende de taksen op de

toestellen voor het ontvangen van radio-omroepuitzendingen en van artikel 4 van de wet van 14 mei 1930 op de radiotelegrafie, de radiotelefonie en andere radioverbindingen;

Dat de algemene wet van 17 januari 1938 niet kan worden toegepast op leidingen waarvan de aanleg of de verplaatsing in of krachtens een andere specifieke wettelijke bepaling geregeld worden;

Dat het Koninklijk Besluit van 24 december 1966 een dergelijke specifieke regeling inhoudt;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat de laatstgenoemde wet toepasselijk is op leidingen van teledistributie en dientengevolge dat een dertigjarige

verjaringstermijn ten dezen geldt: Dat het aldus de in het middel aangevoerde wetsbepalingen schendt;

OM DIE REDENEN.

Verwerpt de voorziening in zoverre zij is ingesteld tegen de verweerders sub 1 en sub 3;

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het vernietigde arrest;

Veroordeelt eiseres in de kosten van de verweerders sub 1 en sub 3;

Houdt de overige kosten aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechten over;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Gent;

..."

Opmerking

zie noot onder publicatie arrest 2de Kamer Hof van Beroep te Antwerpen van 27 februari 1990, verschenen in IUVIS 95-8,391

Remarque

voir note sous la publication de l'arrêt de la 2ième Chambre de la Cour d'Appel d'Anvers du 27 février 1990, parue dans IUVIS 95-8,391.

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE BRUSSEL - 27 FEBRUARI 1996

18de Kamer

Zetelend: dbr. Vanwinsen

Advocaten: mrs. Van Eeckhoudt, De Cock en Van Oost loco Dalca

p.v.b.a. BERLANGER T/ WEGENFONDS/ASVERLEC/VLAAMS GEWEST/BELGISCHE STAAT

Elektriciteitsinstallaties • Openbaar domein • Verjaring • Verplaatsingen

De weigering de leidingen te verplaatsen vormt een inbreuk op het artikel 13.3° van de wet van 10 maart 1925 op de elektriciteitsvoorziening. Overeenkomstig artikel 26 van deze wet dient de vordering ingeleid meer dan een jaar na het proces-verbaal van vaststelling onontvankelijk te worden verklaard.

Installations électriques • Domaine public • Prescription • Déplacements

Le refus de déplacer des installations constitue une infraction à l'article 13.3° de la loi du 10 mars 1925 sur les distributions d'énergie électrique. Conformément à l'article 26 de cette loi, l'action introduite plus d'un an après l'établissement du procès-verbal de constatation de l'infraction doit être déclarée irrecevable.

"...

In rechte

a) Met betrekking tot de gegrondheid van de vordering ten opzichte van de Belgische Staat;

Overwegende dat bij tussenvonnis dd. 9 december 1988 de Belgische Staat buitenzake werd gesteld;

Dat bij tussenvonnis werd beslecht dat alleen het Wegenfonds optreedt als

bouwheer en dat de Belgische Staat geen contracterende partij is;

Dat het Vlaams Gewest thans stelt dat er indeplaatsstelling is gelet op de rechtsoptvolging;

Overwegende dat luidens artikel 61, § 1, eerste lid van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschap en de Gewesten, in werking getreden op 1 januari 1989, de Gemeenschappen en Gewesten de rechten en verplichtingen van de Staat overnemen, in zover-

re zij betrekking hebben op de bevoegdheden die hen worden toegekend bij de wet van 8 augustus 1988, met inbegrip van de rechten en verplichtingen die voortkomen uit hangende en toekomstige gerechtelijke procedures;

Artikel 61 § 2 van de bijzondere wet van 16 januari 1989 bepaalt uitdrukkelijk:

"De artikelen 1, 2 en 8 van de wet van 5 maart 1984 betreffende de saldi en de lasten van het verleden van de

Gemeenschappen en Gewesten en betreffende de nationale economische sectoren, blijven van toepassing, voor zover zij verwijzen naar aangelegenheden bedoeld bij de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en bij de wet tot oprichting van gemeenschaps- en gewestelijke instellingen, gecoördineerd op 20 juli 1979, zonder dat rekening wordt gehouden met de wijzigingen in deze wetten aangebracht na de inwerkingtreding van voornoemde wet van 5 maart 1984".

Overwegende dat art 57 § 5 en § 7 van de hogervermelde bijzondere wet van 16 januari 1969 bepaalt dat de overdracht van bevoegdheid van rechtswege geschiedt en dat de Gemeenschappen en Gewesten de rechten en verplichtingen van de Staat betreffende de hen krachtens dit artikel overgedragen goederen overnemen, met inbegrip van de rechten en verplichtingen verbonden aan hangende en toekomstige procedures;

Dat zowel art 61 § 1 als 57 § 5 van hogervermelde wet een uitzondering voorzien in die zin dat de Staat verbonden is door de bestaande verplichtingen op 31.12.1988, wanneer de schuld vaststaande is en de betaling op regelmatige wijze werd aangevraagd op dezelfde datum of wanneer de betaling verschuldigd is op deze datum als het gaat over vaste uitgaven of uitgaven waarvoor geen betalingsaanvraag moet worden voorgelegd;

Dat de in art 61 § 1, van de wet van 16 januari 1989 bedoelde rechtsopvolging volledig is en derhalve geldt zowel op het verbintenisrechterlijk vlak als op het procesrechterlijk vlak (Cass. 11.12.1992 RW 1992-1993 p 1300)

Overwegende dat het vaststaand karakter van de schuld in het kader van art 61 § 1 6° lid van de wet van 16 januari 1989 beoordeeld dient te worden op datum van 31 december 1988 (Cass; 11 december 1992 R.W. 1992.1993 p 1300)

Het vaststaand karakter van de in art. 61 § 1, lid 6, deel 2 Financieringswet 16 januari 1989 bedoelde 'andere schulden' die ten laste blijven van de Staat, dient beoordeeld te worden op datum van 31 december 1988.

Wanneer de aansprakelijkheid voor en de omvang van de schade voor de rechter wordt betwist, staat de schuld slechts vast, in de zin van art. 61, § 1, lid 6 deel 2 Financieringswet 16 januari 1989 op het ogenblik dat de betwisting m.b.t. de aansprakelijkheid en de schade is beslecht.

Wanneer een gerechtelijke procedure hangende is inzake verplichtingen betreffende de krachtens art. 57, § 2 Financieringswet 16 januari 1989 aan de gewesten overgedragen goederen, blijft de Staat enkel schuldenaar van verplichtingen waarover op 31 december 1988 een definitieve en in kracht van gewijsde gegane eindbeslissing was geweest.

Cass. AR 7940, 17 september 1993 (Vlaams gewest/Staatssecretaris voor Institutionele Hervormingen), "Verkeersrecht" 1993, 298; "P & B" 1993, 219.

Overwegende dat noch de schuld, noch het bedrag ervan op 31 december 1988 vaststonden, vermits bij tussenvonnis van 9 december 1988 enkel beslecht werd dat de hoofdeis niet toelaatbaar werd verklaard ten aanzien van de Belgische Staat en dat een deskundige werd aangesteld;

"Het betwisten van een schuld volstaat niet om haar, wat haar bestaan betreft, het karakter van vaststaande schuld in de zin van artikel 61 § 1, lid 6 bijzondere wet 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en gewesten te ontnemen; daartoe is nog vereist dat die betwisting niet louter verzonnen of dilatoir is, maar dat zij ernstig is want voldoende gegrond lijkt; het staat aan de bodemrechter het ernstig karakter van de betwisting te beoordelen";

Cass. A.R. 9496, 28 oktober 1993, Bull 1993, 893

Dat uit de procedure blijkt dat de schuld op 1 januari 1989 niet vaststaand was, vermits op dat ogenblik de gerechtelijke expertise nog aan de gang was;

Dat de Belgische Staat dient buitenzake te blijven;

b) Met betrekking tot de vordering tegen het Wegenfonds;

Bij dagvaarding in tussenkomst en vrijwaring dd. 22 maart 1995 had het Vlaamse Gewest een vordering ingesteld tegen het Wegenfonds in ontbinding;

Bij wet van 26 juni 1990 werd het Wegenfonds afgeschaft;

Het KB van 28 november 1991 dat de wet van 28 december 1989 en 26 juni 1990 met betrekking tot de afschaffing van sommige openbare instellingen coördineert, herhaalt in zijn artikel 20 het principe van de afschaffing van het Wegenfonds;

Datzelfde KB bevestigt dat de overdracht van de rechten en de verplichtingen van het Wegenfonds naar de Gewesten geschiedt vanaf 1 januari 1989;

Bovendien houdt artikel 61 § 3 van de bijzondere financieringswet het algemeen beginsel van rechtsopvolging in, m.a.w. het beginsel zoals dit is vervat in artikel 61 § 1 eerste lid van de Bijzondere financieringswet (16 januari 1989);

Overwegende dat de principes van overdracht van rechten en verplichtingen eveneens van toepassing zijn op het Wegenfonds, waar de gewesten, van rechtswege in de rechten en plichten zijn getreden vanaf 1 januari 1989; Dat er derhalve aanleiding bestaat om zowel de Belgische Staat als het Wegenfonds buitenzake te stellen Brussel 23 juni 1992, AR 1509/88 en 1702/88 onuitgegeven en Brussel 18 juni 1993 A.R. 4166/89 onuitgegeven; Dat het Wegenfonds buiten zake dient te worden gesteld en dat de kosten van vrijwaring, gelet op de datum van de dagvaarding, ten laste van het Vlaams Gewest worden gelegd;

Dat de vordering van het Vlaams Gewest wel als roekeloos wordt bestempeld;

Een vordering is maar tergend en roekeloos indien ze is ingeleid met een schuldige lichtzinnigheid, t.g.v. een beoordelingsfout m.b.t. de kansen op succes die zo vanzelfsprekend is, dat ze door ieder normaal voorzichtig en bedachtzaam persoon niet zou zijn gedaan.

Kh. Brussel 10 september 1992, "T.R.V." 1992, 437, advies Cambier, V., noot Servaes, B. (93-00465); "J.T." 1992, 719, noot; "Rev. prat. Soc." 1992, 290.

Dat in casu de eerste rechter bij vonnis van 9 december 1988 de Belgische Staat buitenzake heeft gesteld;

Dat vervolgens de rechtspraak inzake rechtsopvolging dusdanig is geëvolueerd dat het Vlaams Gewest diende te weten dat ze in casu in de rechten en plichten van het Wegenfonds in ontbinding en de Belgische Staat ging treden;

Dat een dagvaarding in tussenkomst uitgaande van het Vlaams Gewest op 22 maart 1995 als tergend en roekeloos dient te worden beschouwd;

Dat de tegenvordering van de Belgische Staat en van het Wegenfonds in schadevergoeding gegrond is ten bedrage van 30.000 Fr;

c) De vordering van eiseres ten aanzien van het Vlaams Gewest

Saldo vorderingsstaten: 1.523.309 Fr
Overwegende dat eiseres in haar inleidende dagvaarding en in haar besluiten een vordering instelt ten belope van 1.523.309 Fr;

Dat dit bedrag volgens eiseres als volgt is samengesteld:

- vorderingsstaat nr 16	1.067.860
- saldo vorderingsstaat 7	5.000
- saldo vorderingsstaat 8	41.005
- saldo vorderingsstaat 9	143.504
- <u>saldo vorderingsstaat 4-14</u>	<u>265.939</u>
	1.523.308

Overwegende dat de eerste rechter in haar vonnis dd. 9 december 1993 desbetreffende duidelijk is geweest; "overwegende dat het Wegenfonds meent deze vorderingsstaat te moeten verbeteren omwille van het feit dat eiseres onjuiste hoeveelheden in aanmerking zou genomen hebben; Overwegende dat in de mate waarin de eindafrekening van eiseres gesteund is op de opmetingen van de aangestelden van verweerster de heren De Ridder en Luwart, wat niet wordt betwist, verweerster achteraf de metingen van haar aangestelden niet

meer kan betwisten".

Dat derhalve de rechtbank reeds uitspraak heeft gedaan over wat de rekening in min betreft, alsook wat betreft een beperkte herziening en verbetering van de vorderingsstaat 16;

Dat betreffende de berekening in min de rechtbank heeft geoordeeld dat het aangerekend bedrag van 228.991 Fr door eiseres niet ernstig kan worden betwist en dat wat betreft de herziening ten belope van 197.912 fr de rechtbank geoordeeld heeft dat dit bedrag door eiseres niet wordt betwist;

Dat derhalve, wat de vorderingsstaten betreft, er na het vonnis van 9 december 1988 kan worden overgegaan tot de volgende afrekening:

- saldo vorderingsstaten	1.523.309
- verrekeningen in min	- 228.991
- <u>beperkte herziening</u>	<u>- 197.912</u>
verschuldigd door	
het Vlaams Gewest	1.096.406

Dat het Vlaams Gewest thans al die vorderingsstaten alweer betwist;

Dat het Vlaams Gewest zich daartoe baseert op het beschikkend gedeelte van het vonnis waarin vermeld staat "Alvorens verder ten gronde te beslissen, stelt aan als deskundige ..."

Het gezag van gewijsde in strafzaken is ten aanzien van de burgerlijke rechter beperkt tot wat zeker en noodzakelijk door de strafrechter is geweest. Cass. 17 december 1990, "J.T.T." 1991, 33, noot.

Het gezag van gewijsde komt toe aan hetgeen de rechter heeft beslist over een geschilpunt dat de partijen hem expliciet of impliciet hadden voorgesteld en bij tegenspraak hebben kunnen voeren. Het is irrelevant of die beslissing voorkomt in het beschikkend gedeelte, dan wel in het motiverend gedeelte.

Hetzelfde gezag van gewijsde komt toe aan de redenen waarop de beslissing steunt. Cass. 15 maart 1991, "Arr. Cass." 1990-91, 739; "Bull." 1991, 656; "Pas." 1991, 1, 656; "J.T." 1992 (verkort), 275.

Het gezag van gewijsde geldt niet enkel voor hetgeen in een vonnis uitdrukkelijk is beslist over een geschilpunt, maar ook voor alles waarop

m.b.t.; de betwisting voor de rechter, diens beslissing noodzakelijk, zij het impliciet berust.

Cass. 4 oktober 1978, "Arr. Cass." 1978-79, 148; "Pas." 1979, 1, 166

Dat in casu de rechter in het vonnis van 9 december 1988 in het beschikkend gedeelte met als uitsluitende opdracht de werkelijke duur van de vertraging in de uitvoering en de vertragingshoete te ramen, zonder nog enige opdracht uit te voeren wat de vorderingsstaten betreft;

Dat derhalve in dat vonnis, zij het dan in het motiverend gedeelte uitspraak werd gedaan betreffende de vorderingsstaten en dat het Vlaams Gewest derhalve 1.096.406 Fr verschuldigd is aan eiseres;

De duur van de vertraging en de vertragingshoete

Overwegende dat desbetreffende de Heer Biesemans werd aangesteld als deskundige;

Dat hij zijn verslag beëindigd heeft op 11 maart 1993;

Dat de deskundige gelet op alle elementen de definitieve einddatum waarop eiseres had dienen te beëindigen heeft vastgesteld op 29 februari 1976;

Dat de deskundige de vertraging te wijten aan de nalatigheid van verweerster heeft vastgesteld op 128 kalenderdagen en de deskundige heeft tevens laten opmerken dat tijdens deze periode van vertraging door eiseres rendementsverliezen werden geleden waarvoor een schadevergoeding kan worden gevraagd (p 25 expertiseverslag);

Dat de deskundige wat de vertragingshoete betreft, heeft vastgesteld dat rekening houdende met het Ministerieel Besluit van 14 oktober 1964, artikel 48 C, een maximumboete van 211.393 Fr kan worden aangerekend;

Dat wat de schadevergoeding door eiseres geleden de deskundige tot de volgende berekening komt:

- algemene administratiekosten	175.979 Fr
- onderhoud werf -supplementaire materialen	103.600 Fr
- meerkosten personeel werken uitgevoerd met langer rendement	110.642 Fr
- loonsverhogingen	22.453 Fr
- winstderving	270.583 Fr
- meerkosten voor machinepark meerverbruik machines-materieel	230.709 Fr
- immobilisatie materieel	6.704 Fr
Totaal	920.570 Fr

Dat de deskundige op een oordeelkundige wijze is overgegaan tot de ramming van de schade en dat het verslag desbetreffende dan ook wordt bevestigd;

Dat het Vlaams Gewest de bedragen van de deskundige niet betwist doch enkel stelt dat een bedrag van 26.883 Fr in mindering dient te worden gebracht;

Dat het Vlaams Gewest derhalve meent dat er voor het bedrag van 26.883 Fr compensatie dient te worden uitgesproken;

Dat de deskundige de verdragingsboete heeft geraamd op 211.393 Fr en dat er helemaal geen verrekening meer dient te geschieden vermits uit het vonnis van 9 december 1988 blijkt dat reeds uitspraak werd gedaan over de vorderingsstaten;

Dat het bedrag van 920.570 Fr dan ook verschuldigd is door het Vlaams Gewest;

Dat de vordering van eiseres ten aanzien van het Vlaams Gewest dan ook gegrond is;

d) de vordering in vrijwaring van het Vlaams Gewest

Overwegende dat eiseres een vordering in tussenkomst en vrijwaring instelt tegen de intercommunale Asverlec en tegen Belgacom voor het totaal bedrag van de vordering;

Overwegende dat de rechter in haar vonnis van 9 december 1988 hieromtrent het volgende schreef: "Overwegende dat het voorbarig is thans uitspraak te doen over de eis in tussenkomst en vrijwaring gericht te-

gen de RTT en Asverlec. Dat het past de behandeling ervan te voegen aan de behandeling van de nog te beslechten posten".

Dat derhalve de eerste rechter desbetreffende geen enkel standpunt inzake aansprakelijkheid van verweersters in vrijwaring heeft ingenomen;

- vordering in vrijwaring ten aanzien van Belgacom

Overwegende dat de deskundige desbetreffende duidelijk heeft gesteld dat "de RTT steeds binnen redelijke termijnen heeft geantwoord";

Dat derhalve niet blijkt op grond waarvan het Vlaams Gewest een vordering in vrijwaring instelt tegen Belgacom;

Dat in conclusies het Vlaams Gewest enkel stelt dat de RTT steeds binnen redelijke termijnen heeft gereageerd;

Dat derhalve de vordering in vrijwaring tegen Belgacom ongegrond is;

- vordering in vrijwaring ten aanzien van Asverlec

Dat het Vlaams Gewest een vordering in vrijwaring instelt tegen Asverlec om reden dat Asverlec weigerde haar leidingen te verplaatsen;

Overwegende dat het Vlaams Gewest haar vordering ten aanzien van Asverlec niet alleen steunt op een schending van de bepalingen van de wet van 10 maart 1925 maar eveneens de schending van artikel 1382 e.v. B.W.;

Dat evenwel de schending van artikel 1382 B.W., zoals die blijkt uit de conclusies en uit de dagvaarding in tussenkomst en vrijwaring, erin bestaat Asverlec te veroordelen tot het vrijwaren tegen iedere aanspraak van een derde;

Dat de vordering in vrijwaring gebaseerd is op een laattijdige uitvoering van de verplaatsingswerken der leidingen door Asverlec;

Dat de vertraging van deze werken slechts foutief is - en derhalve de bewering van het Vlaams Gewest slechts gegrond is - dan wanneer artikel 13 alinea 3 van de wet van 10 maart 1925 werd geschonden;

Dat artikel 13 lid 3 van de wet van 10 maart 1925 bepaalt: "De staat, de provinciën en de gemeenten hebben, in alle geval, het recht de schikkingen of het plan van een inrichting naderhand

te laten wijzigen alsmede de werken daarmee in verband. Indien de wijzigingen noodzakelijk zijn, hetzij om reden van openbare veiligheid, hetzij om de schoonheid van het landschap te vrijwaren, hetzij in het belang van de wegen, de waterlopen, kanalen of van een openbare dienst, hetzij ingevolge wijzigingen door de belendende eigenaars toegebracht aan de toegang der eigendommen langs de gevolgde wegen, dan vallen de kosten der werken ten laste van de onderneming die de geleiding heeft aangelegd.

In de overige gevallen, komen zij ten bezware van de overheid die de wijzigingen gelast".

Dat uit het deskundig verslag duidelijk blijkt: "Intercom van haar kant bleef steeds totaal afzijdig, ook op de werfvergaderingen, tot op het moment dat het ambtshalve bevel volgde. Zes dagen na dit bevel hebben zij de werken aangevangen en twee dagen later beëindigd".

Dat de vordering in vrijwaring van het Vlaams Gewest gebaseerd is op de laattijdige uitvoering van de verplaatsingswerken der leidingen door Asverlec;

Dat de vertraging van deze werken slechts foutief is - en de bewering van eiser in vrijwaring slechts gegrond is - dan wanneer artikel 13 alinea 3 van de wet van 10 maart 1925 werd geschonden;

Dat inderdaad, in geval deze wettelijke bepaling niet van toepassing is op Asverlec, zij volkomen wettig vermocht te weigeren de verplaatsing uit te voeren zonder vergoeding;

Dat Asverlec thans voorhoudt dat de toenmalige bouwheer de fout heeft gepleegd door destijds geen ambtshalve bevel te hebben gegeven om over te gaan tot de verplaatsing;

Dat aldus blijkt dat de vordering van het Vlaams Gewest gesteund is op de schending van een bepaling van de wet van 10 maart 1925 en dat bijgevolg de verjaringstermijn van één jaar, zoals bepaald in die wet van toepassing is;

Dat dit trouwens expliciet blijkt uit de laatste conclusies door het Vlaams Gewest neergelegd waar een inbreuk op artikel 13.3° van de wet van 10 maart 1925 wordt ingeroepen;

Dat in casu de fout die aan Asverlec wordt verweten een schending van artikel 13,3° van de wet van 10 maart 1925 inhoudt en dat conform artikel 26 van deze wet, de vordering ingeleid meer dan een jaar na het proces-verbaal van vaststelling, derhalve onontvankelijk dient te worden verklaard:

- vordering in vrijwaring ten aanzien van de Belgische Staat en het wegenfonds

Overwegende dat gelet op het feit dat de schuld niet vaststaat op 1 januari 1989, de vordering in vrijwaring ongegrond is;

...

Noot:

Het hierboven besproken definitief vonnis betreft in hoofdzaak een geschil tussen de aannemer van werken aan een voetgangerstunnel onder de rijksweg Brussel-Gent en de Belgische Staat en het Wegenfonds. De aanvang van de werken was voorzien voor 7 april 1975. De aannemer dagvaardde

de Belgische Staat omdat deze laatste weigerde een verlenging van de termijn toe te staan, terwijl er een belangrijke vertraging in de uitvoering van de werken was opgetreden die door de aannemer werd toegeschreven aan een fout van het bestuur. Het bestuur had namelijk nagelaten aan RTT, nu Belgacom, en de elektriciteitsverdelers mee te delen dat zij de verplaatsingskosten zouden dragen en had laattijdig aan deze maatschappijen het bevel gegeven bij wijze van ambtshalve maatregel om hun leidingen te verplaatsen. Belgacom en de elektriciteitsverdelers Asverlec werden door het Wegenfonds in tussenkomst en vrijwaring gedagvaard. De Belgische Staat werd in een tussenvonnis, waarbij een deskundige werd aangesteld, buiten de zaak gesteld, omdat niet hij maar het Wegenfonds als opdrachtgever optrad.

Note:

Ce jugement prononcé à titre définitif concerne un litige opposant l'entre-

preneur de travaux effectué à un tunnel pour piétons situé sous la route d'Etat Bruxelles - Gand, à l'Etat Belge et au Fonds des Routes.

Le début des travaux était prévu pour le 7 avril 1975. L'entrepreneur assigna l'Etat belge parce que ce dernier refusait d'accorder une prolongation des délais alors qu'apparaissait un important retard dans l'exécution des travaux, attribué par l'entrepreneur à une faute de l'administration. En fait l'administration avait négligé d'informer la RTT, aujourd'hui Belgacom, et le distributeur d'électricité que ceux-ci auraient à supporter les frais de déplacement et ordonna tardivement à ces sociétés par mesures d'office, de déplacer leurs installations.

Belgacom et le distributeur d'électricité Asverlec furent citées par le Fonds des Routes en intervention et garantie. L'Etat belge fut mis hors cause par le jugement interlocutoire qui désigna un expert, pour le motif que ce n'était pas lui, mais le Fonds des Routes qui agissait en qualité de donneur d'ordre.

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE LEUVEN - 9 OKTOBER 1997

5de Kamer

Zetelend: dbr. Vandenberg

Advocaten: mrs. De Vlies, Tillemans en Wierinckx

VLAAMS GEWEST T/ c.v. P.B.E.

Elektriciteitsinstallaties • Weigering tot verplaatsing • P.V. van vaststelling • Inbreuk art. 289 Sw. • Vijfjarige verjaring art. 26 V.T. Sv. • Inbreuk art. 24 wet 10 maart 1925 • Eénjarige verjaring art. 26 wet 10 maart 1925

De weigering tot verplaatsing van elektriciteitsinstallaties door de verdelers, na bevel door de openbare overheid, maakt een misdrijf uit overeenkomstig art. 289 Sw. De burgerlijke vordering voortspruitend uit dit misdrijf verjaart na 5 jaar overeenkomstig art. 26 V.T. Sv. Voormelde weigering is tevens een overtreding overeenkomstig art. 24 van de wet van 10 maart 1925, zodat de burgerlijke vordering overeenkomstig art. 26 van deze wet verjaart

Installations électriques • Refus de déplacement • PV de constatation • Infraction art. 289 C.pén. • Prescription quinquennale art. 26 du C.I.C - Titre préliminaire • Violation art. 24 loi 10 mars 1925 • Prescription annale art. 26 loi 10 mars 1925.

Le refus opposé par le distributeur de déplacer les installations électriques sur ordre de l'autorité publique, constitue une infraction conformément à l'art. 289 C.pén. L'action civile résultant de cette infraction se prescrit après 5 ans conformément à l'article 26 du C.I.C - Titre préliminaire. Le refus précité constitue en même temps une infraction au regard de l'art. 24 de la loi du 10 mars 1925, de telle sorte que l'action civile résultant de l'article 26 de cette

één jaar na het opstellen van het P.V. dat de overtreding vaststelt.

loi se prescrit un an après l'établissement du PV qui constate cette infraction.

“...
Overwegende dat de inleidende dagvaarding de dato 21 april 1993 ertoe strekt verweerster te horen veroordelen tot terugbetaling van een bedrag van 841.515 F in hoofdsom voor kosten verplaatsing van elektrische leidingen; Gelet op de tegeneis ingesteld bij conclusies de dato 21 april 1995 strekken de tot schadevergoeding;
Overwegende dat, met het oog op het bouwen van een autosnelweg A2 ter hoogte van Bekkevoort, de intercommunale E5 verweerster in datum van oktober 1974 aanschreef nopens het herleggen van leidingen; dat verdere technische briefwisseling volgde met mededeling van plannen en bestekken;
dat bij schrijven van 24 maart 1975 aan verweerster werd medegedeeld dat ingevolge vroeger getroffen ambtshalve maatregelen geen tussenkomst meer kan worden genoten van de staat en zichzelf voor de kosten dient op te draaien; dat bij schrijven de dato 4 april 1975 verweerster formeel protesteerde en bevestiging vroeg van volledige betaling alvorens de werken aan te vatten;
dat bij schrijven van 22 april 1975 de intercommunale haar standpunt handhaafde en er op dezelfde datum een proces-verbaal van vaststelling werd opgesteld, waaruit onder meer blijkt dat de PBE niet ten gepaste tijde de nodige maatregelen getroffen heeft om de verplaatsingen van haar leidingen, die haar krachtens een wettelijke beschikking werden opgelegd, uit te voeren, met vermelding dat dit proces-verbaal werd opgemaakt om te dienen als naar recht;
dat bij schrijven van 1 september 1975 verweerster haar standpunt handhaafde; Overwegende dat de intercommunale nadien haar aannemers gelastte met het uitvoeren der werken, welke tussen 1977 en 1979 de werken in onderaanneming toevertrouwd aan verweerster, die hiervoor door de hoofd-

aannemers werd uitbetaald;
Overwegende dat verweerster vooreerst de onontvankelijkheid van de vordering inroept bij gebreke van belang in hoofd van eiseres, aangezien het feit dat niet het Vlaams Gewest doch wel het Wegenfonds in opvolging van de intercommunale E5 de kosten heeft gedragen;
Overwegende dat de opeenvolgende overdrachten gesteund gaan op het K.B. van 10 december 1981 en het K.B. van 28 november 1991 betreffende de respectieve ontbinding van de intercommunale E5 en het Wegenfonds; dat tevens uit de verschillende bijzondere wetten, welke tussen 1988 en 1991 de staatshervorming regelden en de verschillende bevoegdheden alsmede de financiële implicaties ervan het onbetwistbaar vaststaat dat het Vlaams Gewest wel degelijk rechtsgeldig in de rechten en plichten van de intercommunale E5 is getreden, zodat de vordering wel degelijk toelaatbaar voorkomt;
Overwegende dat in tweede orde verweerster de verjaring inroept zich steunende op de art. 289 SWB en art. 26 voorafgaandelijke titel van het strafwetboek;
dat vaststaat dat de overheid in datum van 22 april 1975 een proces-verbaal opstelde, dat hieruit overduidelijk de weigering van verweerster blijkt, hetgeen een overtreding uitmaakt;
dat terzake zowel kan worden gesteund op het art. 289 SWB, hetwelk strafbaar stelt het zich door feitelijkheden verzetten tegen de uitvoering van werken waartoe de bevoegde overheid bevel of machtiging heeft gegeven; dat zulks op burgerlijk gebied de verjaringstermijn van vijf jaar tot gevolg heeft (art. 26 VISV);
dat ook nog kan worden gesteund op de bepalingen van de wet van 10 maart 1925 op de elektriciteitsdistributie, dewelke in art. 24 strafbaar stelt met een politiestraf alle inbreuken gepleegd tegen gezegde wet en tengevolge hiervan art. 26 voorziet dat zo-

wel de burgerlijke als de strafvorderingen in verband met gelijk welke inbreuk op de wet of de uitvoeringsbesluiten ervan verjaren één jaar na het opstellen van het proces-verbaal hetwelk de overtreding vaststelt;
Overwegende dat de vordering dan ook klaarblijkelijk is verjaard;
Tegeneis:
Overwegende dat de tegeneis ertoe strekt een schadevergoeding te bekomen van 100.000 F wegens uitgaven voor kosten en erelonen, welke verweerster diende te dragen voor het opstellen van haar verdediging en ereloon van raadsman;
dat niet blijkt, en men er zich ook niet op steunt, dat het terzake zou gaan om een tergend en roekeloos geding; dat eenieder die meent gerechtigd te zijn een geschil aan de bevoegde rechtbank voor te leggen en het uitvoeren van zijn rechten - zelfs als eiser - niet als tergend of roekeloos kan worden beschouwd; dat trouwens de wetgever in het art. 1022 Ger. W. rechtsplegingsvergoedingen heeft voorzien; welke juist moeten dienen om administratieve kosten op te vangen en anderzijds tot heden de rechtspraak unaniem is om te aanvaarden dat de kosten van raadsman door de partij zelf, welke hem heeft gelast, dienen gedragen;
dat de tegeneis dan ook ongegrond voorkomt;

OM DEZE REDENEN,
DE RECHTBANK,

Rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg;
Geeft akte aan verweerster van haar tegenvordering;
Verklaart de hoofdvordering toelaatbaar, doch stelt vast dat zij is vervallen door verjaring;
Wijst eiseres van haar vordering af;
Verklaart de tegeneis ontvankelijk doch ongegrond en wijst eiseres op tegeneis ervan af;

...”

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE LEUVEN - 21 OKTOBER 1997

4de Kamer

Zetelend: dbr. Mertens

Advocaten: ms. De Vlies, Tillemans en Wierinckx

VLAAMS GEWEST T/ c.v. P.B.E.

Elektriciteitsinstallaties • Weigering tot verplaatsing • P.V. van vaststelling • Eénjarige verjaring art. 26 wet 10 maart 1925

Een proces-verbaal opgesteld door de overheid waarbij vastgesteld wordt dat door de verdeler geen gevolg gegeven werd aan de opdracht om de verplaatsing van de leidingen uit te voeren, is een proces-verbaal in de zin van art. 26 van de wet van 10 maart 1925, temeer daar de vordering van de overheid gesteund is op art. 13 van deze wet. Overeenkomstig artikel 26 van deze wet verjaart de burgerlijke vordering na één jaar vanaf de datum van het P.V. dat de overtreding (van de bepalingen van de wet of de uitvoeringsbesluiten) vaststelt.

Installations électriques • Refus de déplacement • PV de constatation • Prescription annale art. 26 loi 10 mars 1925

Un procès-verbal établi par l'autorité publique, constatant que le distributeur n'a donné aucune suite à l'injonction de procéder au déplacement des canalisations, est un procès-verbal dans le sens de l'art. 26 de la loi du 10 mars 1925, d'autant plus que l'action de l'autorité publique se base sur l'art. 13 de cette loi. Conformément à l'article 26 de cette loi, l'action civile se prescrit un an après la date du PV qui constate l'infraction (aux dispositions de la loi ou aux arrêtés d'exécution).

"...

Overwegende dat de eis, ingeleid bij geboekt exploit de dag van 21 april 1993 van gerechtsdeurwaarder L. Gielens te Leuven, ertoe strekt verweerster te veroordelen in betaling van 1.196.257 F meer aankleven, onder voorbehoud van alle eventuele kosten en schadeloosstellingen die het gevolg zouden kunnen zijn van iedere schadeloosstellingseis van de aannemer van de wegeniswerken wegens vertraging, opgelopen ingevolge de weigering van verweerster om haar installaties te plaatsen; dat verweerster bij besluiten de dato 21 april 1995 een tegenvordering heeft ingesteld in betaling van 100.000 F. In feite

Overwegende dat de Intercommunale E5, rechtsvoorgangster van het Wegenfonds, wegeniswerken liet uitvoeren, nl. de aanleg van Rijksweg N258 en de A2 vak Assent-Aarschot-Rotselaar, waarbij de verplaatsing van de elektriciteits- en televisiedistributie-

leidingen -toebehorende aan verweerster- zich opdroeg;

dat de Intercommunale E5 bij schrijven de dato 2 maart 1975 verweerster meldde dat de verplaatsingskosten van deze leidingen ten hare laste vielen op grond van art. 13 van de wet van 20 maart 1925 en op grond van art. 1 van de wet van 17 januari 1938;

dat verweerster echter weigerde de verplaatsing der leidingen op haar kosten uit te voeren, zodat de Intercommunale E5 deze door een derde liet uitvoeren;

Overwegende dat de weigering van verweerster werd geakteerd in een proces-verbaal van vaststelling;

dat eiseres thans stelt in de rechten van de Belgische Staat en het Wegenfonds te zijn getreden en zodoende gerechtigd te zijn de kosten, dewelke zij aan de derde-aannemers voor de verplaatsing der leidingen heeft betaald, van verweerster terug te vorderen;

In rechte

Overwegende dat verweerster naast de gegrondheid van de vordering

eveneens de ontvankelijkheid ervan betwist en hiertoe het gebrek aan belang en de verjaring introept;

Overwegende dat vooreerst de opgeworpen verjaring dient onderzocht te worden;

dat verweerster zich beroept op art. 26 van de wet van 10 maart 1925 dat bepaalt: "... De openbare rechtsvordering en de burgerlijke rechtsvordering wegens overtreding van hogerstaande bepalingen dezer wet of van ter uitvoering daarvan genomen verordeningen verjaren na één jaar vanaf de datum van het proces-verbaal dat de overtreding vaststelt...";

Overwegende dat verweerster zich beroept op een proces-verbaal van vaststelling lastens haarzelf opgesteld en waarbij werd vastgesteld dat zij geen gevolg gaf aan de opdracht om de verplaatsing van de leidingen uit te voeren;

dat in besluiten gewag wordt gemaakt van een proces-verbaal de dato 22 april 1975 en soms 22 april 1977, doch uit de chronologie der feiten kan uit-

gemaakt worden dat dit proces-verbaal dateert van 1977; dat alleen een proces-verbaal van 8 april 1977 wordt bijgebracht en eiseres hiervan ook gewag maakt, zodat verweerster naar alle waarschijnlijkheid dit proces-verbaal bedoelt;

dat in dit proces-verbaal de dato 8 april 1977 de weigering van verweerster de dato 11 februari 1977 werd vastgesteld;

dat, waar de dagvaarding pas op 21 april 1993 werd betekend en waar kwestig proces-verbaal dateert van 8 april 1997, er meer dan een jaar verlopen is na 8 april 1977, zodat de burgerlijke rechtsvordering, thans door eiseres ingesteld, verjaard is;

Overwegende dat eiseres voorhoudt dat het proces-verbaal de dato 8 april 1977 niet als een proces-verbaal in de zin van de wet van 10 maart 1925 kan aangezien worden, maar dient beschouwd te worden in het licht van de overheidsopdrachtwetgeving;

dat nochtans dient vastgesteld te worden dat deze materie geregeld wordt

door de wet van 10 maart 1925 en eiseres dit ook impliciet erkent, nu zij haar vordering ook steunt op art. 13 van de wet van 10 maart 1925;

dat het proces-verbaal de dato 8 april 1977 dan ook in het licht van de wet van 10 maart 1925 dient geïnterpreteerd te worden;

Overwegende dat, nu de vordering verjaard is, zich geen verder onderzoek naar de overige ingeroepen gronden van onontvankelijkheid en ongegrondheid van de vordering meer opdringt;

Overwegende dat verweerster bij tegenvordering de veroordeling van eiseres in betaling van 100.000 F hoofdens schadevergoeding vordert; dat verweerster stelt dat zij gerechtigd is de kosten van verdediging te verhalen op eiseres op hoofdeis nu deze een vordering heeft ingeleid die onbetwistbaar verjaard is en zij kosten wenst bloot te stellen voor de verdediging van haar rechten, de kosten en erelonen van de raadslieden;

dat deze kosten echter niet op een an-

dere partij kunnen verhaald worden, nu zij vrijwillig werden aangegaan en geen deel uitmaken van de gerechtskosten;

dat de tegenvordering bijgevolg als ongefgrond dient te worden afgewezen;

OM DEZE REDENEN,
DE RECHTBANK,

Rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg;

Stelt vast dat de hoofdvordering verjaard is;

Verklaart de hoofdvordering bijgevolg onontvankelijk en de tegenvordering ontvankelijk, doch ongegrond;

..."

TRIBUNAL DE COMMERCE DE NAMUR - 2 FEVRIER 1988

*Siégeant: Mme Matray, Président, MM. Elias et Haut
Avocats: Mes Melan et Heger*

s.a. UNERG C/ s.a. BETONAC

**Bris de câble • Indemnisation •
Prescription**

La loi du 10 mars 1925 érige en infraction le fait de celui qui, par défaut de précaution, détruit ou dégrade des installations destinées à la distribution de l'énergie électrique.

L'action publique et l'action civile résultant d'une infraction à la loi précitée se prescrivant par une année révolue à dater du procès-verbal constatant l'infraction, une citation datée de 1987 relative à un dommage constaté en 1983 est tardive.

**Kabelbeschadiging • Schadevergoeding •
Verjaring**

Indien bij gebrek aan voorzorgsmaatregelen de elektriciteitsdistributieinstallaties vernield of beschadigd worden, wordt dit feit door de wet van 10 maart 1925 beschouwd als inbreuk.

De publieke en burgerlijke rechtsvordering die voortvloeit uit een inbreuk op hogergenoemde wet verjaart na verloop van één jaar, te rekenen vanaf de datum van het proces-verbaal. Een dagvaarding uitgebracht in 1987 met betrekking tot een schade vastgesteld in 1983 is derhalve laattijdig.

Vu la citation du 24 mars 1987;

Vu les conclusions déposées par les parties;

Exposé du litige

En date du 8 septembre 1983, alors qu'il effectuait des travaux de terrassement à Fosses La Ville, un préposé de la s.a. BETONAC aux commandes d'un engin mécanique a endommagé un câble du réseau de distribution d'électricité moyenne tension exploité par la s.a. UNERG;

Celle-ci a mis en œuvre la présente action pour obtenir à charge de la s.a. BETONAC la réparation de son dom-

mage sur pied des articles 1382 du Code civil et 27 de la loi du 10 mars 1925;

La défenderesse invoque la prescription de l'action mue à son encontre et, subsidiairement, le non fondement de celle-ci;

Discussion

Attendu que l'article 27 al. 2 de la loi du 10 mars 1925 érige en infraction, le fait de celui qui, par défaut de précaution, détruit ou dégrade des machines ou installations pour la production, la transformation, la distribution et l'utilisation de l'énergie électrique; que le texte renvoie, pour les peines applicables à l'article 563 du Code pénal;

Attendu que l'action publique et l'action civile résultant d'une infraction à la loi précitée se prescrit par une année révolue à dater du P.V. constatant l'infraction (art.26);

Attendu que le sinistre a fait l'objet d'un constat contradictoire le 15 septembre 1983 alors que la citation date du 24 mars 1987;

PAR CES MOTIFS:

Statuant contradictoirement:

Constate la prescription de l'action;

..."

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE DENDERMONDE - 26 SEPTEMBER 1997

15de Kamer

Zetelend: hb. Segers, De Vidts en Nachtegaele

Advocaten: mrs. Raats, Truyens & Verschaeren loco Lenssens

OPENBAAR MINISTERIE T/NOE - NOE - VAN CAUTER/INTERGEM

Schade aan openbare verlichtingsinstallatie • Schadevergoeding • Overeenkomst BVVO-CETS • Toepasselijkheid t.o.v. niet-aangeslotenen • Uurloon • Oorzakelijk verband • Bijstandskosten

Domage à des installations d'éclairage public • Indemnisation • Convention UPEA-CETS • Applicabilité aux non-adhérents • Tarif horaire • Causalité • Frais d'assistance

Indien door een fout van een derde schade wordt veroorzaakt aan een openbare verlichtingspaal en de verdeler over personeel beschikt dat specifiek werd aangenomen om de schade te herstellen, dan vormen de kosten van dit personeel een onderdeel van de schade en mogen ze worden aangerekend.

De begrotingscriteria van de BVVO-CETS-overeenkomst kunnen worden gehanteerd voor de schadebepaling, gezien deze overeenkomst de meest billijke en adequate waarborgen biedt voor de vaststelling van de schade.

De regels van deze overeenkomst moeten krachtens de gevestigde rechtspraak beschouwd worden als een algemeen gebruik om de schade in te schatten.

Het aanrekenen van een forfait van 15% van de schadevergoeding voor algemene kosten, als vergoeding voor alle administratieve kosten, is billijk en redelijk.

Lorsqu'un dommage est causé par la faute d'un tiers à un poteau d'éclairage public et que le distributeur dispose de personnel choisi spécifiquement pour la réparation du dommage, les frais de ce personnel constituent dans ce cas une composante du dommage et peuvent dès lors être pris en compte. Les critères d'évaluation de la convention UPEA-CETS peuvent être pris en considération pour la fixation du dommage vu que celle-ci offre les garanties les plus équitables et adéquates pour la détermination du préjudice. Les règles de cette convention doivent être considérées conformément à la jurisprudence établie, comme un usage général applicable pour évaluer le dommage. La majoration d'un forfait de 15% pour frais généraux à titre d'indemnisation de tous les frais administratifs est équitable et raisonnable.

Gezien het in deze zaken, na samenvoeging, door de Politierechtbank te Sint-Niklaas dd. 12 juni 1996, op tegenspraak verleende vonnis, waarbij de beklaagde werd schuldig verklaard aan de tenlastelegging;
te Sint-Niklaas op 26 november 1994:

Bij een verkeersongeval dat aan zijn/haar persoonlijk toedoen te wijten is, door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, maar zonder het oogmerk om de persoon van een ander aan te randen, onopzettelijk slagen of verwondingen te hebben toegebracht aan Claus Jonas en Van Cauter Germaine.

En veroordeeld werd tot een geldboete van vijftig frank, gebracht op zevenduizend vijfhonderd frank of een vervangende gevangenisstraf van vijftien dagen, en tot de kosten van het geding, begroot op 434 frank, meer tot betaling van tien frank + 1990 decimes, 2000 frank bedragende als bijdrage ingesteld bij de artikelen 28 en 29 Wet 1.8.1985, en bovendien tot de kosten van beheer in strafzaken, belopende duizend frank wet 28.7.1992 -, K.B. 23.12.1993 tot wijziging art. 91 K.B. 28.12.1950;

En waarbij de rechtstreeks gedaagde werd vrijgesproken zonder kosten van de tenlastelegging op rechtstreekse dagvaarding;
te Sint-Niklaas op 26 november 1994:

Bij een verkeersongeval dat aan zijn/haar persoonlijk toedoen te wijten is, door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, maar zonder het oogmerk om de persoon van een ander aan te randen, onopzettelijk slagen of verwondingen te hebben toegebracht aan Noë Karin.

En waarbij op burgerrechtelijk gebied: de beklaagde Noë Karin werd veroordeeld om te betalen aan de burgerlijke partij Van Cauter Germaine, ten titel van onbepaalde provisie, de som van 50.000 frank.

En waarbij vooraleer verder te beslissen

over de eis van de burgerlijke partij als deskundige Dokter Lieve Minten, wonende te 9100 Sint-Niklaas, Hendrik Heymanplein 236 werd aangesteld, met opdracht na inzage te hebben genomen van het strafdossier en na kennis te hebben genomen van alle nuttige stukken die de partijen haar ter kennis hebben gebracht, het slachtoffer, de genaamde Van Cauter Germaine, voornoemd te onderzoeken, en in een met redenen omkleed en onder eed bevestigd verslag, de eventuele letsels die het slachtoffer opliep ingevolge het betreffende ongeval te beschrijven; een advies te verstrekken nopens de gebeurlijke invaliditeit en werkongeschiktheid die een gevolg zijn van deze letsels; verder de aard, de graad en de duur ervan te bepalen; de eventuele esthetische schade te omschrijven en een raming ervan te doen; verder alle nuttige gegevens te verstrekken en te antwoorden op de opmerkingen en/of vragen van de partijen en/of hun raadslieden.

Tevens werd de deskundige machtiging verleend om onder haar leiding en toezicht te doen overgaan tot speciale onderzoeken en ontleding die zij nuttig acht en het advies van collega's in te winnen.

Tenslotte werd de deskundige verzocht haar verslag neer te leggen binnen de zes maanden nadat zij door de meest gereede partij in kennis is gesteld van de haar verleende opdracht, en indien het verslag niet kan worden neergelegd binnen deze termijn de redenen hiervoor op te geven.

De kosten werden voorbehouden en de zaak voor het overige aangehouden.

De beklaagde Noë Karin werd veroordeeld om te betalen aan de burgerlijke partij S.V. Intergem, ten titel van schadeloosstelling, het bedrag van 26.270 frank, te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf de dag van het ongeval te rekenen aan de wettelijke interestvoet tot op 12.6.1996, en vanaf dan met de moratoire intresten, berekend op het bedrag van de hoofdsom en de vergoe-

dende intresten, tot de datum der gehele betaling meer de kosten van aanstelling.

Het meer gevorderde werd ontzegd als ongegrond.

De rechtbank zich onbevoegd verklaarde om kennis te nemen over de eis van deze burgerlijke partij in zoverre deze gericht is tegen de rechtstreeks gedaagde.

De rechtbank zich onbevoegd verklaarde om kennis te nemen over de eis van de burgerlijke partij Noë Karin en deze werd verwezen tot de kosten van haar aanstelling, hierin begrepen de kosten van rechtstreekse dagvaarding, deze laatste kosten begroot op 2.903 frank effectief en op 1.600 frank, in debet vereffend.

Gezien de akten waarbij tegen voormeld vonnis tijdig en regelmatig hoger beroep werd ingesteld door Noë Karin op 21 juni 1996 tegen al de beschikkingen van het vonnis en door de S.V. Intergem intercommunale op 26 juni 1996 tegen alle burgerrechtelijke beschikkingen van het vonnis alsmede door het Openbaar Ministerie op 26 juni 1996, aangezegd aan Noë Karin op 5 juli 1996 en aan Van Cauter Germaine op 4 juli 1996;
gezien de stukken;
gehoord het Openbaar Ministerie in zijn vordering;
Gehoord Noë Karin in haar middelen en conclusies, bijgestaan door Mr M. Raats, advocaat te Antwerpen;
Gehoord Van Cauter Germaine in haar middelen en conclusies, voorgedragen door Mr L. Truyens, advocaat te Sint-Niklaas;
Gehoord de S.V. Intergem intercommunale in haar vordering, voorgedragen door Mr I. Verschaeren loco Mr G. Lenssens, advocaat te Dendermonde.

Uit de gegevens van het strafonderzoek blijkt dat er zich op 26.11.1994 omstreeks 13.00 uur te Sint-Niklaas in de Watermolendreef ter hoogte van de terreinen SNSK een aanrijding voerde, waarbij beklaagde Noë met haar personenwagen van de parking van de terreinen SNSK kwam gereden en naar haar zeggen tot stilstand kwam -ten-

einde zich ervan te vergewissen of de rijbaan vrij was- en waarbij de burgerlijke partij Van Cauter die met haar personenwagen uit de richting van de Plezantstraat kwam gereden en volgens haar verklaring zo rechts mogelijk reed, werd aangereden door het voertuig van beklagde dat uit de parking kwam gereden. Na deze aanrijding is Van Cauter met haar personenwagen aan de overzijde van de rijbaan tegen een afsluiting en een verlichtingspaal welke beiden ook werden beschadigd tot stilstand gekomen.

Beklaagde Noë kwam een parking afgereden en voerde derhalve een manoeuver uit in de zin van art. 12.4 KB 1.2.1975. Wanneer zij geconfronteerd werd met geparkeerde voertuigen, waardoor het zicht op het voorranghebbend verkeer bemoeilijkt werd, mag beklagde als voorrangplichtige bestuurder, met inachtnaam van de nodige voorzichtigheid, de rijbaan oprijden om zicht te nemen, dit op eigen risico en rekening houdend met de voorzienbaarheid van het rijgedrag van een eventuele voorranghebbende bestuurder. Uit haar eigen verklaring blijkt dat zij eerst rechts keek, waaruit blijkt dat zij op het ogenblik dat zij de parking afreed geen oog had voor de voorranghebbende bestuurder die van links kwam gereden. Zij heeft de voorranghebbende bestuurder niet zien aankomen.

Niet het feit of beklagde al dan wel of niet stilstond met haar voertuig op het ogenblik van de aanrijding is van belang doch enkel of zij rekening hield met het eventueel aankomend voorranggerechtigd verkeer; uit haar verklaring blijkt duidelijk dat zij dit niet deed. De lokalisatie van de glasscheren en van de schade zijn niet bepalend om de strafrechtelijke aansprakelijkheid te weerhouden, gelet op het feit dat door de aanrijding de glasscheren in het rond springen en ook meegenomen werden door het voertuig van de burgerlijke partij, dat tot stilstand kwam aan de overkant van de rijbaan (cfr. schets). Tevens dient opgemerkt te worden dat de schadelocalisatie aan het voertuig van de burger-

lijke partij werd medeveroorzaakt door de verlichtingspaal waartegen het voertuig aanreed. De getuige Thysman verklaart van op de parking de burgerlijke partij te hebben zien komen aanrijden, zodat vast staat dat indien beklagde eerst links had gekeken, zij ongetwijfeld het voertuig van de burgerlijke partij tijdig had kunnen opmerken om zondig zich terug achteruit te zetten, minstens voldoende plaats te laten voor de voorranggerechtigde bestuurder. De getuige verklaart nergens dat beklagde reeds lange tijd stil stond, zodat de eerste rechter terecht oordeelde dat de stilstand van een zeer kortstondig karakter was, gelet op de verklaring van beklagde zelf, die enkel gestopt was om te kijken of de rijbaan vrij was en enkel nog maar naar links had gekeken. De beklagde miskende haar verplichting tot het verlenen van voorrang (art. 12.4 KB en 01.12.1975). Haar rijwijze getuigt van een gebrek aan de door de wet vereiste aandacht en voorzichtigheid, zodat de in haren hoofde aangehouden tenlastelegging (art. 418-420 SWB) in deze instantie bewezen is gebleven.

De rechtbank is van oordeel dat de door de eerste rechter opgelegde strafmaat passend en rechtmatig is. In hoofde van rechtstreeks gedaagde is geen foutief, noch onvoorzichtig rijgedrag bewezen. Nergens blijkt dat zij voor de bestuurder Noë onvoorzienbaar was. De tenlastelegging in haren hoofde weerhouden is dan ook in deze instantie niet bewezen gebleven.

Op burgerrechtelijk gebied stelt de rechtbank vast dat enkel beklagde Noë door haar foutieve rijwijze causale schuld heeft aan het ongeval, zodat de aansprakelijkheid voor het ongeval en de eruit voortvloeiende schadelijke gevolgen lastens beklagde Noë dient gelegd te worden, geen fout in causaal verband met het ongeval in hoofde van de bestuurster Van Cauter aangetoond zijnde.

De vordering van de burgerlijke partij Van Cauter werd terecht toegekend ten belope van 50.000 F, onbenoemd provisioneel, evenals de aanstelling

van een deskundige.

De vordering van de burgerlijke partij intercommunale Intergem werd door de eerste rechter slechts ten belope van 26.270 frank toegekend om reden dat de betwiste bijstandskosten in het uurloon zouden begrepen zijn. Naar aanleiding van de beschadiging van de verlichtingspaal komt een complexe organisatie op gang waarbij zowel personeel als infrastructuur ingezet moeten worden. De omstandigheid dat een openbare dienst beschikt over functioneel gedecentraliseerde diensten met personeel dat specifiek werd aangenomen om o.m. het beheer en toezicht der wegen en de erbijhorende electromechanische infrastructuur uit te voeren brengt niet met zich mee dat de last hiervan door haar moet gedragen worden wanneer de schade veroorzaakt is door een fout van een derde. De begrotingscriteria gehanteerd in de BVVO-overeenkomst kunnen wel gehanteerd worden voor de schadebepaling in concreto conform art. 1382 B.W. gezien deze de meest billijke en adequate waarborgen biedt voor de vaststelling van de door de intercommunale Intergem geleden schade. De regels, vervat in voornoemde overeenkomst, moeten overeenkomstig de gevestigde rechtspraak beschouwd worden als een algemeen en toegepast gebruik om deze schade in deze materie op juiste wijze te schatten, nu deze gedetailleerde overeenkomst het resultaat is van een grondig onderzoek en discussie tussen verzekeringsmaatschappijen en overheid. Overigens is deze begrotingswijze voordeliger voor de schadeverwekker door een kostenbeperkende en tijdsbesparende afhandeling. Het aanrekenen van een forfait van 15% van de schadevergoeding voor algemene kosten overeenkomstig art. 16 van de BVVO-overeenkomst welke in principe alle administratiekosten vergoedt die een rechtstreeks gevolg zijn van de schade is billijk en redelijk. De burgerlijke vordering van de Intercommunale Intergem ten bedrage van 30.211 frank, is dan ook gegrond.

Gezien de hiernavolgende artikelen:

wet van 15 juni 1935, art.2, 11 tot 14, 21 tot 24, 31 tot 37, 40 en 41;
 wetboek van strafvordering art. 162, 174, 184, 190, 194, 211, 185, 191
 wet van 29 juni 1964, art. 8 § 1 gew.
 Wet 10.2.1994;
 wet van 5 maart 1952, art. 1;
 wetboek van strafrecht, art. 40, 418, 420;
 Burgerlijk wetboek, art. 1382 wet van 17 april 1878, art. 3 en 4
 Wetboek van strafrecht art. 44 en 45
 wet van 1 augustus 1985, art. 28 en 29
 gew. Wet 24.12.1993 art.3

Om die redenen, de rechtbank:

recht doende in graad van hoger beroep in politiezaken en op tegenspraak:
 verklaart de hogere beroepen toelaatbaar en erover beslissende:

Op strafrechtelijk gebied:

bevestigt het vonnis a quo in al zijn beschikkingen.

Op burgerrechtelijk gebied:
 bevestigt het vonnis a quo in al zijn beschikkingen wat betreft de vordering van de burgerlijke partijen Van Cauter Germaine en Noë Karin.

Doet voor het overige het vonnis a quo teniet en opnieuw wijzende:
 Veroordeelt de beklaagde Noë Karin om te betalen aan de burgerlijke partij S.V. Intergem intercommunale als schadevergoeding de som van 30.211 frank, te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 26 november 1994 tot op heden en vanaf heden met de gerechtelijke intresten en de kosten.

Verklaart zich onbevoegd om kennis te nemen van de vordering van de burgerlijke partij S.V. Intergem inter-

communale in zoverre deze gericht is tegen de rechtstreeks gedaagde Van Cauter Germaine.

Verwijst de zaak wat betreft de burgerlijke partij Van Cauter Germaine terug naar de eerste rechter.

Begroot de kosten van deze instantie aan de zijde van het Openbaar Ministerie in hun geheel op de som van 1.577 frank.

Veroordeelt de beklaagde Noë Karin tot een gedeelte hiervan groot 1.111 frank en legt het overige gedeelte dezer kosten groot 466 frank ten laste van de staat.

Aldus gewezen en uitgesproken in openbare terechtzitting van zesentwintig september negentienhonderd zevenennegentig.

...”

TRIBUNAL DE PREMIERE INSTANCE DE NIVELLES - 19 AOUT 1997

8ème Chambre

Siégeant: M. Desmette

Avocats: Mes Dumont loco Glansdorff et Ruttiens

SEDILEC C/CHEREF-KHAN & BAEYENS

Ligne électrique • Surplomb • Frottement avec branches d'arbre • Absence de force majeure • Défaut d'élagage • Responsabilité des propriétaires de l'arbre • Convention UPEA-CETS

Les branches d'un arbre situées sur un terrain privé ont sectionné une ligne électrique surplombant la propriété, un jour de grand vent.

Un vent dont les pointes maximales s'élèvent à 80 - 85 km/h ne constitue pas un cas de force majeure.

Le droit de surplomb prévu par la loi du 10 mars 1925 instaure à charge des propriétaires une sujétion en forme de servitude légale d'utilité publique.

Il n'est pas acquis que le distributeur aurait choisi une implantation inconsiderée de la ligne.

Il appartient à tout propriétaire de veiller à prendre des

Elektriciteitslijn • Boven privé-terrein • Wrijving met boomtakken • Geen overmacht • Gebrek aan snoeiwerk • Aansprakelijkheid van de eigenaars van de boom • Overeenkomst BVVO - CETS

Op een stormachtige dag hebben de takken van een boom, die zich op privé-terrein bevindt, een elektriciteitslijn die over de eigendom hing, doorgesneden.

Windsnelheden die maximaal oplopen tot 80 à 85 km per uur vormen geen overmacht.

Het recht om een elektriciteitslijn boven een privé-terrein te spannen, voorzien door de wet van 10 maart 1925, moet door de eigenaars gedoogd worden als een wettelijke erfdiensbaarheid van openbaar nut.

Het staat niet vast dat de verdeler een ondoordachte plaats voor ophanging van de lijn heeft gekozen.

mesures propres à éviter la mise en péril des lignes électriques sur sa propriété en procédant notamment aux éta-gages.

La somme réclamée sur base des critères de la convention UPEA-CETS est justifiée même si les défendeurs n'y ont pas adhéré.

Elke eigenaar moet zelf de nodige maatregelen treffen om te verbinderen dat de elektriciteitslijnen die over zijn ei-gendom hangen, beschadigd zouden kunnen worden.

Hij kan o.a. snoeien.

Het bedrag dat wordt georderd op basis van de criteria van de BVVO-CETS overeenkomst, is gerechtvaardigd, zelfs indien de verweerders niet tot die overeenkomst zijn toegetreden.

Attendu que la demande, recevable, a pour objet la condamnation des défendeurs à indemniser l'intercommunale Sedilec ensuite de la rupture d'une ligne électrique aérienne surplombant leur propriété sise à Wavre, avenue Dolimont, n° 8, événement survenu le 13 décembre 1989;

Attendu que du constat amiable établi le jour même, signé par l'un des défendeurs, il ressort que "un arbre a sectionné le câble PRS par suite de frottement prolongé";

Que l'intercommunale Sedilec adressa le 12 janvier 1990 un avis de sinistre à l'U.P.E.A. et le 25 janvier 1990 une lettre aux défendeurs et à leur assureur présumé, la Cie P.S. les informant de ce qu'elle tenait lesdits défendeurs responsables de l'accident; que les travaux de remise en état furent facturés aux défendeurs le 16 octobre 1991; que ces correspondances ne reçurent apparemment pas de réponse jusqu'à ce que, après que la Cie P.S. ait décliné son intervention le 18 février 1992 pour raisons contractuelles et que la demanderesse ait mis les défendeurs en demeure, ces derniers émirent par courrier du 12 mars 1992 des réserves, non autrement explicitées, sur leur responsabilité;

Attendu que selon l'I.R.M., les pointes maximales de vent dans la région concernée furent de 55 km/h. la nuit du 12 au 13 décembre 1989 et de 80-85 km/h la nuit suivante;

Qu'il n'y a pas là un phénomène exceptionnel et imprévisible dans nos

contrées, présentant le caractère de la force majeure, de laquelle le moyen tiré est donc à écarter;

Attendu que la loi du 10 mars 1925 sur l'énergie électrique instaure à charge des propriétaires une sujétion en forme de servitude légale d'utilité publique tenant à une telle destination de la distribution d'électricité;

Attendu qu'il n'est pas établi que la ligne électrique dont question imposerait de par son tracé, rectiligne et le moins coûteux, son implantation ou autrement des contraintes injustifiées aux défendeurs, lesquels ne sont pas non plus fondés à prétendre à son placement, beaucoup plus onéreux, en sous-sol;

Qu'il importe de relever que lorsque les défendeurs ont acheté (en 1978) le terrain en cause, sur lequel ils bâtirent leur habitation, la ligne électrique s'y trouvait déjà (cfr leurs conclusions principales page 1); qu'il est vraisemblable que la présence de cette ligne fut prise en compte dans la fixation du prix du bien pour les divers inconvénients qu'elle comporte;

Que l'on ne peut raisonnablement reprocher à l'intercommunale Sedilec de n'avoir pas conjecturé au moment du placement de la ligne les projets alors indéterminables des acquéreurs possibles de ce terrain concernant le développement futur de la végétation existante et venir; qu'il n'est pas acquis que l'intercommunale Sedilec aurait choisi une implantation inconsidérée de la ligne;

Attendu qu'il appartient à tout propriétaire de veiller à prendre les me-

sures propres à éviter la mise en péril des lignes électriques sur sa propriété, en procédant notamment aux éta-gages, étêtages et le cas échéant abat-tages requis à cet effet par la croissance et l'évolution de la végétation de son terrain;

Attendu qu'en négligeant de prendre ces mesures, les défendeurs ont commis une faute qui les oblige à en réparer les conséquences préjudiciables;

Attendu que la somme réclamée sur base des critères de la Convention UPEA - CETS est justifiée même si les défendeurs n'y ont pas adhéré; que ces critères permettent une évaluation correcte du dommage;

Qu'il est à rappeler par ailleurs que l'auteur d'une faute est tenu par le fait même de sa commission à en indemniser la victime et donc à faire le nécessaire en vue de la constatation et de l'évaluation du dommage; qu'avant l'intentement de la présente procédure, les défendeurs n'ont formulé aucune contestation de la somme réclamée;

PAR CES MOTIFS

Le Tribunal, statuant contradictoirement, Reçoit la demande et la déclare fondée;

..."

Remarque: Cette décision a été frappée d'appel.

Opmerking: Tegen dit vonnis werd beroep aange tekend.

VREDEGERECHT VAN HET KANTON LIER - 15 OKTOBER 1996

Zetelend: dhr. Marc Maes
Advocaten: mrs. Vrijdaghs en Diercxsens

c.v. IVERLEK T/ OP DE BEECK

**Schade aan hoogspanningslijn •
Mechanisch werktuig • Geen liggingsplan •
Geen lokalisatie • Nalatigheid •
Aansprakelijkheid van de aannemer •
Overeenkomst BVVO - CETS •
Toepasselijkheid t.o.v. niet-aangeslotenen
• Schadebegroting**

**Dommage à une ligne haute tension •
Engin mécanique • Absence de plan de
situation • Défaut de localisation •
Négligence • Responsabilité de
l'entrepreneur • Convention
UPEA-CETS • Applicabilité aux non-
adhérents • Evaluation des dommages**

Indien een aannemer die bij graafwerken een mechanisch werktuig gebruikt, niet beschikt over liggingsplannen op de werf en geen peilingen uitvoert, is hij nalatig en dus aansprakelijk voor de schade aan de hoogspanningskabel.

De overeenkomst BVVO-CETS biedt een garantie op objectiviteit.

Een schadebegroting die niet geprotesteerd wordt heeft alleszins waarde.

Lorsqu'un entrepreneur qui utilise un engin mécanique à l'occasion de fouilles ne dispose pas de plans de situation sur le chantier et n'effectue pas de sondages, il fait preuve de négligence et est donc responsable du dommage causé au câble à haute tension. La convention UPEA-CETS offre une garantie d'objectivité. Une évaluation des dégâts qui n'est pas contestée est parfaitement valable.

"...

met inachtneming van de beschikkingen der wetgeving op het gebruik der talen in gerechtszaken.

Gelet op de inleidende dagvaarding dd. 29 december 1995 en de later in het dossier van de rechtspleging gereangschikte akten.

Eiseres vordert betaling van de som van 48.629 F, te verhogen met de vergoedende interesten vanaf 31 augustus 1992 en de gerechtelijke interesten als vergoeding voor de beschadiging van een ondergrondse hoogspanningskabel te Londerzeel.

N.a.v. het schadegeval ondertekende verweerder een "minnelijke vaststelling zonder erkenning van aansprakelijkheid". Heeft verweerder hierdoor zijn aansprakelijkheid niet erkend, dan

heeft hij wel de daarin vermelde materiële feiten bevestigd.

Zo blijkt uit het document dat de schade veroorzaakt is door een graafmachine (punt 8 van het stuk), bediend door verweerder of een aangestelde (punt 11).

Verweerder kan dan ook niet meer betwisten dat hij de beschadiging heeft veroorzaakt.

Het is dan ook aan verweerder om aan te tonen dat hij alle redelijke voorzorgsmaatregelen heeft genomen om de beschadiging te vermijden.

Verweerder heeft bevestigd dat er geen liggingsplannen waren op de werf op het ogenblik van de vaststelling en evenmin toont hij aan dat hij peilingen heeft uitgevoerd alvorens graafwerken uit te voeren. De oorzaak van de schade ligt dan ook in de nalatigheid van

verweerder, die aldus aansprakelijk is.

Eiseres steunt wat de omvang van de vordering betreft op een afrekening dd. 10 november 1992.

Deze afrekening is gemaakt volgens het akkoord gesloten tussen de BVVO (voor de verzekeringsmaatschappijen) enerzijds en CETS of Figas (voor de elektriciteitsmaatschappijen) anderzijds, wat op zich reeds een garantie op objectiviteit biedt, ook al is deze overeenkomst niet tegenstelbaar aan verweerder.

Ook al is dit stuk geen factuur omdat ze geen overeenkomst tussen partijen bevestigt, dan heeft ze alleszins waarde als schadebegroting en is de afwezigheid van protest wel betekenisvol.

Tenslotte wijst niets erop dat de begroting overdreven is of niet beant-

woordt aan de werkelijke schade.

OM DEZE REDENEN

Verklaren de vordering ontvankelijk en gegrond.

De vordering is dan ook gegrond.

rechtdoende op tegenspraak.

..."

TRIBUNAL DE PREMIERE INSTANCE DE NEUFCHATEAU - 5 FEVRIER 1997

Siégeant: Mmes. Barbier & Moreau, MM. Bernard & Buren

Avocats: Mes Gribomont et Michel

NEY - LA PRESSE LUXEMBOURGEOISE C/ s.a. ELECTRABEL

**Domage aux installations électriques •
Indemnisation • Convention UPEA-CETS
• Applicabilité aux non-adhérents**

**Schade aan elektrische installaties •
Vergoeding • Overeenkomst
BVVO-CETS • Toepasselijkheid t.o.v.
niet-aangeslotenen**

Rien n'empêche le juge de se référer au mode d'évaluation du dommage - en ce compris les charges administratives - tel que fixé par la convention UPEA-CETS. Le montant réclamé ne paraît pas surfait. Il ne serait pas réaliste d'obliger la partie civile à produire un relevé détaillé de ce type de charges alors que le mode d'évaluation, sans recours à l'expertise, constitue une économie de moyens pour la partie civile comme pour le prévenu.

Niets verbindt de rechter om te verwijzen naar de wijze van evaluatie van schade -met inbegrip van de administratiekosten- zoals dit werd vastgelegd in de overeenkomst BVVO-CETS. Het gevorderde bedrag lijkt niet overdreven. Het zou niet realistisch zijn om de burgerlijke partij te verplichten een gedetailleerde staat van dit soort kosten te maken, terwijl de wijze van evaluatie, zonder tussenkomst van een expert, een besparing van middelen betekent zowel voor de burgerlijke partij als de beklagde.

"...

Pour entendre statuer sur l'appel interjeté par la deuxième et troisième citées, d'un jugement rendu par le tribunal de police d'arrondissement de Neufchâteau, statuant contradictoirement en date du 28 juin 1996 sur les intérêts civils réservés par le jugement de son siège en date du 10 mai 1996; Condamnait le prévenu in solidum avec son civilement responsable la s.a. La Presse Luxembourgeoise à payer à la partie civile la s.a. Electrabel la somme de 23.301 (vingt-trois mille trois cent un) francs majorée des intérêts compensatoires au taux légal depuis le 07 mars 1995 sur cette somme et sur 49.120 francs du premier décembre 1995 jusqu'au 27 juin 1996, des intérêts judiciaires depuis le 28 juin 1996 jusqu'à l'entier paiement et des dépens;

LE TRIBUNAL,
(...)

Attendu que les appelants font grief au premier juge de les avoir condamnés à indemniser la partie civile de la majoration forfaitaire qu'elle réclamait en réparation du préjudice subi suite au bris du poteau lors de l'accident survenu le 7 mars 1995 et dont le prévenu avait été déclaré responsable; Attendu qu'il est de principe que la victime d'un accident est en droit d'obtenir réparation de l'entière du préjudice subi; Attendu que les appelants tout en admettant que la partie civile doit se retrouver dans la situation pécuniaire qui était la sienne avant la survenance du dommage et que ce dommage comprend en l'espèce le coût de la réparation soit main-d'oeuvre, matériel, déplacements et utilisations d'engins, contestent cependant le mode d'éva-

luation forfaitaire que la partie civile entend voir utiliser pour récupérer ce qu'elle considère comme la totalité de son préjudice; Attendu que le détail de la réclamation de la partie civile renseigne qu'outre les frais de réparation sensu stricto, comprenant la fourniture du poteau remplacé, la main d'oeuvre de sa mise en place et l'utilisation de machines lourdes (excavateur et camion-grue) il est réclamé en sus 15% à titre de majoration pour appointés et frais généraux; Attendu que ce mode d'évaluation des frais supportés par la partie civile lors de ce type de sinistre a fait l'objet d'une convention entre l'Union Professionnelle des Entreprises d'Assurances et les Entreprises d'électricité, prévoyant cette procédure standardisée d'évaluation; Que cette convention n'est bien sûr

par opposable aux appelants mais est cependant régulièrement appliquée par les tribunaux dans des situations similaires;

Attendu que le recours à l'évaluation forfaitaire de la valeur d'un dommage n'est pas nécessairement à exclure et est pratiqué chaque fois que les parties et/ou le tribunal ne peuvent chiffrer une compensation par référence à des valeurs numériques et pour autant que la réalité du préjudice soit prouvée;

Attendu qu'il n'est pas contestable que chaque sinistre oblige la partie civile - outre les frais de la réparation des dégâts - à de multiples démarches lui occasionnant des frais qui ne sont exposés qu'en raison de la survenance de l'accident;

Que non seulement la partie civile est souvent amenée à devoir intervenir dans l'urgence pour maintenir le réseau en état de fonctionnement mais doit également faire face à des charges d'ordre administratif; que s'il est vrai que le prévenu ne peut-être ici tenu d'intervenir en raison de la multiplicité des sinistres et pour lesquels sa responsabilité n'est nullement engagée le

mode d'évaluation des sommes réclamées est justement personnalisé puisqu'il constitue un pourcentage du montant du coût des réparations dues par le prévenu;

Que ce mode de calcul et le taux furent d'ailleurs convenus par les parties (Cies d'assurances et Sociétés d'Electricité) dans le souci de ne léser aucune d'elles, les intérêts étant pourtant divergents;

Attendu que le fait que les appelants, et, de leur compagnie d'assurances n'aient pas souscrit cette convention ne permet pas pour autant de conclure que la partie civile ne serait pas fondée à réclamer le forfait;

Qu'en effet en faisant droit à la demande de la partie civile le premier juge ne se fonde pas sur une relation contractuelle mais que pourtant rien ne l'empêche de se référer à ce mode d'évaluation pour l'appliquer à la situation concrète opposant les parties;

Que le montant réclamé ne paraît d'ailleurs pas surfait par rapport aux frais occasionnés par l'accident et par les travaux de réparation; qu'il ne serait pas réaliste d'obliger la partie civi-

le à produire un relevé détaillé de ce type de charges alors que le mode d'évaluation, sans recours à l'expertise, constitue une économie de moyens pour la partie civile comme pour le prévenu;

PAR CES MOTIFS,
statuant contradictoirement,
en degré d'appel,
Reçoit l'appel,
Le dit non fondé,
Confirme la décision entreprise,
..."

Opmerking: Deze beslissing genomen in graad van hoger beroep heeft op verzoek van de partijen Ney en "La Presse Luxembourgeoise" het voorwerp uitgemaakt van een voorziening in Cassatie. De eis werd verworpen wegens gebrek aan middel.

Remarque: cette décision rendue en degré d'appel a fait l'objet d'un pourvoi en Cassation à la demande des parties Ney et "La Presse Luxembourgeoise". Le pourvoi a été rejeté faute de moyen.

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE HASSELT - 24 MAART 1986

Iste Kamer

Zetelend: dbr. Raskin, voorzitter, bh Rotsaert en Penders

Advocaten: mrs. Salaets en Geyskens

SNOEKS T/ s.v. INTERELECTRA - PIETERS & JACOBS

Ingesloten en bebouwd perceel • Recht van uitweg • Aansluitkabel elektriciteit in wegzate • Accessorium van recht van uitweg • Geen verzwaring van erfdiensbaarheid • K.B. tot verklaring algemeen nut: niet vereist • Geen vergoedingsplicht.

Parcelle enclavée et bâtie • Droit de passage • Câble de raccordement électrique enfoui en voirie • Accessoire au droit de passage • Absence de renforcement de servitude • A.R. de déclaration d'utilité publique: non requis • Pas d'obligation d'indemnisation.

Wanneer een bebouwd perceel ingesloten is, is er een wettelijke erfdiensbaarheid van uitweg ten gunste van de verdeler. De aansluiting op het elektriciteitsnet in de wegzate is een accessorium van het recht van uitweg en

Lorsqu'une parcelle enclavée est bâtie, il existe une servitude légale de passage dans le chef du distributeur. Le raccordement au réseau électrique enfoui en voirie est un accessoire au droit de passage et n'alourdit pas la servitu-

vormt geen verzwaring van de bestaande erfdienstbaarheid. Een K.B. tot verklaring van het algemeen nut voor de aanleg van de kabel is niet vereist gezien er enkel een privaat belang is. De vergoedingsplicht overeenkomstig art. 17 van de wet 10 maart 1925 vindt hier geen toepassing, temeer er geen schade of nadeel is in hoofde van de eigenaar van het lijdend erf.

de existante. Un A.R. de déclaration d'utilité publique pour la pose du câble n'est pas requis, étant donné qu'il s'agit uniquement d'un intérêt privé.

L'obligation d'indemnisation prévue par l'art. 17 de la loi du 10 mars 1925 n'est pas applicable, d'autant plus qu'il n'existe aucun dommage ou inconvénient dans le chef du fonds servant.

"...

Probleemstelling

Appellant is eigenaar van de percelen sectie D, nrs. 244/B en 253/A gelegen te Hechtel-Eksel, ter plaatse Dennenstraat. De konsoorten Pieters-Jacobs zijn onverdeelde eigenaars van het achtergelegen perceel 257/D, waarop een buitenverblijf gebouwd werd.

Toegang tot het ingesloten perceel met buitenverblijf wordt genomen via een uitweg die loopt over de percelen voornoemd van appellant.

Appellant betwist het bestaan van die uitweg niet.

Hij dagvaardde op 16 september 1982 eerste geïntimeerde omdat deze in de ondergrond van zijn percelen, namelijk in de zate van de uitweg, een ondergrondse elektriciteitsleiding naar het buitenverblijf van de konsoorten Pieters-Jacobs had aangelegd en dit ondanks voorafgaand ter kennis gebracht bezwaar van appellant. Appellant vorderde de wegruiming van de aangebrachte ondergrondse leiding wegens ongeoorloofde verzwaaring van de erfdienstbaarheid.

Eerste geïntimeerde betwistte de bevoegdheid van de vrederechter en bevoegde ondergeschikt dat de leiding in kwestie niet door haar maar door mevrouw Jacobs zou zijn aangelegd en dat appellant toen geen protest heeft laten horen.

Bij vonnis van 28.04.1983 vroeg de vrederechter om toelichting omtrent de vraag of het in zake gaat om een loutere aansluiting op het elektriciteitsnet van de eigenaar van een ingesloten perceel, dan wel om een werk aan het distributienet, waarover de wet van 10.03.1925 spreekt.

De debatten werden heropend.

Bij exploit van dagvaarding, betekend

op 12 juli 1983 door gerechtsdeurwaarder P. Vandebek uit Hasselt, riep appellant tweede geïntimeerde in tussenkomst en gemeenverklaring, gezien zij de eigenares was van het goed, waarheen de elektrische leiding werd getrokken.

Bij verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst, neergelegd ter griffie op 15.03.1984, kwamen de geïntimeerden onder 3 tot en met 7 tussen, omdat zij samen met tweede geïntimeerde onverdeelde mede-eigenaars zijn van het ingesloten erf.

Partijen hebben vervolgens geconcludeerd:

1. appellant

- dat de elektriciteitsleiding, die een loutere aansluiting op vraag van de ingesloten eigenaar gold, een verzwaaring van de erfdienstbaarheid uitmaakte, gezien het bestaande recht van doorgang (= een niet voortdurende erfdienstbaarheid) thans tot een (zwaarder te dragen) voortdurende servitude uitgroeit;

- dat hij nooit heeft ingestemd met de aanleg van de leiding;

- dat hij alleszins gerechtigd is op een vergoeding;

2. geïntimeerden

- dat het inderdaad om een aansluiting op het elektriciteitsnet van een ingesloten goed gaat;

- dat appellant met de werken instemde en pas veel later is begonnen protesteren;

- dat appellant misbruik van recht pleegt door de wegruiming te vragen van iets wat als accessorium van de (niet betwiste) erfdienstbaarheid van doorgang dient erkend;

- dat appellant tot een schadevergoeding van 25.000 F dient veroordeeld wegens roekeloos en tergend geding.

Het bestreden vonnis zegt:

- dat de vrederechter bevoegd is om

te oordelen over deze betwisting over een ja dan neen bestaan van een verzwaaring van het recht van doorgang (artikel 591, 3^{oo} Gerechtelijk Wetboek);

- dat gezien de hoger omschreven aard van de betwisting de vordering opzichtsens huidige eerste geïntimeerde onontvankelijk is;

- dat het aansluiten op het elektriciteitsnet van een bewoond goed op een ingesloten perceel heden ten dage als een onmisbaar accessorium van de bestaande erfdienstbaarheid moet worden aanzien, temeer daar appellant op geen enkele wijze gehinderd wordt door de aansluiting in kwestie;

- dat de eis in schadevergoeding en de tegeneis wegens roekeloos en tergend geding ongegrond zijn "... gezien de aard van de betwisting...";

- dat de proceskosten lastens huidige appellant weerhouden worden.

Appellant verzoekt in beroep om toekenning van zijn oorspronkelijke vordering in gedwongen verwijdering van de aansluiting onder verbeurte van een dwangsom van 500 F per dag, meer de betaling van een schadevergoeding van 25.000 F. Appellant vordert in subsidiaire orde een billijke schadevergoeding in geval de rechtbank de leiding niet zou doen wegruimen.

Eerste geïntimeerde houdt voor dat de vrederechter -wat haar betreft- onbevoegd was en stelt daartoe incidenteel beroep in. Tweede tot en met zevende geïntimeerden vragen bevestiging van de opzichtsens hen op hoofdeis gedane uitspraak. Zij stellen incidenteel beroep in terzake van hun afgewezen tegeneis, welke zij thans -wegens het roekeloos en tergend karakter van het hoger beroep- begroten op 75.000 F. In rechte

De vrederechter achtte zich terecht

bevoegd om kennis te nemen van de gestelde eis. Artikel 591, 3° Gerechtelijk Wetboek is terzake duidelijk en eerste geïntimeerde, die als bewaarder en uitbaatster van het elektriciteitsnet direkt betrokken en belanghebbende partij is bij de gerezen betwisting tussen aangelanden in verband met het al dan niet verzwaard zijn van de bestaande erfdiensbaarheid, werd dan ook terecht betrokken in de procesvoering, die voor de specifiek bevoegde rechter werd ingeleid. Het incidenteel beroep van eerste geïntimeerde is derhalve ongegrond. De door de eerste rechter uitgesproken onontvankelijkheid van de vordering opzichtens eerste geïntimeerde weerhoudt de rechtbank niet.

Appellant heeft het nodig belang en de nodige hoedanigheid om te procederen tegen eerste geïntimeerde die toch bewaarder en uitbaatster is van het elektriciteitsnet en dus direkt betrokkene is bij de gerezen betwisting. Partijen spreken ten onrechte over het bestaan van een recht van doorgang voordelens de eigenaars van het perceel 257/D, gezien uit de overgelegde processtukken blijkt dat het om een ingesloten perceel gaat, hetwelk een recht van uitweg heeft.

Geïntimeerden ontkennen niet dat er door hun tussenkomst een ondergrondse elektriciteitsleiding werd aangelegd in de zate van de bestaande servitudeweg, lopend van de Dennenstraat naar het buitenverblijf van geïntimeerden 2 tot en met 7 vele jaren geleden, opgetrokken op het ingesloten perceel 257/D.

De aanleg van deze ondergrondse leiding acht de rechtbank geen verzwaaring van de bestaande erfdiensbaarheid. De eerste rechter besliste terecht. Het recht van uitweg is in het Burgerlijk Wetboek ingeschreven ten einde "... het normale gebruik van zijn eigendommen naar de bestemming ervan..." mogelijk te maken (artikel 682 B). Algemeen wordt aangenomen dat het woord "bestemming" een ruime betekenis heeft en daartoe wordt ondermeer ook bewoning gerekend, wanneer - zoals in casu - blijkt dat er op het ingesloten perceel een woning mocht worden opgericht (zie stuk 2 -

bewijsstukken - geïntimeerden Pieters-Jacobs).

Zonder de elementaire nutsvoorzieningen als water en elektriciteit is het ingesloten en bebouwde goed van geïntimeerden onder 2 tot en met 7 economisch waardeeloos en niet benutbaar. Derhalve dient - analoog met wat in artikel 969 B.W. te lezen staat terzake van het recht van overgang - de ondergronds aangelegde elektriciteitsleiding, die appellant overigens helemaal niet hindert - hij bewijst dit alleszins niet, noch biedt dit aan te bewijzen - beschouwd te worden als een noodzakelijk, onontbeerlijk en onmisbaar accessorium van het niet betwiste recht van uitweg (Derine en anderen, Zakenrecht, I, B, nr. 397; Lindemans, Erfdiensbaarheden, A.P.R. nr. 956), zodat er geen sprake is van verzwaaring van een bestaande erfdiensbaarheid.

Appellant laat gelden dat de aangebrachte leiding de aard van de erfdiensbaarheid verandert, namelijk in plaats van een niet-voortdurende erfdiensbaarheid moet nu een voortdurende erfdiensbaarheid gedoogd worden, hetgeen een bewijs van het onaanvaardbare van de aangebrachte leiding zou uitmaken. De redenering van appellant is evenwel niet steekhoudend, gezien het onderscheid hogergenoemd in het Burgerlijk Wetboek enkel terug te vinden is voor erfdiensbaarheden, die door 's mensen toedoen gevestigd worden, terwijl er in casu sprake is van de door de wet gevestigde servitude van uitweg. Appellant legt tussen zijn stukken een afschrift van een vonnis van deze rechtbank neer, waarin de verwijdering van een kabel voor elektriciteitstoevoer naar een stacaravan werd bevolen, en beroept zich - in pleidooi - op dit precedent om de door hem gestelde eis ook gegrond te horen verklaren. Appellant verliest evenwel uit het oog dat in casu een elektriciteitskabel ingegraven werd in de zate van een bestaande en niet-betwiste uitweg, terwijl in de betwisting, waarnaar gerefereerd wordt, een elektriciteitskabel (bovengronds) over andermans eigendom werd gelegd, zonder dat er sprake was van enig recht om

over de eigendom uitweg of overgang te nemen. Er is dus geen sprake van een precedent...

Tenslotte stelt appellant dat de ondergrondse leiding in kwestie enkel zou kunnen aangelegd worden na uitvaardiging van een K.B., waaruit het algemeen belang van de aanleg zou blijken. Appellant vergist zich, daar er in casu enkel in het private belang van de geïntimeerden twee tot en met zeven werd gehandeld en wel binnen de marge van het bestaande recht van uitweg, zoals hoger verduidelijkt.

Gezien er geen sprake is van een wederrechtelijke verzwaaring van de bestaande erfdiensbaarheid, is er geen grond om de wegruiming van de ondergrondse leiding te bevelen, noch om een schadevergoeding naar aanleiding van de aanbrengring en wegruiming van de leiding toe te kennen. Appellant vraagt subsidiair om toekenning van een billijke vergoeding "... overeenkomstig de wet van 10 maart 1925 inzake de verdeling van elektrische energie...".

Deze wet kan geen rechtsgrond uitmaken om geïntimeerden 2 tot en met 7 te veroordelen tot het gevraagde. Artikel 17 van de genoemde wet spreekt over een vergoedingsplicht in hoofde van de maatschappijen die de elektriciteit verdelen. De eis is dus opzichtens geïntimeerden twee tot en met zeven ongegrond.

Ook eerste geïntimeerde is in casu niet tot enige vergoeding gehouden, omdat appellant geen nadeel, geen schade in zijn hoofde bewijst (artikel 17 - wet 10.03.1925). De leiding werd ondergronds aangelegd en wel in een strook grond die als uitweg dienstig is voor het ingesloten perceel van geïntimeerden twee tot en met zeven.

De leiding, die als een accessorium van het recht van uitweg geldt, kan er slechts behouden blijven zolang de uitweg wegens ingeslotenheid blijft bestaan. Uit geen enkel gegeven blijkt dat appellant stoornis ondervindt van of minder gebruik kan maken van zijn eigendom door de voorhanden zijnde leiding, zodat zijn eis in schadevergoeding opzichtens eerste geïntimeerde ongegrond is.

Dit alles betekent dat het hoger beroep van appellant volledig ongegrond is.

Geïntimeerden twee tot en met zeven vorderen een schadevergoeding van 75.000 F wegens tergend en roekeloos geding en hoger beroep.

De rechtbank wijst deze eis af, omdat appellant gerechtigd is zijn standpunt in verband met de omvang van de erfdiensbaarheid op zijn goed voor te leggen aan de rechter en omdat geenszins blijkt dat hij daarbij ongehoord en tegen beter weten in zou hebben geprocedeerd. Het feit dat partijen al vroeger tegen elkaar procedeerden is op zichzelf geen bewijs van het tergend en roekeloos karakter

van huidig geding en/of hoger beroep, zodat het incidenteel beroep van geïntimeerden twee tot en met zeven ongegrond is.

Gezien zowel het hoofdberoep als de incidentele beroepen ongegrond zijn, wordt het bestreden vonnis bevestigd. Appellant is de in het ongelijk gestelde partij in de zin van artikel 1047 Gerechtelijk Wetboek. Hij heeft de betwisting in beroep aanhangig gemaakt en krijgt ongelijk. Hij dient de proceskosten van de procedure in beroep te dragen.

Gelet op de voorschriften van de artikelen 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken die nageleefd werden.

OM DEZE REDENEN,

DE RECHTBANK,

zetelende in graad van beroep, na erover beraadslaagd te hebben, uitsprekende in openbare zitting en op tegenspraak, alle strijdige besluiten als ongegrond afwijzend.

Ontvangt het hoofdberoep en de incidenteel hoger beroepen.

Verklaart zowel het hoofdberoep als de incidenteel hoger beroepen ongegrond.

Bevestigt het bestreden vonnis.

..."

COUR D'APPEL DE MONS - 15 MAI 1997

8ème Chambre

Siègeant: M. Chevalier

Avocats: Mes Delvaux et Ignace

s.a. ELECTRABEL C/ TALMAT

Limiteur de puissance • Reconnaissance de dette • Non-respect de délais de paiement • Exception d'inexécution • Défaut d'urgence

Par sa signature d'un plan de paiement précisant qu'un limiteur de puissance reste placé jusqu'au paiement total de la dette le consommateur admet la validité du recours à l'exception d'inexécution dans le chef du distributeur en cas de non-respect des délais de paiement octroyés. L'ordonnance rendue en référé et ordonnant le rétablissement de l'énergie est mise à néant faute d'urgence.

Vermogensbegrenzer • Schulderkenning • Niet-naleving van afbetalingstermijnen • Exceptie van niet-uitvoering • Gebrek aan hoogdringendheid

Door het onderschrijven van een afbetalingsplan met vermelding dat een vermogensbegrenzer zal geplaatst worden tot op het ogenblik van betaling van de ganse schuld, erkent de verbruiker de geldigheid van verhaal bij niet-naleving van de afbetalingstermijnen, behoudens bij niet-uitvoering van de overeenkomst in hoofde van de verdeler. De regeling in kortgeding die aanleiding gaf tot herstel van de oorspronkelijke toestand verviel bij gebrek aan hoogdringendheid.

"...

La Cour, après avoir délibéré, rend l'arrêt suivant:

Vu la requête d'appel déposée le 28 juin 1996 au greffe de la cour de céans;

Vu, en copie conforme, l'ordonnance rendue le 18 juin 1996 par le juge des référés au tribunal de première instance de Charleroi;

Vu les conclusions déposées au greffe:- pour l'appelante le 30 septembre

1996:- pour l'intimée le 4 octobre 1996; Attendu que l'appel, interjeté dans les forme et délai légaux, est recevable; Attendu que le 23 mai 1996, l'appelante interrompit ses fournitures de gaz et d'électricité à la résidence de l'intimée,

sous réserve d'un minimum d'électricité:

Attendu que le même jour, l'intimée se reconnut débitrice envers l'appelante d'une somme, non contestée, de 290.162 F., « pour consommation impayée à ce jour » et s'engagea à effectuer des versements mensuels de 2.000 F. dès le 10 juin 1996 (cf. dossier de l'appelante, pièce n°1);

Attendu que le document qui fut soumis à l'intimée à cette occasion énonça en outre que: « Le limiteur reste placé jusqu'au paiement total de la dette ainsi que le gaz reste fermé »;

Attendu qu'en signant ce document, après avoir écrit de sa main un « lu et approuvé », l'intimée a admis la validité du recours à l'exception d'inexécution,

renonçant à en contester l'application aussi longtemps que sa dette ne serait pas entièrement apurée;

Attendu qu'en procédant comme elle le fit, l'appelante n'a pas manqué à la bonne foi; qu'il ne peut lui être fait grief d'avoir poursuivi ses fournitures d'énergie malgré le non-respect par l'intimée de divers plans de paiement successifs, dès lors qu'à plusieurs reprises l'attention de celle-ci avait été attirée par écrit sur la sanction à laquelle elle s'exposait (cf. par ex., les reconnaissances de dette signées les 11 juillet 1989 et 23 janvier 1991, dossier de l'appelante, pièces n°4, 5);

Attendu qu'il suit des considérants ci-dessus qu'il n'y avait aucune urgence à agir en justice, dès le 28 mai 1996,

pour voir rétablir l'alimentation en gaz et en électricité; que l'arriéré n'est pas apuré à ce jour;

PAR CES MOTIFS,
LA COUR,

Statuant contradictoirement,
Déclare l'appel recevable et fondé;
Met à néant l'ordonnance attaquée, sauf en tant qu'elle déclare la demande introductive d'instance recevable;
Réformant;
Déclare la demande de l'intimée non fondée;

..."

TRIBUNAL DE PREMIERE INSTANCE DE CHARLEROI - 28 NOVEMBRE 1996

5ème Chambre

Siègeant: M. Resteau

Avocats: Me Frèrejean loco Delvaux

s.a. ELECTRABEL C/ WAUTTIEZ

Manipulation frauduleuse des compteurs de gaz et d'électricité • Reconnaissance écrite des faits • Remise en état des installations • Calcul des consommations

La contestation ultérieure relative à une fraude reconnue par un écrit obtenu sans que le consentement de son rédacteur n'ait été vicié n'est pas fondée.

Sont justifiées tant les sommes réclamées pour la réparation des compteurs que la méthode de calcul utilisée pour évaluer l'énergie fraudée qui apparaît être établie sur des critères suffisamment objectifs.

Manipulatie van gas- en elektriciteitsmeter • Schriftelijke erkenning van de feiten • Herstel van de schade aan de installaties • Berekening van het verbruik

De latere betwisting van een schriftelijke erkende fraude, zonder vaststelling van een gebrek t.a.v. de instemming van de opsteller, is ongegrond.

Zowel de teruggevorderde bedragen voor de herstelling van de meters als de op objectieve criteria gesteunde berekeningsmethode om de ontdoken energie te ramen, zijn gerechtvaardigd.

...

Vu:

- le jugement prononcé le 22 septembre 1993 par la 2ème chambre civile de ce Tribunal et la procédure antérieure;
- l'ordonnance de distribution du 25 septembre 1995 et celle du 21

février 1996;

- les conclusions de la demanderesse visées au greffe des rôles le 11 mai 1995;
 - le dossier de la demanderesse;
- Entendu à l'audience publique du 11 octobre 1996 le conseil de la demanderesse en sa plaidoirie;
- Attendu qu'à cette audience les défen-

deurs n'ont pas comparu bien que régulièrement avisés de la fixation de la cause sur base de l'article 751 du code judiciaire;

Attendu qu'il convient de rappeler que la demande tend à obtenir la condamnation des défendeurs au paiement de la somme de 192.037.-FB augmentée des intérêts, représentant d'une part la

réparation des dommages occasionnés aux compteurs de gaz et d'électricité et d'autre part le coût de l'énergie fraudée entre 1982 et 1986;

Attendu que la cause a été contradictoirement distribuée par Monsieur le Président du tribunal à la 5ème chambre et remise pour plaidoirie à l'audience du 11/ 10/ 1996;

Que le caractère contradictoire de la fixation et de la remise en assure leur régularité;

Attendu que la demanderesse ne peut toutefois requérir un jugement réputé contradictoire ainsi qu'elle l'a fait à l'audience du 11/10. (après avoir été invité par le tribunal à s'expliquer à cet égard), puisque les conditions de l'article 751 du Code judiciaire ne sont plus réunies en l'espèce;

Que la remise sous le bénéfice de cette disposition n'étant envisagée par le législateur que dans l'hypothèse visée au §2, à savoir lorsque la remise intervient au sein de la même chambre dans les conditions énoncées par cet article;

Qu'en outre la distribution de la cause devant la 5ème chambre après la fixation sur pied de cette disposition devant la 1ère chambre bis constitue une nouvelle étape dans la procédure;

Que ce jugement sera dès lors prononcé par défaut;

Attendu que tant le technicien de la demanderesse que les verbalisants constatèrent le 5/ 11/ 1986 au domicile des défendeurs des traces de manipulations des compteurs de gaz et d'électricité ⁽¹⁾;

Que la défenderesse a reconnu le lendemain dans une déclaration écrite les

faits de fraude;

Qu'aucun élément ne démontre que le consentement de la défenderesse aurait été vicié par des pressions effectuées sur elle par un représentant de la demanderesse;

Qu'enfin il faut relever que les défendeurs étaient les premiers occupants de cet immeuble et que l'on n'entrevoit pas dès lors quelle autre personne aurait pu être à l'origine des indices sérieux des détériorations constatées;

Attendu que les défendeurs font valoir qu'ils ont acquis un poêle à bois en octobre 1983, élément qui expliquerait la diminution de leur consommation;

Que d'une part ils ne déposent aucune pièce pour justifier de cet achat et d'autre part ce dernier ne permet pas, compte tenu des éléments de faits dont le tribunal a connaissance ainsi que des indices de fraudes relevés ci-dessus, de justifier une telle baisse de consommation ⁽²⁾;

Attendu qu'il est ainsi démontré que les défendeurs ont acquis frauduleusement de l'énergie;

Attendu que le mode de calcul utilisé par la demanderesse dans ses conclusions additionnelles après réouverture des débats pour évaluer l'énergie fraudée apparaît être établi sur des critères suffisamment objectifs pour pouvoir être retenu ⁽³⁾;

Que les défendeurs n'ont d'ailleurs plus contesté d'une manière motivée les derniers éclaircissements à cet égard donnés par la demanderesse;

Attendu qu'en conséquence la demande apparaît fondée;

PAR CES MOTIFS,
LE TRIBUNAL,
statuant par défaut,

Ecartant toutes conclusions plus amples ou contraires,

Reçoit la demande, la déclare fondée.

En conséquence, condamne les défendeurs à payer à la demanderesse la somme (...)

Dit n'y avoir lieu à l'exécution provisoire du présent jugement.

..."

(1) et notamment pour le compteur de gaz: la manipulation du scellé de la glace de protection, des griffes sur la plaque signalétique de la minuterie, les rouages indiquant les quantités endommagés pour le compteur d'électricité: côté droit de la coiffe endommagé, joint d'étanchéité endommagé face au disque,...

(2) 39% de consommation de gaz en 1981 par rapport à une consommation moyenne de 5.826 m3 réalisée entre 1978 et 1980.

(3) en ce qui concerne l'électricité: calcul de la consommation moyenne par jour sur base d'une période non-litigieuse suffisamment longue puis application de cette moyenne à la période litigieuse, déduction faite de ce qui a été payé par les défendeurs - pour la consommation de gaz: idem mais pondéré de surcroît par l'évolution des températures.

TRIBUNAL DE COMMERCE DE NIVELLES - 11 SEPTEMBRE 1997

*Siégeant: MM. D'Hoore, Delhaye et Larbuisson
Avocats: Mes Sanchez loco Glansdorff et Clavie loco Trauscht*

SEDILEC C/ s.a. DISALI

**Facturation erronée • Rectification •
Demande reconventionnelle en
dommages et intérêts • Expertise •
Absence d'erreur inexcusable dans le
chef du distributeur**

**Verkeerde facturering • Rechtzetting •
Tegeneis in schadevergoeding •
Expertise • Geen onverschoonbare
dwaling in hoofde van de verdeler**

Une erreur de relevé a abouti à une facturation complémentaire.

Suite à une expertise judiciaire la facture rectificative du distributeur a été réduite et les parties ont ramené leur demande au chiffre retenu par l'expert, réclamé à titre principal par le distributeur et à titre reconventionnel par le client.

Le Tribunal estime qu'il est fatal statistiquement que des erreurs matérielles de relevé se soient produites et qu'elles se produiront encore à l'avenir. Si erreur il y a eu, elle est excusable. La demande reconventionnelle n'est pas fondée, celle-ci présupposant un dommage.

En l'espèce, le dommage n'avait aucune cause illicite. Au contraire, le consommateur aurait pu aisément se rendre compte de l'erreur et, en vertu du principe de bonne foi, aurait dû interpeller le distributeur.

Een vergissing bij de opname heeft geleid tot een aanvullende facturering. Nadat een gerechtelijke expertise werd uitgevoerd, is de rechtzettingsfactuur van de verdeler verminderd. De partijen hebben hun vordering berleid tot het cijfer dat de expert heeft weerhouden. Het bedrag werd als hoofdeis gesteld door de verdeler en als tegeneis door de abonnee.

De rechtbank is van oordeel dat het statistisch gezien niet anders kan dan dat er materiële opnamevergingen worden begaan en nog zullen worden begaan in de toekomst. Als er al een vergissing is gebeurd, dan is deze verschoonbaar. De tegenvordering is niet gegrond, vermits er in dat geval schade moet zijn.

In dit geval had de schade geen enkele onrechtmatige oorzaak. Integendeel, de gebruiker had gemakkelijk de vergissing kunnen vaststellen en had op grond van de goede trouw, de verdeler moeten interpeleeren.

“... ”

1. Antécédents en fait:

Attendu que les faits et dires pertinents de la cause sont les suivants:

Depuis une date non précisée, l'association intercommunale coopérative Sedilec fournit le courant électrique consommé par un magasin de grande surface exploité à l'enseigne Unic par la sprl Everton à l'adresse 35 rue du Pont-au-Lin à Grez-Doiceau;

Ce fonds de commerce est ensuite cédé à la s.a. Disali, laquelle en vue de son exploitation, conclut le 1er octobre 1986 une convention d'approvisionnement en énergie électrique avec la demanderesse;

Il est dit qu'en 1989 et encore en 1990, certaines installations frigorifiques

sont mises hors d'usage;

En juin 1991, la s.a. Disali cède à son tour son fonds de commerce à la s.a. GB-INNO-BM;

Le 11 septembre 1991, la demanderesse expose qu'il a été compté une révolution trop peu sur le compteur à cinq roues desservant l'installation en manière telle que pour la période allant du 21 avril 1987 au 12 avril 1991, il n'y a pas eu prise en compte d'une consommation annuelle de 100 kilowatts-heures, le correctif s'établissant par une facturation additionnelle unique de 2.130.570 francs;

2. Antécédents de la procédure

a) la demande principale:

Attendu que par exploit en date du 22 janvier 1993, Sedilec assigne la s.a. Disali en paiement de la somme de

2.130.570 francs;

b) la demande reconventionnelle:

Attendu que par conclusions prises le 21 juin 1993, la s.a. Disali demande reconventionnellement à charge de Sedilec des dommages et intérêts s'élevant à la même somme de 2.130.570 francs;

c) Jugement interlocutoire:

Attendu que par jugement prononcé contradictoirement le 26 janvier 1995, la juridiction de céans institue l'ingénieur Deneweth expert judiciaire; qu'il dépose son rapport le 19 septembre 1995, concluant à la justification d'une facturation additionnelle de 1.378.500 francs;

d) adaptation des demandes

Attendu que chacune des parties ramène le montant de sa demande au

chiffre retenu par l'expert, la demanderesse en conclusions prises le 24 septembre 1996 et la défenderesse en conclusions prises sur le barreau à l'occasion des débats tenus à l'audience du 5 juin 1997;

3. Discussion

Attendu que la défenderesse conclut au débouté de la demande au motif que Sedilec n'aurait pas exécuté le contrat de bonne foi et aurait fait preuve d'une légèreté inadmissible;

Attendu que pareille augmentation ne saurait prospérer dès lors que la demanderesse compte plusieurs dizaines de milliers d'abonnés et qu'il lui est impossible de procéder matériellement à une comparaison année par année de l'évolution de la consommation de chacun des ménages et de chacune des entreprises qu'elle dessert; - qu'il est fatal, statistiquement, que des erreurs matérielles de relevé se soient produites et se produiront indubitablement encore à l'avenir, que si erreur il

y a eu, elle est excusable;

Attendu que la demande reconventionnelle n'est pas fondée, celle-ci présumant un dommage; - que le dommage est un préjudice patrimonial subi de façon illicite; - que la dette contractée par la défenderesse du prix de l'énergie électrique qu'elle a effectivement consommée n'a, à l'évidence pas de cause illicite; - qu'il en est d'autant moins ainsi que la défenderesse pouvait aisément se rendre compte de l'erreur et qu'une exécution de bonne foi eût postulé qu'elle interpelle bien plus tôt son cocontractant;

Attendu qu'il convient cependant de délaisser à la demanderesse les frais de l'expertise rendue nécessaire par une résistance partiellement justifiée à une réclamation initiale excessive, que par identité de motif, il y a lieu de décréter la compensation des indemnités de procédure et des indemnités de procédure complémentaires;

PAR CES MOTIFS,

LE TRIBUNAL,

Statuant contradictoirement et en première instance,

Reçoit la demande principale et la demande reconventionnelle;

Dit la seconde non fondée et en déboute son auteur;

Dit la première, telle que réduite en conclusions, fondée;

Condamne en conséquence la défenderesse à payer à la demanderesse (...)

Réserve la question de la taxe à la valeur ajoutée;

(...)

Délaisse à la demanderesse les frais de l'expertise judiciaire;

Dit le présent jugement exécutoire par provision nonobstant appel éventuel;

Dit qu'il n'y a point lieu d'exclure le cantonnement;

..."

VREDEGERECHT TE ZANDHOVEN - 24 JUNI 1997

Zetelend: dhr. Van Den Bergh

Advocaten: mrs. Schwagten loco Stabel en Dombret loco Deuroe

MEEUS T/ c.v. IVEKA

Onderbreking van elektriciteitsdistributie
• Schade • Fout: geen bewijs • Reglement •
Exoneratiebeding • Tegenstelbaarheid •
Beveiliging door abonnee

Een onderbreking van de elektriciteitsdistributie vormt op zich geen fout in hoofde van de verdeler. Wanneer de aangestelden van de verdeler al het mogelijke doen om te verhelpen aan de panne ten overstaan van het geheel der aangeslotenen, wordt hierdoor niet aangetoond dat er wetens en willens hulp zou zijn geweigerd die de schade ten overstaan van één van hen zou hebben doen ontstaan.

Voor een professionele abonnee, handelaar in diepgeworen produkten, is het raadzaam zich tegen onderbrekingen te beveiligen door plaatsing van een generator.

De aansluiting op het elektriciteitsnet impliceert de toepassing van het reglement.

Interruption de distribution d'électricité •
Dommage • Faute: absence de preuve •
Règlement • Clause d'exonération •
Opposabilité • Protection par l'abonné

Une interruption de la distribution d'électricité ne constitue pas en soi une faute du distributeur. Lorsque les préposés du distributeur font tout leur possible pour remédier à une panne vis-à-vis de l'ensemble des abonnés, il n'est pas démontré de ce fait qu'une assistance aurait été refusée sciemment à l'égard d'un de ceux-ci, ayant subi des dommages.

Pour un abonné professionnel, commerçant en produits surgelés, il est opportun de se prémunir contre les interruptions par le placement d'un générateur. Le raccordement au réseau électrique implique l'application du règlement.

1. Ingevolge een lokale stroomonderbreking viel in de nacht van 10 op 11 juli 1995 de koeling uit van de diepvriezers waarin eiser, die melkhandelaar is, roomijs had opgeslagen.

Hierdoor zijn deze produkten gesmolten en hij stelt dat verweerster aansprakelijk dient gesteld te worden voor zijn schade en dat zij een contractuele fout heeft begaan, voornamelijk omdat haar aangestelden die onmiddellijk ter plaatse kwamen, weigerden een noodoverbrugging aan te brengen, alhoewel dit mogelijk was. De door hem geleden schade wordt begroot als volgt:

• verlies roomijsprodukten	30 863 F
• kosten container voor afvoer	15 002 F
• samen	45 865 F

2. Verweerster is van oordeel dat er geen sprake kan zijn van enige fout in haren hoofde, omdat haar aangestelden in de onmogelijkheid verkeerden een noodleiding aan te brengen daar zij niet over de nodige bedrading beschikten. Zelfs indien deze wel aanwezig zou geweest zijn, mocht deze niet geplaatst worden omdat eiser aldus ten onrechte bevooroordeeld zou geweest zijn tegenover de andere abonnees, die eveneens met deze elektriciteitspanne te kampen hadden.

Zij wijst eveneens op het Reglement voor de aftakking, waarin is bepaald dat de verdeler slechts gehouden is tot het vergoeden van materiële schade aan goederen welke uitsluitend gebruikt worden voor privé-doeleinden, daar waar het in casu bedrijfsschade betreft.

3. Vermits het geenszins wordt betwist dat eiser schade leed, noch dat deze is opgelopen tot 45 865 F, dient er enkel worden nagegaan of verweerster al dan niet aansprakelijk kan gesteld worden en haar contractuele verplichtingen niet heeft nageleefd.

Eiser geeft toe dat de stroomonderbreking op zichzelf niet als een fout in hoofde van verweerster kan beschouwd worden, maar wel het feit dat

zij weigerde een noodleiding aan te leggen, daar waar dit volgens hem zeer goed mogelijk was. Deze weigering zou zelfs een ernstige tekortkoming zijn die haar aansprakelijk maakt voor de geleden schade.

4. Het staat vast dat aangestelden van verweerster vrij snel ter plaatse kwamen nadat de stroomonderbreking was ontstaan om de nodige herstellingen te doen. Of zij inderdaad in de mogelijkheid waren om onmiddellijk een noodleiding aan te brengen, kan echter niet als bewezen beschouwd worden. Eiser beweert wel dat de aangestelden van verweerster bij hun aankomst in het bezit waren van een 40-meter lange noodkabel, waardoor ze een overbrugging konden plaatsen, doch dit wordt ten stelligste door verweerster tegengesproken.

In een brief van verweerster d.d. 10 augustus 1995 gericht aan eiser, wordt wel vermeld: "Door het plaatsen van 40 meter kabel was u wel geholpen geweest, maar niet de andere abonnees die eveneens zonder stroom zaten", doch hieruit kan geenszins met zekerheid afgeleid worden dat de aangestelden van verweerster inderdaad een kabel van die lengte bij zich hadden. Deze brief was trouwens een antwoord op het schrijven van eiser dd. 17 juli 1995 waarin hij verweerster verweet dat zij geen noodlijn had gelegd, doch waarin geenszins gesteld werd dat de aangestelden over voldoende kabellengte beschikten om een noodlijn aan te brengen.

Eiser biedt trouwens ook niet aan, door alle middelen van recht, getuigen inbegrepen, het bewijs te leveren van het feit dat er een kabel van die lengte voorradig was in het voertuig van verweerster, waarmee haar aangestelden ter plaatse kwamen.

5. Het wordt door eiser ook niet aangevoerd dat die aangestelden over de tijd en de mogelijkheid beschikten om een andere kabel te gaan halen in een magazijn van verweerster dat zich in Lier bevindt. Het is zeker geloofwaardig dat door het personeel van verweerster in de eerste plaats al het mogelijke werd gedaan om te verhelpen

aan de elektriciteitspanne en dit in het belang van alle abonnees die zonder stroom zaten, zodat het zeker niet verantwoord zou geweest zijn indien men heel wat tijd had moeten spenderen om naar Lier te rijden om een kabel te gaan ophalen in het magazijn.

De bewering van eiser dat de aangestelden van verweerster dus wetens en willens hem iedere hulp hebben geweigerd en dat hun houding er aldus heeft toe bijgedragen dat de kwestieuze schade is ontstaan, wordt aldus niet bewezen.

6. Stroomonderbrekingen kunnen zich steeds voordoen en verweerster kan worden bijgetreden wanneer ze er op wijst dat het dan ook voor eiser, in zijn hoedanigheid van handelaar in produkten die worden opgeslagen in diepvriezers, geraadzaam zou geweest zijn zich een stroomgenerator aan te schaffen, teneinde dadelijk het nodige te kunnen doen van zodra de stroom uitvalt.

Eiser had misschien geen kennis van de voorwaarden of van "het reglement voor de aftakking, het ter beschikking stellen en het afnemen van elektriciteit in laagspanning" dat thans door verweerster wordt medegedeeld, doch elke aansluiting op het elektriciteitsnet impliceert de aanvaarding van die algemene voorwaarden, ook al worden deze dan enkel op verzoek van de gebruiker daadwerkelijk medegedeeld (Bergen, 21 april 1988, J.T. 1989, 45);

OM DEZE REDENEN

Wij, Vrederechter voornoemd, rechtdoende op tegenspraak;

Verklaren de vordering toelaatbaar, doch ongegrond.

..."

Opmerking

Tegen dit vonnis werd beroep aangetekend.

Remarque

Cette décision a été frappée d'appel.

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE KORTRIJK - 13 JANUARI 1997

11de Kamer

Zetelend: dbr. Devriendt

Advocaat: mr. Segers

OPENBAAR MINISTERIE en c.v.b.a. W.V.E.M. T/ VANBESELAERE-JANSSENS

**Diefstal van teledistributiesignalen •
Misdrijf • Schade • Vergoeding**

**Vol de signaux de télédistribution • Délit •
Dommage • Indemnisation**

Het bedrieglijk afnemen van teledistributiesignalen is een misdrijf. De door de verdeler geleden schade dient te worden vergoed.

Le prélèvement frauduleux de signaux de télédistribution constitue un délit. Le dommage établi par le distributeur doit être indemnisé.

"...

Aangezien de beklaagden, alhoewel behoorlijk gedagvaard, ter zitting niet verschijnen.

De telastelegging is in hoofde van beide beklaagden bewezen.

Bij de toepassing van de strafwet en strafmaat houdt de rechtbank rekening met wat de eerste beklaagde betreft, zijn zwaar strafrechtelijk verleden inzake eerlijkheidsdelicten, de staat van wettelijke herhaling waarin hij verkeert, het feit dat hij niet meer van de gunst van het uitstel kan genieten, het totaal gebrek aan berouw; wat de tweede beklaagde betreft met het gunstig strafrechtelijk verleden

OM DEZE REDENEN,
DE RECHTBANK,

wijzende hij verstek

Veroordeelt Vanbeselaere Jersey tot een hoofdgevangenisstraf van twee maanden effectief en een geldboete van honderd frank, te verhogen met 1990 deciem, hetzij twintigduizend frank of een vervangende gevangenisstraf van tien dagen

Veroordeelt Janssens Margot tot een

hoofdgevangenisstraf van één maand en een geldboete van honderd frank te verhogen met 1990 deciem, hetzij twintigduizend frank of een vervangende gevangenisstraf van tien dagen. Aangezien de straf tegen de veroordeelde Janssens Margot uitgesproken de vijf jaar gevangenzitting niet overtreft, zij voorafgaandelijk niet verwezen is geweest voor criminele of hoofdgevangenisstraf van meer dan twaalf maanden; de uitgesproken straf een voldoende waarschuwing zal zijn om het plegen van andere wanbedrijven te voorkomen;

Beveelt dat de tenuitvoerlegging van bovenstaande veroordeling enkel wat de hoofdgevangenisstraf van één maand in hoofde van Janssens Margot betreft zal uitgesteld worden voor de duur van drie jaar; indien deze veroordeelde gedurende dit tijdbestek geen nieuwe veroordeling tot een criminele straf of tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan twee maanden, zonder uitstel, oploopt.

Veroordeelt hen solidair verder tot de gerechtskosten begroot op 597 frank. (...)

Verplicht hen bovendien overeenkomstig artikel 29 van de Wet van

01.08.1985 houdende fiscale en andere bepalingen, gewijzigd bij art. 3 van de Programmawet van 24.12.1993, elk éénmaal een bedrag van tien frank te verhogen met 1990 deciem, hetzij elk tweeduizend frank te betalen bij wijze van bijdrage tot financiering van het Fonds tot hulp aan de slachtoffers van opzettelijke gewelddaden.

Op burgerlijk gebied

Het misdrijf waarvoor beklaagden veroordeeld werden, heeft schade berokkend aan de burgerlijke partij die vergoeding vergt.

Haar eis is gegrond en de rechtbank kent het gevorderde bedrag ad. 30.479 frank toe.

OM DEZE REDENEN,
DE RECHTBANK,

Veroordeelt Vanbeselaere Jersey en Janssens Margot solidair om te betalen aan de burgerlijke partij de c.v.b.a. West-Vlaamsche Elektriciteitsmaatschappij, de som van (...)

..."

(M.B. et J.O.C.E. du 01.05.1998
au 31.08.1998)

LEGISLATION

I. Electricité

I.1. Distribution d'électricité

Nihil

I.2. Règlement général sur les Installations Electriques (RGIE)

Nihil

I.3. Garanties de sécurité

Arrêté ministériel du 15 juin 1998 modifiant l'arrêté ministériel du 17 novembre 1981 pris en exécution de l'article 10 de l'arrêté royal du 12 août 1981 déterminant les garanties de sécurité que doivent présenter le matériel électrique, utilisable en atmosphère explosible, ainsi que les prises de courant à usage domestique et les dispositifs d'alimentation de clôtures électriques, MB, 1.8.98, p. 24747.

I.4. Unités de mesure

Nihil

I.5. Prix

Nihil

I.6. Divers

UE, **Décision 98/352** du 18 mai 1998 concernant un

(B.S. en Publ. E.G. van 01.05.1998 tot en
met 31.08.1998)

WETGEVING

I. Elektriciteit

I.1. Elektriciteitsvoorziening

Nihil

I.2. Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties (A.R.E.I.)

Nihil

I.3. Veiligheidswaarborgen

Ministerieel besluit van 15 juni 1998 tot wijziging van het ministerieel besluit van 17 november 1981 genomen in uitvoering van artikel 10 van het koninklijk besluit van 12 augustus 1981 tot vaststelling van de veiligheidswaarborgen die het elektrisch materieel, bestemd voor gebruik in explosieve omgeving, evenals de stopcontacten voor huishoudelijk gebruik en de voedingsinrichtingen voor elektrische afsluitingen moeten bieden, BS, 1.8.98, p. 24747.

I.4. Meeteenheden

Nihil

I.5. Prijzen

Nihil

I.6. Varia

Beschikking 98/352 van 18 mei 1998 betreffende een

programme pluriannuel pour la promotion des sources d'énergie renouvelables dans la Communauté (Altener II), JO L 159/53 (3.6.98) /

UE, Résolution du Conseil, du 9 juin 1998, sur les sources d'énergie renouvelables, JO C 198/1 (24.6.98) /

Arrêté du Gouvernement flamand du 16 juin 1998 modifiant l'AR du 10 février 1983 portant des mesures d'encouragement à l'utilisation rationnelle de l'énergie, MB, 20.6.98, p. 20232.

2. Gaz

2.1. Transport du gaz

Nihil

2.2. Distribution du gaz

UE, Directive 98/30 du 22 juin 1998 concernant des règles communes pour le marché intérieur du gaz naturel, JO L 204/1 (21.7.98) /

2.3. Garanties de sécurité

Nihil

2.4. Unités de mesure

Nihil

2.5. Prix

Nihil

2.6. Divers

UE, Décision 98/352 du 18 mai 1998 concernant un programme pluriannuel pour la promotion des sources d'énergie renouvelables dans la Communauté (Altener II), JO L 159/53 (3.6.98) /

UE, Résolution du Conseil, du 9 juin 1998, sur les sources d'énergie renouvelables, JO C 198/1 (24.6.98) /

Arrêté du Gouvernement flamand du 16 juin 1998 modifiant l'AR du 10 février 1983 portant des mesures d'encouragement à l'utilisation rationnelle de l'énergie, MB, 20.6.98, p. 20232.

meerjarenprogramma ter bevordering van hernieuwbare energiebronnen in de Gemeenschap (Altener II), PB L 159/53 (3.6.98)

Resolutie van de Raad van 8 juni 1998 betreffende duurzame energiebronnen, PB C 198/1 (24.6.98)

Besluit van de Vlaamse regering van 16 juni 1998 tot wijziging van het KB van 10 februari 1983 houdende aanmoedigingsmaatregelen voor het rationeel energieverbruik, BS, 20.6.98, p. 20232.

2. Gas

2.1. Gasvervoer

Nihil

2.2. Gasdistributie

Richtlijn 98/30 van 22 juni 1998 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas, PB L 204/1 (21.7.98)

2.3. Veiligheidswaarborgen

Nihil

2.4. Meeteenheden

Nihil

2.5. Prijzen

Nihil

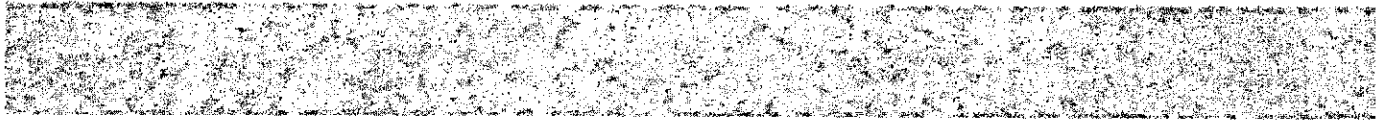
2.6. Varia

Beschikking 98/352 van 18 mei 1998 betreffende een meerjarenprogramma ter bevordering van hernieuwbare energiebronnen in de Gemeenschap (Altener II), PB L 159/53 (3.6.98)

Resolutie van de Raad van 8 juni 1998 betreffende duurzame energiebronnen, PB C 198/1 (24.6.98)

Besluit van de Vlaamse regering van 16 juni 1998 tot wijziging van het KB van 10 februari 1983 houdende aanmoedigingsmaatregelen voor het rationeel energieverbruik, BS, 20.6.98, p. 20232.

17

iuvis